

Lassi Kuisma

PELKKÄÄ PEEÄRRÄÄ?

Lähdekäytännöt Helsingin Sanomien, Ilta-Sanomien ja
Iltalehden urheilusivuilla

Informaatioteknologian ja viestinnän tiedekunta

Pro gradu -tutkielma

Helmikuu 2019

TIIVISTELMÄ

Lassi Kuisma: Pelkkää peeärrää? Lähdekäytännöt Helsingin Sanomien, Ilta-Sanomien ja Iltalehden urheilusivuilla
Pro gradu -tutkielma
Tampereen yliopisto
Journalistiikan ja viestinnän tutkinto-ohjelma
Helmikuu 2019

Pro gradu -tutkielmassani tutkin kuuden päivän ajalta Helsingin Sanomien, Ilta-Sanomien ja Iltalehden urheilujutuissa käytettyjä lähteitä. Tutkielman tarkoitus oli tarjota journalismin lähdekäytäntöjä selvittäneeseen perinteeseen uusi näkökulma, minkä vuoksi aineistoksi valikoitui suomalaisten sanomalehtien urheilusivut. Urheilujutut on useissa viimeaikaisissa lähdekäytäntöjä koskevissa tutkimuksissa jätetty tarkoituksella aineiston ulkopuolelle sekä Suomessa että ulkomailla.

Lähdekäytäntöjä voi tutkia monin eri tavoin, ja tämän tutkimuksen näkökulmaa ohjasivat erityisesti 2000-luvun teknologinen kehitys ja taloudellisten haasteiden aiheuttamat muutokset toimituksissa. Lisäksi tutkimukseni liittyy keskusteluun churnalismista, jonka mukaan toimitukset ovat luopuneet omasta tiedonhankinnasta ja ovat riippuvaisia muun muassa pr-materiaalista. Nämä seikat vaikuttivat siihen, miten määrittelin journalistisen lähteen ja mitä lähteitä lähdin jutuista etsimään.

Tutkimukseni perustui määrälliseen sisällönanalyysiin ja sen aineistona oli yhteensä 259 lehtijuttua. Tutkimukseni perusteella henkilölähde on suomalaisessa urheilujournalismissa merkittävä tietolähde, sillä oma haastattelu oli tehty aineiston jutuista yli 48 prosenttiin. Pr-materiaalia oli käytetty 13,9 prosentissa jutuista. Medialainoilla oli aineiston urheilusivuilla merkittävä rooli, ja ulkomaisia sanoma- tai verkkolehtiä (13,9 prosenttia) käytettiin muita suomalaismedioita (5,8 prosenttia) useammin lähteenä. Sosiaalisen median palveluista lähteinä oli käytetty Twitteriä (4,2 prosentissa) Instagramia (2,3 prosentissa) ja kerran Facebookia. Urheilusta kertovia elokuvia tai kirjoja oli käytetty lähteenä 3,1 prosentissa jutuista. Aineiston lehdistä Ilta-Sanomat oli ainoa, joka käytti STT:n materiaalia. STT:n materiaaliin pohjaavat jutut kattoivat 13,9 prosenttia Ilta-Sanomien jutuista. Helsingin Sanomat oli puolestaan ainoa lehti, joka käytti ulkomaisen uutistoimiston materiaalia, yhteensä 8,3 prosentissa jutuistaan. Muu dokumenttilähde, esimerkiksi käräjäoikeuden päätös, oli lähteenä 1,9 prosentissa aineiston jutuista. Helsingin Sanomat oli ainoa lehti, joka oli tarkastelujaksolla tuottanut uutta tietoa omalla selvityksellä. Aineiston jutuista 17,8 prosentissa ei mainittu mitään tarkastelussa olleita lähteitä. Ristiintaulukointi tuotti lehtikohtaisia eroja, mutta myös jutun aiheena oleva urheilulaji tai -sarja vaikutti huomattavasti lähdekäytäntöihin.

Tulevissa tutkimuksissa antoisaa voisi olla tuottaa tätä tutkimusta syvällisempää tietoa eri lähteiden tarkoituksenmukaisuudesta eri tilanteissa.

Avainsanat: Journalismi, urheilujournalismi, lähdekäytännöt, journalistiset lähteet, sosiaalinen media

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -ohjelmalla.

Sisällysluettelo

1. Johdanto	1
2. Lähdekäytännöistä	3
2.1 Uutiskriteerit	4
2.2 Journalistiset lähteet	6
2.3 Journalistien lähdekäytännöt syynissä	8
3. Urheilujournalismi	14
3.1 Urheilujournalismin ja urheilutoimittajien ensiaskeleet Suomessa	14
3.2 Urheilujournalismi journalismin erityisalueena tänä päivänä	16
3.3 Urheilujournalismin tutkimus	19
4. Toimitusrutiinien muutoksista	22
4.1 Kun väki väheni	22
4.2 Lähteet taskussa	27
5. Tutkimuskysymys, aineisto ja analyysimenetelmä	31
5.1 Aineiston valinta	31
5.2 Analyysimenetelmä	32
5.3 Tutkijan oma asema	35
5.4 Aineiston keruu	36
6. Tulokset	42
6.1. Pääasiassa omia haastatteluja	42
6.1.1 Kiekkojutuissa suuret linjat toistuivat	45
6.1.2 Tiedotteita ja televisiota jalkapallojutuissa	48
6.1.3 Formula 1 -tiedot maailmalta	50
6.1.4 Muut lajit	54
6.2 Helsingin Sanomat	56
6.3 Ilta-Sanomat	58
6.4 Iltalehti	59
7. Pohdinta	62
7.1 Vertailua	62
7.2 Lukujen taakse	67
Lähteet	71
Liitteet	77

1. Johdanto

If truth is the object and checking is the function, then the primary working asset of all journalists, always and everywhere, is time. Take away time, and you take away truth.

Nick Davies (2008, 64)

Brittiläinen toimittaja Nick Davies on väittänyt, että journalismissa on vuosikymmenten saatossa luovuttu yhä enenevässä määrin omasta tiedonhankinnasta. Sen sijaan Daviesin mukaan toimituksissa on siirrytty kopioimaan tai välittämään toimituksiin saapunutta valmista materiaalia tai materiaalia, jonka toimitukset ovat itse löytäneet ja välittäneet lukijoille. Daviesin mukaan faktojen tarkistus ja oma tiedonhankinta on jäänyt taka-alalle ja tilalle on tullut *churnalism*.

Daviesin voidaan katsoa aloittaneen keskustelun, jonka näkökulmasta journalismin lähdekäytännöistä on tehty tutkimusta kansainvälisesti, ja myös suomalaiset tutkijat ovat Laura Juntusen johdolla selvittäneet toimittajien lähdekäytäntöjä. Urheilujournalismi on kuitenkin systemaattisesti jätetty pois aiheesta tehdystä tutkimuksesta. Selvittämällä, minkälaisia lähteitä käyttämällä urheiluosioiden jutut on rakennettu Iltalehdessä, Ilta-Sanomissa ja Helsingin Sanomissa, halusin tuoda lähdekäytännöistä käytävään keskusteluun mukaan myös suomalaisen urheilujournalismin.

Tutkimuksessani kävin mainittujen printtilehtien urheiluosioiden kaikki jutut läpi kuuden päivän ajalta ja selvitin, mitä eri lähteitä jutuissa mainitaan ja kuinka usein niitä on käytetty. Lähteiden tarkastelun näkökulmana oli paitsi väite churnalismen noususta journalismissa myös 2000-luvulla tapahtuneet muutokset toimitusrutiineissa. Erityisesti teknologinen kehitys ja taloudellisten haasteiden tuomat muutokset toimituksissa ovat vaikuttaneet toimittajien työskentelytapoihin.

Termi journalistinen lähde voidaan ymmärtää sekä tiedon alkuperäksi että keinoksi tiedon luokse pääsemiseksi. Sisällönanalyysin keinoin tutkin erityisesti, minkälaisia keinoja suomalaiset urheilutoimittajat ovat käyttäneet tiedon luokse pääsemiseksi. Henkilölähde ja lehden toimittajan tekemä oma haastattelu on vuosikymmeniä ollut kenties merkittävin

journalistinen lähde Suomessa, mutta mainitsemani näkökulmat toivat tarkasteluun mukaan muun muassa ulkomaiset sanomalehdet, sosiaalisen median palvelut ja pr-materiaalin.

Toimittajien tehtävä ei ole kirjoittaa juttuun auki toimituksellista prosessia, mutta siitä huolimatta tutkimuksessani huomioin lähinnä lähteet, jotka jutuissa mainittiin. Näin pyrin tekemään tutkimuksestani helposti toistettavan ja toisaalta pitämään työmäärän pro gradu -tutkimukselle sopivana.

Tutkielmassani selvitän ensiksi, mitä journalistiset lähteet ovat, miten niitä on Suomessa ja kansainvälisesti tutkittu ja minkälaisia tulokset ovat olleet. Viitekehys rakentuu edelleen katsauksella urheilujournalismin määrittelyyn, suomalaisen urheilujournalismin historiaan ja urheilujournalismin asemaan aiemmissa tutkimuksissa. Neljännessä luvussa käsittelen lähdekäytäntöihin ja toimitusrutiineihin läheisesti liittyviä aiheita, eli taloudellisten haasteiden tuomia muutoksia suomalaisissa toimituksissa ja teknologista kehitystä. Viidennessä luvussa esittelen tutkimuskysymykseni ja selitän, minkälaisella tutkimusmenetelmällä pääsin vastauksiin käsiksi. Lukuun sisältyy myös esimerkki, jossa kuvien kera esittelen vaihe vaiheelta, miten olen sisällönanalyysin keinoin tutkinut aineistoa. Kuudennessa luvussa esittelen tutkimukseni tulokset taulukoissa sekä sanallisesti ja annan esimerkkejä lehtitekstien suorilla siteerauksilla. Pohdinta-luvussa pyrin tarjoamaan lisäeväitä lukujen merkitysten hahmottamiseksi ja ideoita jatkotutkimuksia varten.

2. Lähdekäytännöistä

Tarkastelen pro gradu -tutkielmassani journalismin lähdekäytäntöjä urheilujournalismin näkökulmasta.

Toimitusten lähdekäytäntöjen tutkiminen on merkityksellistä, koska, Kuutin (2015,7) sanoja lainaten, faktapohjaisuus erottaa journalismin monesta muusta viestinnän alueesta. Yleisön journalismia kohtaan tuntema luottamus rakentuu pitkälti kerrottujen tietojen tarkkuuden ja paikkansapitävyyden myötä. Toimittajan työhön kuuluu etsiä ja löytää lähteitä, hyödyntää niistä luotettavaksi arvioimiaan lähteitä ja julkaistava vain riittävän huolellisesti varmistamiaan tietoja. (Kuutti 2015, 7.)

Journalismin lähdekäytäntöihin liittyvissä tutkimuksissa on usein esitetty, että henkilölähteet ovat toimittajien tärkein tietolähde (esim. Kiviranta 1989; Hopeakunnas 2016). Teknologian kehittyttyä tieto liikkuu paikasta toiseen huomattavasti ketterämmin kuin vielä muutama vuosikymmen sitten ja toimittajat ovat saaneet runsaasti uusia tapoja hankkia tietoa. 2000-luvulla journalismin lähdekäytäntöjä on kansainvälisesti tutkittu muun muassa churnalismen näkökulmasta. Se tarkoittaa, että kyseisissä tutkimuksissa on pyritty jäljittämään, kuinka paljon eri mediat kierrättävät muiden kuin kyseisen toimituksen toimittajien itsensä tuottamaa materiaalia. Idea on ollut selvittää, kuinka paljon journalismissa tehdään esimerkiksi medialainoja tai käytetään valmista tiedotemateriaalia suodattamatta tai omalla tiedonhankinnalla höystettynä. (ks. esim. Juntunen 2011; Saridou, Spyridou & Veglis 2017) Nämä tutkimukset ovat olleet innoittajina myös tälle pro gradu -tutkielmalle, mutta sen sijaan, että keskittyisin pelkästään toisen käden lähteiden jäljittämiseen, pyrin mittaamaan ja analysoimaan yleisemmin sitä, mitä lähteitä käyttäen jutut on suomalaisten sanomalehtien urheiluosioissa tuotettu. Katsaus suomalaisen urheilujournalismin lähdekäytäntöihin on tarpeen, sillä journalismin lähdekäytäntöjä koskevassa tutkimuksessa suomalainen urheilujournalismi on jäänyt katvealueelle, ja kuten Tiffen ym. (2017, 387) huomauttavat, uutissisällöt ovat eri maissa kaikkea muuta kuin yhtenäisiä. Niinpä suomalaisen urheilujournalismin lähdekäytännöistä ei voi tehdä päätelmiä muuten kuin tutkimalla nimenomaisesti suomalaisia urheilusivuja.

2.1 Uutiskriteerit

Sanomalehtien sisältöjen tuotantoa määrittelevät tietyt lainalaisuudet, joita on pyritty journalismin tutkimuksessa selventämään määrittelemällä uutiskriteerit. Kuutin (2012, 210) määritelmän mukaan uutiskriteeri on asioille ja tapahtumille annettava journalistinen merkitys ja mittapuu julkaistavien uutisten valinnalle ja keskinäiselle arvottamiselle. Uutiskriteerit ovat siis ammatillisia standardeja. Uutiskriteerit ohjailevat päätöksiä siitä, mikä asia päättyy uutisoitavaksi ja minkälainen arvo uutiselle annetaan sanomalehdessä esimerkiksi palstatilan suhteen tai uutislähetyksessä esityksen keston sekuntimäärän mukaan. Uutiskriteerien avulla päätetään, tarjoillaanko uutinen esimerkiksi sanomalehden verkkosivun ykkösuutisena vai aivan sivuston alalaidassa.

Koska uutiskriteerit ovat ihmisten pyrkimystä jäsenellä monimuotoisella mediakentällä toistuvia tapahtumia ja tarjota suuntaviivoja sen ymmärtämiseksi, uutiskriteereistä ei ole olemassa yhtä yhteisesti oikeaksi leimattua listaa, vaan uutiskriteerit ovat muokkautuneet vuosien varrella ja niiden on nähty myös eroavan eri välineissä. Yksi tunnetuimmista ja siteeratuimmista uutiskriteerilistauksista on vuodelta 1965 ja sen tekivät norjalaiset Johan Galtung ja Mari Holmboe Ruge, jotka tutkivat, mitkä tekijät vaikuttavat ulkomaanuutisten julkaisemiseen. 2000-luvulla kansainvälisesti varsin siteerattuja ovat olleet Tony Harcup ja Deirdre O'Neill, jotka testasivat vuoden 2001 artikkelissaan *What is news? Galtung and Ruge revisited* Galtungin ja Rugen uutiskriteerien relevanssia nykypäivän kontekstissa ja pyrkivät muodostamaan oman listauksensa uutiskriteereistä, jotka pätevät brittiläisissä sanomalehdissä.

Uutiskriteereitä tarkastellessa konteksti nousee merkittävään rooliin. Tämän tutkielman kannalta merkittävää on huomioida, että tarkasteleman aineisto on julkaistu Suomessa vuonna 2018, jolloin teknologinen kehitys ja internet ovat vaikuttaneet toimitusrutiineihin merkittävästi (kts. s. 27–30) ja tarkasteltavana on yksityisen sektorin sanomalehtiä. Mainittu konteksti huomioon ottaen näen mielekkääksi siteerata Harcupin ja O'Neillin vuoden 2017 esittämää listaa, jossa uutinen tulee todennäköisimmin tuotetuksi, mikäli se täyttää yhden tai mielellään useamman seuraavista kriteereistä (käännös: L.K.):

- 1) Eksklusiivisuus. Jutut, jotka ovat uutisorganisaation tuottamia tai joihin uutisorganisaatio pääsee ensimmäisenä käsiksi kyseisen organisaation

haastattelujen, kirjeiden, tutkimusten, haastattelututkimusten, mielipidetutkimusten ynnä muiden seurauksena.

- 2) Huonot uutiset. Jutut, joissa on erityisen negatiivinen sävy, eli ne käsittelevät aiheita kuten kuolema, loukkaantuminen, häviö ja (esimerkiksi työn) menetys.
- 3) Konflikti. Jutut, jotka käsittelevät konfliktia, kuten kiistaa, riitaa, hajaannusta (split), lakkoa, tappelua, kapinaa tai sodankäyntiä.
- 4) Yllätyksellisyys. Jutut, joissa on yllätyksellisyyden, kontrastin ja/tai epätavallisuuden elementti.
- 5) Audiovisuaalisuus. Jutut, joissa on huomiota herättäviä kuvia, videoita ja/tai joita voidaan havainnollistaa infografiikalla.
- 6) Jaettavuus (sosiaalisessa mediassa). Jutut, joiden ajatellaan herkästi tuottavan jakoja ja kommentteja Facebookissa, Twitterissä ja muissa sosiaalisen median alustoissa.
- 7) Viihde. Pehmeät jutut, joissa käsitellään seksiä, viihdeteollisuutta, urheilua, kevyempiä, human interest -aiheita, eläimiä tai artikkeleita, joiden aihe mahdollistaa humoristisen käsittelytavan, nokkelan otsikon tai listauksien tekemisen.
- 8) Draama. Jutut, joissa käsitellään kehittyviä aiheita kuten pakoja, onnettomuuksia, etsintöjä, piirityksiä, pelastuksia, kamppailuja tai oikeustapauksia.
- 9) Seuranta. Jutut, jotka käsittelevät uutisissa jo esiintyneitä aiheita.
- 10) Valtaeliitti. Jutut, joissa käsitellään valtaa pitäviä yksilöitä, organisaatioita, instituutiota tai yrityksiä.
- 11) Relevanssi. Jutut, jotka käsittelevät ryhmiä tai kansoja, joiden ajatellaan olevan yleisölle vaikuttavia tai joiden ajatellaan olevan kulttuurisesti tai historiallisesti yleisölle läheisiä.

- 12) Tärkeys. Jutut, joiden ajatellaan olevan riittävän tärkeitä ihmisille, joita aihe koskettaa tai jotka ovat aiheen potentiaalisen vaikutuksen kohteena tai jutut, joihin liittyy äärimmäistä toimintaa tai äärimmäinen ilmiö.
- 13) Kuuluisuus. Jutut, jotka käsittelevät henkilöitä, jotka jo ovat kuuluisia.
- 14) Hyvät uutiset. Jutut, joissa on erityisen positiivinen sävy, eli ne käsittelevät aiheita kuten paraneminen (recoveries), läpimurto, parantaminen (cure), voitto ja juhlinta.
- 15) Uutisorganisaation agenda. Jutut, jotka muodostavat uutisorganisaation oman agendan tai sopivat siihen. Agenda voi olla ideologinen, kaupallinen tai osa tarkoin määriteltyä kampanjaa.

Harcup & O'Neill, 2017, 1482

Kuten seitsemännestä uutiskriteeristä huomataan, Harcup ja O'Neill näkevät urheilun yhden uutiskriteerin, viihteen, esimerkkitapaukseksi. Tässä tutkielmassa urheilu nähdään merkittävänä yhteiskunnan osa-alueena, josta voidaan tehdä uutisia kaikkien yllä mainittujen uutiskriteerien perusteella.

2.2 Journalistiset lähteet

Yksikään uutinen tai juttu ei synny ilman tietoa, ja tietoon pitäisi aina olla tietolähde. Kun journalismissa puhutaan lähteistä, tarkoitetaan Kuutin (2012, 73) mukaan journalistisen tiedon alkuperää ja keinoa tiedon hankkimiseksi sekä totuudenmukaisuuden varmistamiseksi.

Journalistiset lähteet erotteli Suomessa kolmeen osaan ensi kerran Kiviranta (1989, 57), jonka mukaan journalististen lähteiden yläkäsitteet ovat:

- 1) Dokumenttilähteet
- 2) Henkilölähteet
- 3) Havainnointiin perustuva lähdekäytäntö (tilannelähteet)

Dokumenttilähteet ovat kirjallisia lähteitä, kuten asiakirjoja, esityslistoja ja sopimuksia, atk-pohjaisia lähteitä, esineellisiä lähteitä tai muita joukkotiedotusvälineitä (Kuutti 2012, 73).

Henkilölähteitä ovat anonyymeinä käytettävät tai nimellä siteerattavat poliittisen, taloudellisen ja kulttuurisen vallan käyttäjät, tapahtuman tai käsiteltävän asian asianomaiset, asiantuntijat, tavalliset kadunmiehet ja kollegat. Lähteeksi voidaan tulkita myös juttua tekevä toimittaja itse. (Kuutti 2012, 73.)

Tilannelähteitä ovat haastattelu- tai paneelitalanteet, julkiset kokoontumiset (kuten urheilutapahtumat), spontaanit tilanteet sekä luonnon olot ja kulttuuriympäristöt. Myös tilannelähde voi olla anonyymi tai jutussa tunnistettava (Kuutti 2012, 73–74; Kiviranta 1989, 58–59.)

Kun Kivirannan kolmen yläkäsitteen erittelyä verrataan Kuutin määritelmään journalistisista lähteistä, huomataan, että Kivirannan käsitteet tarkoittavat *journalistisen tiedon alkuperää*. Kiviranta itse erottelee journalistiset lähteet ja *metodit* tiedon hankintaan. Esimerkiksi haastattelu on Kivirannan mukaan tiedonhankinnan metodi, joka kiinnittyy journalistisista lähteistä erityisesti henkilölähteeseen. Samoin havainnointi on metodi, joka on läheisessä suhteessa journalistisista lähteistä tilannelähteisiin, kuten esimerkiksi urheilukisaan. (Kiviranta 1989, 59.)

Nähdäkseni myöhemmässä tutkimuksessa käsitettä *journalistinen lähde* on kuitenkin käytetty Kivirantaa laveammin ja se on yhä useammin tarkoittanut myös *keinoa tiedon hankkimiseksi*. Siinä missä Kivirannalle haastattelu oli metodi saada tietoa henkilölähteeltä, myöhemmin journalistisella lähteellä on voitu tarkoittaa sekä haastattelua että haastateltavaa henkilöä.

Tässä tutkielmassa journalistisen lähteen käsitettä käytetään sen laveammassa merkityksessä, eli kuten Kuutti (2012, 73) on sen määritellyt. Asiaan vaikuttaa paitsi teknologisen kehityksen tuomat muutokset toimitusrutiineihin myös se, että käsitteen lavealla merkityksellä keskusteluun on helpompi linkittää myös muita tutkimuksia.

2.3 Journalistien lähdekäytännöt syynissä

Toimittajien lähdekäytäntöjä tutkinut Kiviranta (1989, 60–61) esitti, että toimituksissa pätee niin sanottu vähäisimmän vaivan laki. Sen mukaan lähteitä ei valita niinkään maksimaalisen tiedonsaannin mukaan vaan tärkein tekijä on mahdollisimman vähäinen ajanhukka ja psyykkinen tai fyysinen rasitus.

Kivirannan mukaan (1990, 49–51) journalismissa tunnetaan runsaasti eri lähteitä ja tapoja hankkia aineistoa, mutta henkilölähteet ja niihin läheisesti liittyvä haastattelu ovat hallitsevassa asemassa. Haastattelumetodi ja henkilölähteet saivat Kivirannan mukaan merkittävän aseman lähdekäytännöissä journalismin kaupallistumisen aikaan ja juurikin vähäisimmän vaivan lain vuoksi. Ajatuksen mukaan tuohon aikaan journalismissa siirryttiin uutisten keräämisestä uutisten tekemiseen, eli totuuden metsästämisestä sijaan toimittajat alkoivat yhä useammin vain raportoida toisiinsa nähden vastakkaisia mielipiteitä. (Kiviranta 1990, 49–51.)

Myöhemmissä tutkimuksissa haastattelut ovat osoittaneet säilyttäneensä merkittävän asemansa, joskin muun muassa teknologinen kehitys on myllännyt toimittajien tapoja tehdä töitä. Hopeakunnas (2015) totesi pro gradu -tutkielmassaan, että suomalaisten talousuutisten ensisijainen tietolähde on henkilöhaastattelu ja Laitinen (2017) niin ikään pro gradussaan, että henkilölähteet ovat tutkivassa journalismissa käytetyin tietolähdetyyppi.

Ajan myötä huolta on esitetty henkilölähteiden määrän lisäksi monista muistakin lähteistä ja niiden käyttämisestä. Eräänlainen journalismin lähdekäytäntöjen tutkimuksen haara syntyi, kun Justin Lewis, Andrew Williams, Bob Franklin, James Thomas ja Nick Mosdell julkaisivat vuonna 2008 Cardiffin yliopistossa tutkimuksen, jossa selvitettiin, minkälaisia lähteitä käyttäen Britannian median journalistiset jutut olivat syntyneet. Tutkimuksen aineistona oli yhteensä 2207 juttua The Timesiltä, Guardianilta, Independentiltä, Daily Telegraphilta ja Daily Maililta (Lewis ym. 2008, 13). Nick Daviesin (2008, 52) mukaan kyseessä oli tuohon aikaan ainutlaatuinen tutkimus ja hän kuvailee tuloksia hätkähdyttäväksi: Britannian arvostetuimmissa medioissa kierrätettiin rutiininomaisesti toisen käden lähteistä peräisin olevaa materiaalia, jonka sisältämiä faktoja ei ole tarkistettu.

Sittemmin laajaan käyttöön levinny termi *churnalism* on A Dictionary of Media and Communications -sanakirjan (Chandler & Munday, 2016) määritelmän mukaan väheksyvä termi journalistiselle, uutistoimistojen ja PR-organisaatioiden tuottaman materiaalin yliriippuvuudelle. Termin on popularisoinut etenkin yllä mainittu Nick Davies, joka kirjoitti Oxfordin tutkijoiden tutkimukseen nojaten brittiläisen journalismin lähes tuhoon tuominneen teoksen *Flat Earth News*. Churnalismista puhui kuitenkin ensimmäisen kerran Tony Harcup kirjassaan *Journalism* (2004). (Johnston & Forde, 2017, 943.)

Churnalismin perusajatus ei ole uusi, sillä puhuihan siitä paljon aiemmin esimerkiksi Thuren (1986, 176–177), jonka mielestä iso osa toimittajista on ”tehdastyöläisiä”, jotka tyytyvät muiden mielipiteisiin vaikeista asioista sen sijaan, että ottaisivat itse selvää, miten asiat ovat.

Cardiffin yliopiston tutkijoiden mukaan brittilehtien julkaisema materiaali tuli usein uutistoimistoilta tai PR-lähteistä, joiden tarkoituksena on tukea jotakin liiketoimintaa tai poliittista suuntausta. Tutkijoiden mukaan aineiston jutuista 60 prosenttia rakentui kokonaan tai pääasiassa uutistoimistojen materiaalista, muiden medioiden materiaalista ja/tai PR-materiaalista. Sen sijaan tutkijat pystyivät varmuudella sanomaan vain 12 prosentista jutuista, että niiden materiaali oli kokonaan toimittajien itsensä keräämää. Muut jutut olivat joko oman tiedonhankinnan ja valmiiksi saadun materiaalin yhdistelmiä tai sitten tekstin alkuperää ei pystytty määrittelemään. (Davies, 2008, 53; Lewis ym. 2008, 15, 25.)

Toinen tutkijoiden havaitsema suuri ongelma oli, etteivät brittilehdet myöntäneet kierrättävänsä valmiiksi saamaansa materiaalia. Vain yhdessä prosentissa julkaistuista uutistoimistojen jutuista mainittiin jutun lähde, eli että se on peräisin uutistoimistolta. Sen sijaan jutuissa oli harhaanjohtava kirjoittajan nimi, kuten ”staff reporter” tai jopa yksittäinen lehden toimittajan nimi, vaikka toimittaja oli vain kirjoittanut uutistoimiston jutun uusiksi. Tutkijoiden mukaan PR-materiaalin kopioimisen salaaminen oli vähintäänkin yhtä perusteellista. Davies väitti, että journalistit eivät kerro totuutta, ja perusteli mielipidettään etenkin juttujen pääväitteiden tarkastelulla. Tutkijat huomasivat, että 70 prosentissa jutuissa tuo väitetty fakta julkaistiin ilman vahvistusta. Vain 12 prosentissa jutuista oli selviä merkkejä siitä, että pääväite oli perin pohjin tarkistettu. Tutkimuksessa ”jätettiin pois

urheilu, jossa tähtien luokse pääseminen on PR:n käsissä”. (Davies, 2008, 53; Lewis ym. 2008, 15, 25).

Davies (2008, 395–396) ei kuitenkaan suostunut heittämään kirvestä kaivoon, vaan ennusti ainakin Britanniassa tehtävän journalismin osalta, että internet lupaa hyvää, koska sillä on mahdollisuus vapauttaa joukkotiedotusvälineet churnalismista. Davies ajatteli, että sanomalehdillä on mahdollisuus säästää tuotanto- ja jakelukustannuksissa sekä kääntää negatiivinen kehityskulku ohjaamalla säästöt uusien journalistien palkkaamiseen. Johnston ja Forde (2017, 943) toteavat, että noin vuosikymmen myöhemmin tuo ennustus ei mitä luultavimmin enää ole uskottava.

Cardiffin yliopiston tutkijoiden tekemän selvityksen jälkeen eri maiden sanomalehtien lähdekäytäntöjä on tutkittu jonkin verran samasta näkökulmasta ja Daviesiin viitataan usein keskustelun aloittajana, kun puhutaan churnalismista.

Yksi viimeaikaisista Cardiffin yliopiston tutkimuksen jalanjäljillä kulkevista selvityksistä on Theodora Saridoun, Lia-Paschalia Spyridoun ja Andreas Veglisin (2017) toteuttama tutkimus Kreikan kymmenen suosituimman uutissivuston politiikka-osastojen sisällöstä. Kolmikko haki tutkimuksessaan vastausta kysymyksiin, missä määrin churnalismiin kuuluvaa uutissisällön kierrättämistä esiintyi kreikkalaisessa mediassa, mitkä ovat lähteitä, joista kierrätetty sisältö oli peräisin ja onko churnalism lisääntynyt vuodesta 2013 vuoteen 2016. Tutkimuksessa churnalism-termi operationalisoitiin uutisten tarkoitukselliseksi kierrättämiseksi ja julkaisemiseksi mediayhtiöiden verkkojulkaisuissa. Tutkimuksen aineiston jutuissa, joissa mainittiin käytetty lähde, merkittävin lähde oli toisten medioiden tuottama sisältö. Näistä puolestaan merkittävin oli televisio, jota käytettiin lähteenä 22 prosentissa jutuista. Toinen merkittävä lähde oli lehdistötiedotteiden valmis sisältö (ready-made material coming from official press releases), jota käytettiin 21 prosentissa jutuista. Kreikan valtion omistama ANA-MPA oli lähteenä 11 prosentissa jutuista. Sosiaalinen media ja viralliset julkilausumat kattoivat kuusi prosenttia mainituista lähteistä. Yksi mainittu lähde oli sanomalehden printtiversio. Aineiston jutuista 74 prosentissa lähde mainittiin esimerkiksi muodossa ”ministeri X väitti puhuessaan radiokanava Z:ssä”, ”puolue X väitti tiedotteessaan”, ”tämän verkkosivun mukaan” tai ”kuten X tviittasi”. Tutkimuksessa käytettiin Copyscale-ohjelmaa, jonka perusteella 21 prosenttia aineistosta oli täysin kopioitua toisesta lähteestä ja 18 prosenttia jutuista oli

lähes identtisiä alkuperäisen lähteen kanssa, jolloin jutun ja lähteen päällekkäisyysaste (percentage of overlap) arvioitiin 80 ja 99 prosentin väliin.

Myös Suomessa Daviesin teos ja Cardiffin yliopiston tutkimus on tunnettu journalismin tutkimuksessa ja suomalaista journalismia on tutkittu valmiin materiaalin kierrättämisen näkökulmasta. Laura Juntunen (2011) pyrki Cardiffin yliopiston tutkijoiden innoittamana tuottamaan Suomen mediasta vertailukelpoista tietoa suhteessa brittilehtien lähdekäytäntöihin (Juntunen 2011, 4–7).

Sisällön erittelyn osalta Lewis ym. tutkivat,

- 1) Missä määrin jutuissa kierrätetään uutistoimistojen/muiden medioiden materiaalia
- 2) Missä määrin jutuissa kierrätetään PR-materiaalia

Juntunen (2011, 39) näkemyksen mukaan uutistoimistoaineiston hyödyntäminen ja medialainat ovat kuitenkin lähtökohtaisesti niin eri asioita, että tutkimuksessa selvitettiin:

- 1) Missä määrin jutuissa kierrätetään uutistoimistojen materiaalia
- 2) Missä määrin jutuissa kierrätetään muiden medioiden materiaalia
- 3) Missä määrin jutuissa kierrätetään PR-materiaalia

Juntunen tutkimuksessa analysoitiin 3797 uutisjuttua ja siihen mukaan otetut mediat olivat Yle, MTV3, Nelonen, Helsingin Sanomat, Ilta-Sanomat, Iltalehti ja Suomen Tietotoimisto (STT). Aineisto rakentui monien eri toimitusosastojen jutuista, mutta urheilu jätettiin pois. Juntunen (2011, 47) toteaa, että kaiken kaikkiaan uutistoimistoilta ja muista viestimistä peräisin olevan materiaalin kierrättäminen näyttäisi olevan Suomessa huomattavasti alhaisempaa kuin Isossa-Britanniassa.

Keskeinen tulos tutkimuksessa oli, että 36 prosenttia jutuista sisälsi jonkinlaisia merkkejä PR-materiaalista, minkä lisäksi lähes joka kymmenennessä tapauksessa tutkijoilla oli erittäin vahva epäily siitä, että juttu oli saanut alkusysäyksensä ulkopuolisen toimijan aloitteesta. Jälkimmäisissä tapauksissa tiedotetta tai muuta pohjamateriaalia ei kuitenkaan onnistuttu jäljittämään. Keskimäärin 64 prosenttia uutisista, jotka oli tehty tiedotusmateriaalin pohjalta, toisti tutkijoiden mukaan lähteensä sisällön joko täysin tai

lähes sellaisenaan, kun taas kuudessa prosentissa jutuista tiedotemateriaali oli antanut jutulle pelkän aiheen. (Juntunen 2011, 19–22.)

Uutistoimistomateriaalin yleisyyden osalta merkittävimmät tulokset olivat, että Juntunen (2011, 39–40) tulkitsi 30 prosenttia julkaistuista uutisista uutistoimistomateriaaliin pohjaaviksi. Juntunen mainitsee myös epäilyksen siitä, että edellä mainitun lukeman lisäksi neljässä prosentissa jutuista oli käytetty pohjana uutistoimiston tuottamaa aineistoa, mutta sitä ei pystytty vahvistamaan. Löydetyistä uutistoimistolainoista 93 prosenttia oli peräisin STT:ltä, kaksi prosenttia Startelilta ja loput ulkomaisilta uutistoimistoilta.

Davies (2008, 52) tuntuu ainakin tietyiltä osin rinnastavan PR- ja uutistoimistomateriaalin toisiinsa ja esimerkiksi laskee niiden osuudet yhteen tarkastellessaan, kuinka paljon tarkistamatonta sisältöä brittiviestimet välittävät. Juntunen (2011, 42) kuitenkin huomauttaa, että suomalaiset toimittajat pitävät STT:tä erittäin luotettavana ja ovat sitä mieltä, että uutistoimistojen esittämien faktojen tarkistaminen olisi päällekkäistä työtä, ellei jutussa ole jotain erityistä, mikä herättäisi epäilyksen tiedon paikkansapitävyydestä.

Medialainojen osalta Juntunen (2011, 44) toteaa, että noin 18 prosenttia koko tutkimuksen juttumassasta tulkittiin varmuudella pohjautuvan toisen tiedotusvälineen tuottamaan aineistoon. Juntunen kuitenkin huomauttaa, että todellisuudessa lukema on todennäköisesti suurempi, sillä tutkimusryhmä totesi medialainojen jäljittämisen hankalaksi – potentiaaliset lähteet kun voivat olla mistä maailmankolkasta tahansa. Niinpä juttulaina jäi todennäköisimmin tutkimusryhmän haaviin, mikäli lähde oli mainittu jutussa tai verkon hakukone auttoi pääsyssä alkuperäiseen juttuun.

Juntusen mukaan Suomessa myös medialainojen läpinäkyvyys vaikuttaisi olevan huomattavasti paremmalla tolalla kuin Isossa-Britanniassa. Kotimaisista tiedotusvälineistä lainatuissa jutuissa lähde oli ilmoitettu asianmukaisesti 75 prosentissa ja ulkomaisista 65 prosentissa (Juntunen 2011, 47).

Kuten yllämainituista tutkimuksista huomataan, lähdekäytäntöjä churnalismiin näkökulmasta tarkastelleissa töissä urheilujournalismi on jäänyt katvealueelle. Mainitut kolme tutkimusta ovat maissaan olleet merkittäviä ponnistuksia, joissa on tarkasteltu laajoja juttumassoja useiden tutkijoiden voimin, mutta kaikissa niissä urheilujournalismi

sivuutettiin kokonaan. Vaikka urheilujournalismi ei olekaan churnalismien näkökulmasta tehdyissä tutkimuksissa saanut huomiota, Boyle ja Haynes (2009, 205–206) väittävät, että urheilutoimittajat yhä enenevässä määrin tukeutuvat esimerkiksi internetiin lähteenä, koska pääsy pelaajien ja valmentajien tykö on rajoitettua, minkä lisäksi urheilutoimittajilla on tapana juoruta ja välittää kuulopuheita ensikäden lähteiden sijaan. Boylen ja Haynesin mukaan väite siitä, että suuri osa urheilujournalismista (etenkin jalkapalloa käsittelevästä) on churnalismia, on oire median kasvusta – digitalisaation myötä viestinnän tarjonta on kasvanut.

Lähdekäytäntöjen tutkiminen suomalaisen urheilujournalismin näkökulmasta on tärkeää, sillä, kuten Boyle ja Haynes (2009, 173) huomauttavat, globalisaatio, digitalisaatio ja markkinaehtoistuminen vaikuttavat journalismiin monissa maissa, mutta usein eri tavoin ja erilaisissa konteksteissa. Ei ole mielekasta tehdä johtopäätöksiä suomalaisesta urheilujournalismista muissa maissa tehtyjen tutkimusten pohjalta tai lähteä arvailemaan urheilujournalismin lähdekäytäntöjä toimitusten muiden osastojen medialainojen määrän perusteella. Onkin korkea aika tehdä avaus suomalaisen journalismin lähdekäytännöistä urheilujournalismin näkökulmasta.

3. Urheilujournalismi

Urheilusivut ovat vakiintunut erikoisosasto suomalaisissa sanomalehdissä, mutta sitä koskevan tutkimuksen vähyyden vuoksi urheilujournalismissa tunnutaan näkevän jotain erityislaatuista. Jotain sellaista, että vaikka Juntunen (2011, 13) omassa tutkimuksessaan valikoi juttumassaan kotimaan, politiikan, talouden, kulttuurin, viihteen, rikosten ja onnettomuuksien sekä terveyden- ja hyvinvoinnin jutut, urheilu jätettiin pois. Niinpä pyrin selvittämään, miten ja miksi urheilusivut vakiinnuttivat asemansa suomalaisissa sanomalehdissä, mitä urheilujournalismi on tai pyrkii olemaan ja miten urheilujournalismia on aiemmin käsitelty akateemisessa työssä.

Kunelius (2010, 21) määrittelee journalismin ajankohtaiseksi ja faktapohjaiseksi joukkoviestinnäksi, mutta urheilujournalismin sovittaminen jopa tuohon lyhyeen määritelmään on herättänyt ristiriitaisia ajatuksia.

Demokratioissa tiedotusvälineiden tehtävistä yhtenä tärkeimmistä, ellei tärkeimpänä, pidetään neljännen valtiomahdin tehtävää. Se tarkoittaa, että tiedotusvälineet tarjoavat kansalaisille demokratiassa toimimisen kannalta olennaista tietoa. Rowen (2004, 64) mukaan urheilujournalistit ovat kuitenkin jopa joissain maissa saaneet ammattiryhmänsä sisältä kritiikkiä siitä, että tuota tehtävää ei pyritä täyttämään riittävän hanakasti.

3.1 Urheilujournalismin ja urheilutoimittajien ensiaskeleet Suomessa

Tässä luvussa pyrin rakentamaan lyhyen katsauksen suomalaisen urheilujournalismin syntyyn niillä eväillä, jotka Suomen urheilujournalismin tutkimus ja muu aiheeseen liittyvä kirjallisuus antavat.

Suomalaisen urheilujournalismin synnyn ja kehityksen katsauksissa on usein jouduttu turvautumaan akateemisten töiden lisäksi usein epätieteellisiin lähteisiin, joissa äänen ovat saaneet urheilutoimittajat esimerkiksi pitkän työhistorian perusteella. Epätieteellisiin julkaisuihin toimitettujen yksittäisten arvioiden, näkemysten ja muistikuvien tueksi akateeminen kirjallisuus kaipaa nähdäkseni yhä lisää ponnisteluja, jotta suomalaisen urheilujournalismin historia tulisi koluttua ja dokumentoitua nykyistä paremmin. Laine

(2011, 31) ei yleisellä tasolla suostu liittymään urheilujournalismin tutkimuksellista vajavaisuutta kuuluttavien joukkoon, mutta kuvailee, että suomalaista urheilujournalismin lehdistöhistoriallista tutkimusta on tehty ”jonkin verran”. Laineen mukaan etenkin historia sähköisten viestinten aikakaudelta on sirpaleista.

Suomessa ensimmäiset urheilutoimittajat olivat usein vahvasti läsnä urheilussa jo ennestään. Urheilutoimittajien pioneerit kilpailivat urheilussa itse, olivat mukana järjestötoiminnassa tai molempia. 1800-luvun lopulla urheilun aktiivit perustivat urheilun erikoislehtiä edistämään harrastuksensa asiaa. Urheilulajit ja niiden säännöt eivät olleet tuolloin yhtä tuttuja suurelle yleisölle kuin nykyään, joten tuon aikaiset urheilun erikoislehdet kertoivatkin paljon esimerkiksi lajien säännöistä. Toimittajia Suomen ensimmäisiin urheilun erikoislehtiin rekrytoitiin urheilutietämyksen ja urheilussa syntyneiden ystävyyssuhteiden pohjalta. Näin ollen tuon ajan urheilun erikoislehdissä toimittajien työ pohjautui urheilun lähes kritiikittömään edistämiseen. (Pänkäläinen 1998, 46 & 51.)

Kaikuja 1800-luvun lopun suomalaisen urheilujournalismin esiaskeleista on nähtävillä yhä lehtihyllyillä. Vuonna 1898 perustettu ja 2017 Sanoma Media Finlandin omistukseen A-lehdiltä siirtynyt Urheilulehti (aluksi Suomen Urheilulehti) on maailman toiseksi vanhin yhä ilmestynyt urheilun erikoislehti. Vanhin on italialainen La Gazzetta dello Sport, joka ilmestyi ensimmäisen kerran vuonna 1896. (IS 31.5.2017.)

Helge Nygren arvioi omien sanojensa mukaan varovaisesti Antti. O. Arposen toimittamassa Suomen Urheilutoimittajain liiton matrikkelissa *Suomen urheilutoimittajat: 1986*, että suomalainen urheilulehdistö alkoi saada nykyisinkin tunnistettavia muotoja 1900-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä. Nygrenin mukaan 1900-luvun alun lehdistössä eniten palstatilaa urheilulajeista saivat hiihto, metsästys ja kalastus, paini, vesiuurheilu, voimistelu sekä rata- ja kenttäurheilu. (Arponen 1986, 6.)

Nykyään metsästystä ja kalastusta ei enää määritellä urheilulajeiksi, eikä aiheita käsitellä sanomalehtien urheilusivuilla.

Pänkäläisen mielestä suomalaisessa urheilujournalismissa on 1900-luvun ensimmäisellä puoliskolla havaittavissa ainakin kolme merkittävää kautta. Pänkäläisen mukaan ennen

1920-lukua urheilusta kerrottiin päivälehdissä hyvin satunnaisesti, vaikka urheilujournalismi olisikin teoreettisesti ollut valmis nousukauteen. Yksi este nousulle oli ensimmäinen maailmansota. 1920-lukua Pänkäläinen kuvailee urheilujournalismin läpimurtovuosikymmeneksi Suomessa – urheilu tarjosi päivälehdille jutunaiheita tasaisella virralla ja myös vaati julkisuutta. Urheilun erikoislehdistö oli luonut kysynnän urheilujutuille ja päivälehtien oli mahdollista saada aiheeseen perehtyneitä toimittajia urheilulehdistöstä. 1930-luvun alusta tuli Pänkäläisen näkemyksen mukaan professionaalisen urheilujournalismin synnyn aika, sillä silloin päivälehdistön, urheiluliikkeen ja yleisön edut ja mielenkiinnot leikkasivat. 1930-luvulla urheilutoimittajien asema oli vakiintunut ja heiltä myös vaadittiin aiempaa laaja-alaisempia toimituksellisia taitoja. (Pänkäläinen 1991, 212–213.)

Suomen urheilutoimittajien yhdistystoiminta laitettiin alulle 1930-luvun alussa. Nykyisin Urheilutoimittajain Liittona tunnettu järjestö sai alkunsa syyskuun 4. päivänä 1931 kaksikielisellä nimellä Urheilutoimittajien Kerho – Sportjournalisternas Klubb. (Arponen 1986, 8 & 16.)

3.2 Urheilujournalismi journalismin erityisalueena tänä päivänä

Urheiluosastot alun perin vakiinnuttivat paikkansa sanomalehdissä osin niissä nähdyn liikevaihtoa kasvattavan potentiaalin vuoksi, eikä pelkästään urheilun yhteiskunnallisen aseman vuoksi.

Brookes (2002, 36) määrittelee journalismin ja myös urheilujournalismin tuotteiksi. Brookesin mukaan usein urheilujournalismi on vastannut sanomalehtien laajimmasta johonkin erikoisalaan keskittyvästä haarasta. Usein urheilujournalismi on saanut lehdessä oman osaston, johon kuuluvat kaikki perinteisen osaston elementit: päälikkötoimittaja, deski ja toimittajat. Urheilujournalismin osalta huolenaiheena on kansainvälisesti ollut erityisesti *urheilujournalismin* ja *urheilupromootion* rajojen hälventyminen. Urheilutoimittajien ei ole niinkään nähty tuottavan objektiivista tietoa huippu-urheilun järjestelmästä ja arjesta vaan huippu-urheilussa toimivia organisaatioita hyödyttäviä juttuja. Brookes (2002, 36–38) kuvailee urheiluorganisaatioita ja urheilujournalismia toisistaan riippuvaisiksi: Organisaatiot haluavat myönteistä näkyvyyttä ja urheilujournalistit haluavat

pääsyn lähteiden luokse. Journalismin ja promootion rajan hälventyminen tarkoittaakin sitä, että usein urheilujournalistien ja urheiluorganisaatioiden suhde on molempia hyödyttävä. Brookesin mukaan kokonaisuuden ymmärtämisen kannalta tärkeää on ymmärtää, missä kontekstissa urheilujournalistit tekevät työtään. Usein konteksti on ristiriitainen. Toisaalta urheilujuttujen tehtävänä on pitkään nähty olevan laajan ja lojaalin lukijakunnan (usein miespuolisen) houkutteleva lehden luokse, mikä puolestaan houkuttelee mainostajia. Näin ollen urheilujutut ovat olleet hyvin tärkeitä lehtien tulonmuodostuksen kannalta. Tämän tavoitteen saavuttaneet toimittajat on usein palkittu hyvin. Samaan aikaan urheilujournalismia ei ole pidetty yhtä kunniallisena (low prestige), haastavana tai niin paljon pätevyyttä vaativana kuin ”urhoollisia” journalismin lajeja, kuten sotajournalismia tai poliittista journalismia. (Brookes 2002, 36–38.)

Ei kuitenkaan pidä ajatella, että symbioottinen suhde kohteeseensa olisi pelkästään urheilujournalismille luonteenomaista ja erottaisi sen muista journalismin haaroista. Kuneliuksen, Nopparin ja Reunasen (2009, 336) mukaan Suomessa tiettyjen toimittajien ja valtaeliitin suhdetta kuvaa juurikin professionaali yhteistyö ja avunanto. Molempia hyödyttävä suhde voi hyvin myös muun muassa kulttuurijournalismissa (Kristensen 2018, 2181).

Hemánus (1983, 43) korostaa urheilujournalismin ymmärtämisessä näkemystä siitä, että urheilujournalismi on järjestelmä, joka tuottaa tietoa ja mielipiteitä itse urheilun järjestelmästä. Hemánuksen mukaan liikunta jakautuu kuntoliikuntaan ja huippu-urheiluun ja vaikka kuntoliikunnasta kertovia juttuja esiintyykin lehtien palstoilla, on urheilujournalismin suhde kuntoliikuntaan etäinen. Sen sijaan huippu-urheilun olennaisuuksien ymmärtäminen on Hemánuksen mukaan välttämätöntä urheilujournalismin ominaisluonteen ymmärtämiseksi. Huippu-urheilun Hemánus puolestaan väittää olevan kaupallis-ideologinen ilmiö.

Pänkäläinen (1991, 14) puolestaan kirjoittaa, että urheilujournalismille tyypillistä on, että se liikkuu muita journalismin aloja ahtaammin yhden aihepiirin sisällä, eli toimituksellisista osastoista urheiluosastoilla olisi käsiteltävänä kapein aihepiiri. Myös Pänkäläinen on sitä mieltä, että urheilutoimittajat ovat rajanneet urheilujournalismin kohteeksi lähinnä kilpa- ja huippu-urheilun.

Koljonen (2000,4–7) kuvailee urheilujournalismia monisärmäiseksi ilmiöksi, joka on jatkuvassa muutostilassa, mutta jonka ytimeistä on silti löydettävissä määreitä, joita on pidettävä välttämättöminä eri aikakausien urheilujournalismille. Koljonen jakaa urheilujournalismin käsitteen kahtia urheiluun ja journalismiin ja pohtii, mitä määreitä niihin liitetään ja miten ne määreet ovat muotoutuneet urheilujournalismissa. Koljosen mukaan urheilujournalismia ei voi määritellä tiukasti faktapohjaiseksi journalismiksi, muttei toisaalta viihdelohkoonkaan, vaan urheilujournalismin ”uutismaisen” esitystavan ja muullekin journalismille tyypillisten tehtävien täyttämisen vuoksi johonkin faktapohjaisen ja viihdemäisen osa-alueen väliin. Koljosen mukaan urheilujournalismi ei pyri maksimoimaan yleisöään vaan hankkimaan lojaalin yleisön ja palvelemaan tätä. Koljosen mukaan urheilujournalismissa esiin pääsevissä aiheissa suoritus ja kilpailu päihittävät kansainvälisyyden, ammattimaisuuden ja viihteellisyyden – esimerkiksi suunnistuksen SM-kilpailut saavat urheilujournalismissa palstatilaa show-painin sijaan, vaikka jälkimmäistä tuottavat ammattilaiset kansainvälisesti isoilla areenoilla samalla, kun muita päivätöitä tekevät suunnistajat kisaavat suhteellisen pienen yleisön edessä. Urheilujournalismista puhuttaessa urheilun ääripäinä Koljonen pitää huippu-urheilua ja laaja-alaista liikuntaa, ja journalismista puhuttaessa yleisurheilujournalismia (jossa tärkeintä on tietää journalismista) ja erikoisurheilujournalismia (tärkeintä on urheilutieto).

Urheilujournalismi tuntuukin paikoin saippualta, josta eivät tunnustaneet saavan määritelmän osalta kiinni tutkijatkaan. Koljonen (2000, 4) tiivistää, että urheilujournalismiin ei ole vaikea törmätä tai ei ole vaikea sanoa, minkälaista sen pitäisi olla, mutta vastaus kysymykseen ”mitä urheilujournalismi on”, vaatii aivotyötä.

Akateemisissa näkemyksissä tuntuvat toistuvan ainakin kuvailut urheilujournalismin läheisestä suhteesta kohteeseensa, huippu-urheilun painotus, lojaalin lukijakunnan palveleminen ja sijoittuminen joukkoviestinnän kentässä journalismin perinteisten määritelmien sekä viihteen välimaastoon. Urheilujournalismille tyypillisen uutismaisen esitystavan nähdään olevan lähellä journalismia niin kuin se perinteisesti ymmärretään, mutta urheilujournalismin sisällön nähdään olevan lähempänä viihdettä kuin sisältöä, joka on olemassa jonkin suuremman tavoitteen vuoksi.

3.3 Urheilujournalismin tutkimus

Suomen akateemisella kentällä urheilujournalismin tutkimus on nuorta ja se on ollut varsin pienen joukon harteilla, mistä kuvaavaa on muun muassa Antti Laineen (2011, 22) toteamus väitöskirjansa johdannossa siitä, että urheilujournalistisesta aihepiiristä Suomessa ensimmäisenä väitellyt Kalle Virtapohja toimi Laineen tutkimusprojektissa apuna.

Olisi kuitenkin liioiteltua leimata urheilujournalismi täysin laiminlyödyksi journalismin haaraksi suomalaisessa tutkimuksessa. Iltaapäivälehtien urheilujournalismiin perehtyneen Laineen (2011, 30) mukaan ennen 1970-lukua Suomessa urheilujournalismia käsitteleviä tutkimuksia julkaistiin harvoin, ja vasta hyvin lähellä vuosituhannen vaihdetta urheilujournalismin tutkimuksen määrä alkoi Suomessa kasvaa toden teolla. Urheilujournalismi on kiinnostanut etenkin alan opiskelijoita tasaiseen tahtiin, ja kuten Laine (2011, 32) toteaa, suurin osa suomalaista urheilujournalismia tutkivista töistä on pro gradu -tutkielmia. Laine (2011, 31) ei halua kritisoida suomalaisen tutkimuksen puutetta urheilujournalismista, jos mukaan lasketaan myös pro gradu -tutkielmat, mutta toteaa, että pelkästään laajojen tutkimushankkeiden perusteella alan tutkimusta voidaan moittia vähäiseksi ja vaatimattomaksi muuhun urheilututkimukseen verrattuna.

Kyseessä ei kuitenkaan ole pelkästään Suomelle tyypillinen piirre. Yksi syy tutkimukselliseen katvealueeseen on todennäköisesti urheilujournalismin vaikea asema niin ammatillisesti kuin tutkimuksellisesti, mitä on käsitelty kansainvälisesti jonkin verran. Vaikuttaakin siltä, että vaikka tutkimuksia urheilujournalismista löytyy kohtuullisesti, ei urheilujournalismi ole päässyt akateemisessa maailmassa sellaiseen asemaan, etteikö useissa uusissa tuotoksissa ainakin sivuttaisi aiemman tutkimuksen puutetta tai pohdittaisi, vieläkö tutkimuksen vähäisyydestä voidaan puhua.

Urheilujournalismin paradoksista kirjoittaa muun muassa Boyle (2017, 493), jonka mukaan ammattikunnan kyseisellä haaralla on usein nähty olevan jopa melko löyhä suhde journalismiin – urheilujournalistien rehellisyys ja lahjomattomuus on asetettu kyseenalaiseksi. Boylen mukaan urheilujournalismi on saanut pehmeän journalismin maineen, kun taas joitakin muita journalismin haaroja on pidetty täsmällisempinä sekä uskottavampina ja kutsuttu kovaksi journalismiksi. Samaan aikaan urheiluosiot ovat

vuosien mittaan olleet taloudellisesta näkökulmasta tärkeimpiä osioita sanomalehdissä. Muut toimittajat ja tutkijat ovat siis arvostelleet urheilujournalismia löyhistä journalistisista kriteereistä, mutta juuri tuo journalismin haara on houkuttanut erityisesti nuoria mieslukijoita ja muodostanut elintärkeän osan sanomalehtien tuloista. (Boyle 2017, 493.) Rowen (2004, 43–44) mukaan jopa osa urheilujournalisteista itse on ajatellut, että muun muassa epätarkkuus ja epäonnistumiset eettisestä näkökulmasta ovat urheilujournalismille luonteenomaisia asioita.

Brookes (2002, 2) puolestaan kirjoitti vuosituhannen alussa, että urheilujournalismi on saanut verraten vähän huomiota niillä tutkimusaloilla, joiden voisi kuvitella olevan vastuussa sen tutkimisesta, eli viestinnän, kulttuurin ja median tutkimuksessa. Brookesin arvion mukaan syynä vähäiselle huomiolle on, ettei urheilujournalismi sovi kumpaankaan niistä kahdesta ajattelua hallitsevasta traditiosta, joiden kautta median roolia katsotaan. Ensinnäkin mediaa ja journalismia arvioidaan usein siitä näkökulmasta, miten se tukee demokratian toimimista, eli tarjoaa yleisölle sen tarvitseman tiedon. Tässä tutkimusperinteessä urheilujournalismi nähdään usein vain häiritsevänä tekijänä, sillä urheilua pidetään viihteellisenä ja kaupallistettuna. Tällöin siihen keskittyminen estää journalismia toimimasta sillä alueella, joka tarjoaa yleisölle demokratiassa toimimiseen tarvittavan tiedon, eli erityisesti uutisia politiikasta ja sosiaalisista ongelmista. Toisessa perinteessä mediaa arvioidaan populaarikulttuurin muotona ja populaarikulttuuri puolestaan nähdään välineenä esimerkiksi dominoivassa asemassa olevien ideologioiden vastustamiseksi ja marginalisoitujen identiteettien puolustamiseksi. Brookesin mielestä on helppo ymmärtää, miksi tästä näkökulmasta katsottuna urheilu on sivuutettu, sillä urheilu on perinteisesti ollut yhden dominoivan ryhmän, miesten, ala ja urheilu on historiansa aikana epäilemättä vahvistanut stereotyyppisiä määritelmiä rodusta ja sukupuolesta. (Brookes 2002, 2.)

Kun otetaan huomioon urheilujournalismin kohtaama sekä sisäinen että ulkoinen kritiikki, ei ole yllättävää, ettei se ole saanut akateemisissa töissä yhtä paljon huomiota kuin niin sanottu kova journalismi. Toisaalta, jos urheilujournalismissa on nähty näin paljon ongelmia, mutta samalla sen tärkeästä roolista sanomalehtibisneksessä vallitsee konsensus, on mielestäni tärkeää kysyä yhä uudestaan, miksei urheilujournalismia ole tutkittu enempää. Kaavamaisuus ja huippu-urheilun pelien ja muiden tapahtumien kertaamiset ovat urheilujournalismille tyypillisiä, mutta se ei poista urheilun merkittävää

yhteiskunnallista asemaa. Kun Yhdysvaltojen isojen palloilusarjojen (koripallon NBA:n, jääkiekon NHL:n, baseballin MLB:n ja amerikkalaisen jalkapallon NFL:n) tapahtumissa juhlitaan Yhdysvaltojen sotien veteraaneja (CBS, 11.11.2015) tai ihmisoikeusjärjestön mukaan jalkapallon MM-kisojen rakennustyömaiden työntekijät eivät saa palkkojaan (ESPN, 26.9.2018), urheilu nähdäkseni kiinnittyy mitä suurimmissa määrin suurvaltapolitiikkaan ja pitää sisällään samoja yhteiskunnallisia ja sosiaalisia ongelmia kuin mikä tahansa muu yhteiskunnan osa-alue. Tästä lähtökohdasta urheilujournalismin tutkimiseen on mahdollista ottaa samanlainen tutkimuksellinen näkökulma kuin ”kovaksi” määritellyyn journalismiin. Vaikka urheilujournalismi ei monen mielestä onnistuisi kertomaan urheilusta journalismin ideaalin tavoin, se ei mielestäni tarkoita, etteikö urheilujournalismi siihen ainakin joiltakin osin pyrkisi tai etteikö sitä voisi tutkia journalismin ideaalin näkökulmasta.

Hietala [2003] ottaa hieman toisenlaisen näkökulman ja epäilee, että useat mediatutkijat eivät usko kompetenssinsa riittävän urheilujournalismin tutkimiseen, sillä median lisäksi tutkijan pitäisi tuntea myös urheilua (ks. Laine 2011, 30). Epäily kallistuneen spekulatiivisuuden puolelle, mutta vuosien varrella on esimerkkejä, joissa urheilutoimittajat eivät Suomessa varsinaisesti ole toivottaneet tutkijoita avosylin vastaan kentälleen tai omilla toimillaan laskeneet rimaa urheilujournalismin tutkimuskentälle astumiseen. Hemánus (1983, 40–41) kuvailee, kuinka Jyväskylän yliopiston liikuntatieteellisessä tiedekunnassa pitämänsä urheilujournalismia koskeneen vierailuluennon jälkeen arveli järjestäytyneiden urheilutoimittajien enemmistön tunteneen itsensä loukatuiksi. Hemánus kertoo saaneensa kielteistä palautetta, jossa oli vaatimus tiukkaan empirismiin pitäytymisessä. Hietalaa referoiva Laine puolestaan sai ennen väitöskirjansa tarkistusta palstatilaa Keski-suomalainen-lehden verkkosivuilla julkaistussa kolumnissa *LitM Laine jumppaa ja räksyttää* (24.11.2011). Kolumni sisältää kirjoittajan itseironiaakin, mutta viesti kolumnin kirjoittaneelta urheilutoimittajalta on varsin selvä: Laine kritisoi kärkevästi suomalaisten urheilujournalistien työtä, vaikkei ole ”tehnyt sitä päivääkään, eikä tosiasiassa ymmärrä ollenkaan, mistä on kysymys”. Kritiikki on mielestäni erikoista, sillä kukaan tuskin uskoo maailmaan, jossa kaikki urheilujournalismin tutkijat olisivat entisiä huippu-urheilijoita tai huipulla olleita urheilujournalisteja.

4. Toimitusrutiinien muutoksista

Kuten mainittua, toimittajilla on mahdollisuus rakentaa juttuja monia eri tietolähteitä käyttäen. Kivirannan (1989, 60–61) mukaan valintoja ohjaa erityisesti vähäisimmän vaivan laki, jonka mukaan lähde valitaan erityisesti helppouden eikä maksimaalisen tiedonsaannin perustella.

Pyrin saamaan yleiskäsityksen suomalaisten urheilutoimitusten lähdekäytännöistä, joten merkityksellistä on myös tehdä katsaus siihen, minkälaisessa ympäristössä toimittajat tänä päivänä työskentelevät. Seuraavaksi pyrin luomaan kuvan suomalaisten toimittajien viime vuosina kohtaamista muutoksista työolosuhteissa. Sivuan myös teknologian tuomia muutoksia ja mahdollisuuksista toimittajien tiedonhankintaan.

4.1 Kun väki väheni

Jyrkiäisen (2008, 88) mukaan journalismissa tapahtuvat muutokset ovat hitaita, koska media pyrkii toimimaan tavalla, jonka yleisö voi ennakoida, mikä puolestaan mahdollista kysynnän ennakoitavuuden. Lisäksi journalismin tuotantokoneisto on rutinoitunut, jotta kustannustehokas toiminta on mahdollista. Selviä muutoksia on kuitenkin 2000-luvulla tapahtunut.

Toimitusrutiinien muutoksia ja journalistien muuttunutta työnkuvaa ovat Suomessa tutkineet muun muassa Jyrkiäinen (2008) ja Nikunen (2011). Yleisinä teemoina vuosikymmenen vaihteen tienoilla oli Suomessa journalismin uusista kehityssuunnista ja mahdollisista ongelmakohtista puhuttaessa tehokkuusajattelun lisääntyminen journalistisessa työssä ja siitä seurannut kiire, työn sirpaloituminen eri tehtäviin ja julkaisukanaviin sekä kokemukset journalististen laatuvaatimusten hylkäämisestä. Myös toimitusten ikärakenteen nuorentuminen on ollut keskustelujen aiheena. Käytännössä tämä tarkoittaa, että parissa vuosikymmenessä suomalaisissa toimituksissa on läpikäyty useita yt-neuvotteluja, toimittajat tekevät nykyään aiempaa enemmän juttuja päivässä, juttuja tehdään aiempaa useampiin julkaisukanaviin ja yksittäisen jutun kanssa koettu kiire ja tunne laatuvaatimusten hylkäämisestä on lisääntynyt.

Hieman yli vuosikymmen sitten suomalaiset toimittajat kokivat, että kahden edellisvuoden aikana heidän työssään suurimpia muutoksia olivat lisääntynyt juttujen tekeminen useampaan kuin yhteen välineeseen, lisääntynyt juttujen määrä yhtä toimittajaa kohden ja juttujen suuntaaminen kohderyhmille. Toisaalta taloudellisen tulostavasti koettiin Jyrkiäisen mukaan pysyneen ennallaan, eli verraten alhaisena. Tunne tulostavasti ei siis ollut yltänyt pomo- ja johtoportaasta toimittajiin asti. Myös yhden jutun kirjoittamiseen käytetyn ajan väheneminen oli noin kymmenen vuotta sitten merkittävä. (Jyrkiäinen 2008, 89–90.)

Jyrkiäinen selvitti noin 1500 satunnaisesti valitulle Journalistiliiton jäsenelle tehdyllä kyselytutkimuksella muun muassa työn merkityksiä ja silloisia ongelmia, ja vastaajat nimesivät vuonna 2006 selkeästi suurimmaksi ongelmaryhmäksi aikataulupaineet (28%), jonka jälkeen kaksi suurinta ongelmaryhmää olivat journalistisen työn luonteeseen, laatuun (18%) sekä johtamiseen, organisointiin ja esimiehiin (17%) liittyvät ongelmat. Useimmiten kiire yhdistettiin Jyrkiäisen mukaan työtehtävien lisääntymiseen, huonoon johtamiseen, resurssien puutteeseen, henkilöstön vähentämiseen ja työn epätasaiseen jakautumiseen työpäiville, palautumisajan puuttumiseen sekä huoleen journalistisen työn laadun heikkenemisestä. Journalistisen työn luonteen muutos puolestaan johti vastaajien mukaan työn laatutason heikkenemiseen ja juttujen ennakkomitoituksen lisääntymiseen. Lisäksi toimituksissa koettiin, ettei enää mietitty mitä, miksi ja miten tehdään. Kolmanneksi suurimman ongelmakategorian osalta kyselytutkimuksen vastauksista nousi esille, että vastaajat kokivat tuen puutetta esimiehiltä, journalistisen työn aliarvostusta sekä palautteen, arvostuksen ja kannustuksen vähyyttä. Avovastauksissa Journalistiliiton jäsenet kritisoivat johtamisessa talouden ylikorostamista, hierarkian jäykkyyttä tilanteiden muuttuessa ja vision puuttumista toimitusorganisaatioissa. (Jyrkiäinen 2008, 13, 35 – 38.)

Kyselytutkimuksen vastaajista yli puolella oli kriittinen arvio ammatillisista tulevaisuuden näkymistä: Yli puolet arvioi vuonna 2006, että tulevaisuudessa journalistien itsenäisyys ja autonomisuus, analyttisyys ja kriittisyys journalismissa, journalistien ammattieettisten sääntöjen noudattaminen sekä journalistisen ja muun sisällöntuotannon välinen ero heikkenevät. Lisäksi varsin suuri osa vastaajista arvioi, että elämyksellisyys ja viihteellisyys lisääntyvät journalismissa ja toimitusorganisaation johtaminen liikeyrityksenä lisääntyy. (Jyrkiäinen 2008, 50.)

Jyrkiäinen toteutti myös päiväkirjatutkimuksen, jossa 33 toimittajaa kertoi vapaamuotoisesti muun muassa tavanomaisesta työpäivästään ja sen aikana tehtävistä valinnoista. Myös päiväkirjatutkimuksen vastauksista nousivat esille aikataulut ja kiire. Eroja oli esimerkiksi aikakauslehtien ja sanomalehtien tai sähköisen median journalistilla: Aikakauslehdissä ajankäyttö oli paremmin toimittajien hallussa, minkä lisäksi työ oli huomattavasti enemmän yksin tekemistä. Jyrkiäinen kuvailee, että toimittajille on omien sanojensa mukaan tärkeää heti aamusta tietää ”missä mennään”. Tämä johti siihen, että netin keskustelupalstoista oli näyttänyt tulleen merkittävä juttujen ja ideoiden lähde. Taloudelliset tehokkuusvaatimukset puolestaan johtivat siihen, että toimituksellisen henkilökunnan määrä vähentyi suhteessa tuotettavaan journalistiseen sisältöön. Näin ollen jotkut vastaajista kokivat muuttuneensa jopa ”liukuhihnatyöntekijöiksi”, moni pelkäsi jaksamisensa puolesta ja laatuvaatimuksien koettiin vähentyneen. Kiireen takia tiedotustilaisuuksissa käymisen koettiin vähentyneen, mistä seurasi se, että ”uutisia rakennetaan itse”. Toisaalta mukana oli myös sellaisia työpaikkoja, joissa resurssit ja johtamiskulttuuri eivät tuntuneet ongelmallisilta. (Jyrkiäinen 2008, 83–84.)

Huomattavaa on, että kaikista yllämainituista huolista huolimatta 84 prosenttia kyselyyn vastanneista oli työhönsä tyytyväisiä (Jyrkiäinen 2008, 89). Seuraavat vuodet kuitenkin toivat toimituksiin huomattavan isoja muutoksia.

Vuosien 2008 ja 2009 taloudellinen taantuma kosketi merkittävästi myös Suomea, ja vuonna 2008 Suomen bruttokansantuote kasvoi 0,3 prosenttia. Seuraavana vuonna kansantuote väheni 8,4 prosenttia, kunnes taas vuonna 2010 bkt kasvoi 3,6 prosenttia. Tuolloin mediamarkkinoita ravistelivat erityisesti levikin ja mainosrahojen lasku. Nikusen (2011, 25) mukaan vuodesta 2008 vuoteen 2009 median mainosmarkkinat heikkenivät 15,8 prosenttia, ilmoitusmarkkinat kutistuivat sanomalehdissä 21,6 prosenttia, televisiossa 11 prosenttia ja kasvoivat internetissä 6 prosenttia. Ilmoituksia ostettiin aiempaa huomattavasti enemmän hakukonemainonnasta (14,6%), mutta journalististen verkkosivujen hyödyntämät bannerit ja luokiteltu verkkomainonta laskivat nekin, 1,8 prosenttia. Samaan aikaan sanomalehtien levikit laskivat. Poimintoina voidaan nostaa esille, että vuodesta 2007 vuoteen 2009 Helsingin Sanomien levikki laski 5,2 prosenttia, Ilta-Sanomien 13,4 prosenttia, Aamulehden 2,8 prosenttia ja Iltalehden 14 prosenttia. Talouslaman vuoksi toimitusten henkilökunnan määrä pieneni ja nuorentui. Kuitenkin

uudella henkilöstörakenteella toimitusten oli tehtävä samat työt kuin aiemminkin, mistä seurasi jatkuva kiireen ja paineen tunne. (Nikunen 2011, 25–26, 32; HS 31.1.2012.)

Jos pari vuotta aiemmin toimittajista hieman alle kolmannes nimesi aikataulut työnsä suurimmaksi ongelmaksi, laman tuomat vaikutukset tuskin ainakaan pienensivät lukemaa. Nikusen mukaan vuoden 2009 lamassa erityisesti eläkepakettien määrä oli merkittävä verrattuna aiempaan, 90-luvun alun lamaan. Vuoden 2009 yt-neuvottelujen päätteeksi toimituksista irtisanottiin 189 Journalistiliiton jäsentä, minkä lisäksi yli sata otti niin kutsutun vapaaehtoisen eläkepaketin. Yt-neuvottelujen määrä oli tuohon aikaan Suomen toimituksissa ennätyksellisen korkea. (Nikunen 2011, 30.)

Vuoden 2009 jälkeen irtisanottujen määrä kasvoi yhä vuoteen 2012 tultaessa, mutta kääntyi sen jälkeen laskuun:

Irtisanottujen journalistien määrä Suomessa:

2012	205
2013	172
2014	179
2015	179
2016	77

Lähde: Journalistiliitto

Toimittajat eivät Nikusen mukaan pitäneet vuoden 2009 yt-kierroksia täysin oikeutettuina ja niissä nähtiin jopa ikäsyjinnän piirteitä. Irtisanomislukujen pysyessä korkeana monien mediatalojen tulokset pysyivät kuitenkin voitollisina, minkä vuoksi toimittajat myös kokivat, että muuttuneeseen taloustilanteeseen reagoitiin liian nopeasti. Lisäksi tapahtumien organisointia ei pidetty kovin hyvänä, vaan haastateltujen toimittajien mukaan suunnitelmat töiden uudelleenorganisoinneista tehtiin vasta henkilöstön vähentämispäätösten jälkeen. Samaan aikaan osa toimittajasta ajatteli toisin, eli heidän mukaansa tällä kertaa lamaan reagoitiin nopeasti ja suunnitelmallisesti. Joka tapauksessa luonteenomaista vuoden 2009 talouslaman aikaiselle irtisanomisaallolle oli, että se kohdistui toimittajakunnan iäkkäämpään osaan, kun 90-luvun alun lamassa ahtaalle joutuivat nuoret toimittajat sekä määräaikaiset ja avustajat. (Nikunen 2011, 31– 32.)

Nikunen (2011) tutki pääasiassa toimittajahaastattelujen pohjalta talouslaman sekä verkon, internetin ja sosiaalisen median vaikutuksia journalismiin Suomessa. Kuten mainittua, talouslama johti toimitustyön arjen pyörittämiseen aiempaa pienemmällä henkilökunnalla. Ratkaisuja nopeasti vähentyneen henkilöstön aiheuttamiin haasteisiin haettiin Nikusen mukaan erityisesti toimintojen yhdistämisellä osastojen sisällä sekä osastojen ja välineiden kesken, lehtien keskinäisellä yhteistyöllä, yleistoimittajuudella ja toimittajien teknisen osaamisen nostamisella ja päällikkövetoisuudella. Toimintojen yhdistämisestä laman ajalta on esimerkkejä eri tasoilta: Helsingin Sanomat yhdisti kotimaan ja kaupunkitoimituksen ja Kalevassa purettiin osastorajoja ja luovuttiin joistakin erikoistoimittajista. Yle teki televisio- ja radiouutisista yhden toimituksen ja maakuntalehdet pyrkivät tehostamaan toimintaansa yhteistyöllä, eli muodostamalla niin kutsuttuja pooleja. Nikusen mukaan muutos erikoistoimittajuuden suosimisesta yleistoimittajuuden suosimiseen oli ollut vahvistuva trendi vuosia, mutta laman aikaan suuntaus vahvistui. Erikoistoimittajuuden sijaan toimittajien teknistä osaamista nostettiin, eli toimittajat alkoivat tehdä uutisia myös verkkoon. Nikunen toteaaakin haastattelujensa perusteella, että vuonna 2009 alkoi olla vakiintunutta, että aiemmin erilliset online-toimitukset olivat siirtyneet uutistoimitusten yhteyteen. Yleistoimittajuus puolestaan Nikusen tulkinnan mukaan kavensi toimittajien autonomiaa, mikä näkyi kahdella tavalla. Ensinnäkin päivän jutut tehtiin aiempaa useammin listan mukaan, eli uutispäälliköt määrittivät suurilta osin, mistä aiheista toimittajat tekivät juttuja. Esimiehet myös määrittivät aiempaa useammin, millaisesta näkökulmasta jutut tulisi kirjoittaa. Nikunen huomauttaa, että kuvatut muutokset toimituskäytännöissä olivat tunnistettavissa myös kansainvälisesti, eikä kyse ole suomalaisten toimitusten erityispiirteistä. (Nikunen 2011, 3, 43–57.)

Parkin, Hwangin ja Leen (2000) korealaisilla toimittajilla tekemän päiväkirjatutkimuksen mukaan toimittajat ovat sitä tyytyväisempiä, mitä enemmän he tekevät töitä päivänä aikana, mutta toisaalta kirjoitettavien juttujen määrän kasvu vähentää tyytyväisyyttä työhön. Tutkijat päättelivätkin, että toimittajille on erityisen tärkeää se, miten paljon he saavat käyttää aikaa yhden jutun tekemiseen. (ks. Jyrkiäinen 2008, 49.)

Koreassa vuosituhanen vaihteessa tehty tutkimus on nähdäkseni saanut tukea myöhemmistä tutkimustuloksista. Davies (2008, 64) esitti, että riittävä aika työn tekemiseen on journalisteille välttämätöntä työnsä perustehtävän toteuttamiseksi ja

Nikusen (2011, 32) sekä Jyrkiäisen (2008, 90) mukaan toimittajien tunne kiireestä kasvoi 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä ja yksittäiseen juttuun käytetyn ajan määrä vähentyi. Daviesin ajatusten sekä Nikusen ja Jyrkiäisen päätelmien puolestaan voi nähdä olevan linjassa niiden kahden keskeisen perustelun kanssa, joita journalistisesta työpaikasta itse irtisanoutuneet antoivat alan vaihdolle (Harju, Koljonen & Heinonen 2017, 57). Ensinnäkin irtisanoutuneet kokivat työn yhdistämisen perhe-elämään ja vapaa-aikaan ongelmalliseksi, koska toimitustyö oli muuttunut alati hektisemmäksi. Lisäksi irtisanoutuneet kokivat pettymyksen tunnetta, koska heidän mukaansa työ oli muuttunut yksitoikkoiseksi, eivätkä työpaikan tavoitteet enää vastanneet toimitustyöstä irtisanoutuneiden omia journalistisia ammatti-ihanteita. Eräs Harjun, Koljosen ja Heinosen (2017, 57–58) haastattelema entinen ulkomaantoimittaja sanoi päässeensä edellisen vuoden aikana ulos toimituksesta kolme kertaa, muttei kertaakaan kehä 3:n ulkopuolelle. Davies puolestaan (2008, 56–59) pyysi nuorta, alueellisessa tabloid-lehdessä työskennellyttä brittitoimittajaa pitämään viikon ajan päiväkirjaa työpäiviensä ajan. Toimittaja piti kirjaa kirjoittamiensa juttujen määrästä, jututtamiensa ihmisten määrästä, kasvokkain tapaamiensa ihmisten määrästä ja toimituksen ulkopuolella vietetystä ajasta. Daviesin mukaan kyseinen nuori toimittaja teki työviikkonsa aikana 48 juttua (9,6 per päivä), jutteli 26:lle ihmiselle, tapasi näistä 26:sta ihmisestä neljä kasvokkain ja vietti 45,5 työtunnista kolme toimituksen ulkopuolella.

4.2 Lähteet taskussa

Vuosikymmenen vaihteen toimituksiin tuomia muutoksia ei kuitenkaan voi selittää pelkästään maailmanlaajuisella lamalla, vaan kuten niin usein muissakin muutoksissa, kyseessä on useiden asioiden summa. Nikunen (2011, 12) esittää, että tuon ajan muutokset voi nähdä osana laajempaa taloudellista murrosta, jossa työ määrittyi uudelleen muun muassa mikroprosessorien ja tietoverkkojen synnyn vuoksi. Teknologinen kehitys 2000-luvulla on ollut nopeaa ja merkittävää, ja joidenkin yhteiskuntateoreettisten näkemysten mukaan kylliksi syvien teknologisten tai sosiaalisten muutoksen myötä yhteiskunnan perusasetukset, sen rationaliteetti ja toiminnan rakenteet muuttuvat. (Nikunen 2011, 12.)

Toimitusrutiinien muutoksissa yksi keskeinen tekijä on ollut internet, joka on ulottanut lonkeronsa jo hyvin moniin arkipäiväisiin asioihin. Journalismissa internet on vaikuttanut merkittävästi niin julkaisemiseen kuin lähteiden ja tiedon hankkimiseen. Vuoden 1998 toimittajilla riittäisi ihmeteltävää nykypäivän toimituksissa, joissa tehdään nopeasti juttuja verkkoon esimerkiksi viranomaisen Twitter-tilillä julkaisemasta tiedosta ja lukijat saavat jutusta push-ilmoituksen älypuhelimensa.

Internet ja etenkin siellä tarjottava uutissisältö on vaikuttanut suomalaisiin sanomalehtiin monella tasolla. Jo pelkästään vilkaisu isoimpien suomalaislehtien työpaikkailmoituksiin osoittaa, että uutissovelluksissa ja verkkosivuilla julkaistusta materiaalista on tullut monelle lehdelle jo pääpainopiste, tai ainakin hyvin merkittävä osa toimintaa, mikä vaikuttaa merkittävästi toimittajilta vaadittuun tekniseen osaamiseen. Lisäksi levikkien laskettua ja painopisteen siirryttyä verkkoon sanomalehtien tulonmuodostus on muuttunut. Tässä tutkielmassani keskityn kuitenkin julkaisemisen ja yleisön tavoittamisen sijaan journalistisen prosessin alkupäähän, eli tiedonhankintaan ja lähteiden käyttämiseen. Teknologinen kehitys on eittämättä myllännyt toimittajien mahdollisuuksia päästä käsiksi lähteisiin ja sitä kautta muokannut myös toimitusrutiineja. Toimittajat saattavat yhä kävellä sisään käräjäoikeuden ovista ja hakea tuomioistuimen päätöksestä kertovan asiakirjan, mutta yhtä lailla käräjäoikeuteen voi soittaa ja pyytää päätöstä sähköpostitse toimitukseen. Henkilölähteitä voi haastatella kahvilassa, puhelimitse, videopuhelulla tai yksittäistä kommenttia voi pyytää tekstiviestillä tai pikaviestisovelluksessa. Toimittaja voi katsoa jalkapallopelin 90 000 ihmistä vetävällä stadionilla tai 9 000 kilometrin päässä stadionista kotisohvalla kannettavalta tietokoneelta ja katsoa yksittäisen tilanteen yhä useammasta kuvakulmasta. Teknologinen kehitys myös tarjoaa jatkuvasti mietinnän aiheita niin toimituksiin. Ovatko kolmikerroksisen jättistadionin lehtereiltä tehdyt havainnot jalkapallopelistä arvokkaampia kuin fyysisesti kauempaa tehdyt havainnot, joihin voi olla tarjolla hidastettua lähikuvaa? Mitä journalismin ideaalin tavoittelun kannalta tarkoittaa, jos toimittaja tekee haastattelun pikaviestisovellus WhatsAppin ääniviesteillä sen sijaan, että tapaisi haastateltavan kahvilassa?

Internetin käyttämiseen lähteiden luokse pääsemisessä on nähdäkseni liitetty jonkin verran negatiivista kaikua. Kuutin (2015, 55) näkemyksen mukaan internet on tuonut erityisiä haasteita tietojen lähdekriittiselle tarkastelulle, sillä kuka tahansa voi tuottaa ja jakaa sisältöä verkossa, mutta internetissä julkaiseminen ei tarkoita mitään tiedon

luotettavuuden kannalta. Kuutti kirjoittaa, että verkossa saatetaan julkaista yhdelle asialle omistautuneen organisaation tai yksilön mielipiteitä tai virheellistä tietoa voidaan julkaista tahattomasti.

Ainakin vielä vuosikymmenen alussa internetissä olevien lähteiden käyttämisen sekä sanomalehtien internetversioiden katsottiin kulkevan käsi kädessä ja printtilehtien ja niiden tuottamisen taas olevan täysin oma lajinsa. Juntusen (2011, 25–26) tutkimuksen aikaan useimmissa mediataloissa koko toimituskuntaa kannustettiin tekemään uutisia myös verkkoon, mutta päävastuu verkkouutisten tuottamisella oli erillisellä online-toimituksella, jonka toimittajat jalkautuivat harvoin toimituksen ulkopuolelle. Juntusen mukaan online-toimitukset olivat siten sisällön tuottamisen suhteen oman uutiskoneistonsa muiden osien tai ulkopuolisten tuottaman materiaalin varassa. Kuutin (2015, 56) mukaan verkkotoimittajat tarttuvat verkkolähteisiin, koska *deadline* on muuttunut *onlineksi* ja verkkotoimittajien on käytettävä niitä lähteitä, jotka ovat nopeasti ja helposti saatavilla.

Vuonna 2018 ”online-toimittajan” ja toimittajan raja on hämärtynyt tai poistunut, eikä verkkolähteistä puhuminen yhtenä joukkona ei enää liene järkevää, vaan verkossa on mahdollista päästä käsiksi hyvinkin erilaisiin lähteisiin, joiden luotettavuuden tarkistaminen vaatii erilaisia ja eri määrän ponnistuksia.

Yksi merkittävimmistä keksinnöistä internetissä journalisminkin kannalta on sosiaalinen media, jota ei sen mullistavasta vaikutuksesta huolimatta ole juurikaan tutkittu sisällönanalyysin keinoin siitä näkökulmasta, miten sosiaalisen median palveluita käytetään journalistisena lähteenä (Boczek, Koppers & von Nordheim 2018, 808–809). Boczek, Koppers ja von Nordheim (2018, 816, 821) tutkivat, kuinka usein Twitter ja Facebook mainittiin lähteeksi yhdysvaltalaisen The New York Timesin, brittiläisen The Guardianin ja saksalaisen Süddeutsche Zeitungin jutuissa, ja tutkimustulokset viittasivat siihen, että väite sosiaalisen median leviämisen pysähtymisestä voidaan sulkea pois laskuista. Aiemmat tutkimustulokset olivat viitanneet siihen, että sosiaalisen median levittyminen olisi pysähtynyt, mutta ainoastaan Twitterin käyttäminen lähteenä The Guardianissa oli vähentynyt hieman vuodesta 2015 vuoteen 2016. Muuten tulokset osoittivat, että sekä lyhyen (2015 vrt. 2016) että pitkän aikavälin (2010 vrt. 2016) trendi Twitterin ja Facebookin käyttämisessä lähteenä oli kasvava, vaikka 2010-luvulle mahtuu myös kasvun pysähtymisen aikoja. Esimerkiksi vuonna 2010 The New York Timesin

artikkeleissa Twitter mainittiin lähteenä alle prosentissa jutuista. Vuoden 2016 lopussa määrä oli jo 3–4 prosenttia.

Urheilujournalismi vaikuttaa olevan sosiaalisen median sisällön siteeraamisen eturintamassa, tosin vaihteluja on maittain. Vuoden 2012 marraskuun verkko- ja printtilehtien juttujen tarkastelussa kävi ilmi, että Ison-Britannian, Australian ja Intian sanomalehtien urheilusivuilla Twitterissä julkaistua sisältöä käytettiin keskimäärin 4,5 prosentissa jutuista (English 2016, 495). Ison-Britannian lehdissä lukema oli 8, Australiassa 3,9 ja Intiassa 2 prosenttia. Twitteristä kerättiin juttuihin erityisesti sitaatteja urheilijoiden ja urheiluelinten (sporting bodies) tviiteistä. On esitetty, että Twitteristä poimitun sisällön määrä urheilusivuilla lisääntyy muun muassa vastahakoisten urheilun henkilölähteiden ja toimitusten aiempaa pienempien työntekijämäärien vuoksi (English 2018, 498). Voidaankin sanoa, että tässä suhteessa toimitusrutiinien muutokset ovat olleet melko nopeita – Twitter nimittäin perustettiin vuonna 2006 ja Facebook 2004. Samalla kun teknologinen kehitys on mahdollistanut yhä uusia väyliä päästä tiedon luokse, ainakin teoriassa kehitys on myös mahdollistanut uutisten tekemisen kentällä, toimitusten ulkopuolella. Mobiililaitteiden kehityksen myötä toimittajilla on mahdollisuus hankkia tietoa toimituksen ulkopuolella ja sosiaalisessa mediassa myös hankkia yleisöä omille jutuilleen (Franklin 2014, 473).

5. Tutkimuskysymys, aineisto ja analyysimenetelmä

Lähestyn Ilta-Sanomien, Iltalehden ja Helsingin Sanomien urheiluosastojen lähdekäytäntöjä seuraavalla tutkimuskysymyksellä:

1) Millaisia lähteitä käyttämällä urheiluosastojen jutut on rakennettu Ilta-Sanomien, Iltalehden ja Helsingin Sanomien printtilehdissä?

5.1 Aineiston valinta

Aineistonani on Ilta-Sanomien, Iltalehden ja Helsingin Sanomien painettujen lehtien urheiluosiot kuuden päivän ajalta. Ajanjakso oli 1.–6.10.2018.

Kyseisten lehtien valitseminen tutkimusaineistoksi on nähdäkseni perusteltua, sillä urheiluaineiston määrää kyseisissä lehdissä kartoittaneen Laineen mukaan urheilu on iltapäivälehdille merkittävä myyntivaltti, joka on pitänyt pintansa vuosien mittaan, vaikka aamulehdissä urheilun suhteellinen osuus on pienentynyt. Vuosina 1992–2006 urheiluaineiston osuus oli Iltalehdessä pitkälti 20 prosentin pinnassa (vuodet 1998 ja 2000 nousevat esiin notkahduksina, jolloin urheiluaineisto oli 16,4 ja 16,8 prosenttia), eli urheilu on vuosituhaten vaihteen molemmin puolin useina vuosina vastannut jopa viidesosasta koko toimituksellista aineistoa. Urheilun merkityksen Ilta-Sanomissa voidaan arvioida olevan samaa luokkaa tai hieman korkeampi, sillä esimerkiksi Ateenan ja Torinon olympialaisten aikaan urheilusivujen kokonaismäärät Ilta-Sanomissa olivat karvan verran Iltalehteä suuremmat. Helsingin Sanomat puolestaan erottuu tutkimusaineistossa ja suomalaisessa urheilujournalismikentässä muutenkin, sillä Helsingin Sanomissa urheiluaineiston suhteellinen osuus toimituksellisesta aineistosta on ollut huomattavasti iltapäivälehtiä pienempi ja myös selvästi muita suuria sanomalehtiä pienempi. Helsingin Sanomien urheiluaineiston prosentuaalinen osuus toimituksellisesta aineistosta vaihteli vuosina 1992–2006 10,7 prosentin ja 12,5 prosentin välillä niin, että huippulukemissa oltiin vuonna 1992 ja alimmissa lukemissa vuonna 2002. (Laine 2011, 119–120, 166.)

Lukuja voi kritisoida vanhoiksi, mutta oletan, että niin radikaaleja muutoksia suomalaisessa mediakentässä tai urheiluaineistojen suhteellisissa osuuksissa ei ole

tapahtunut, etteivätkö Iltalehti, Ilta-Sanomat ja Helsingin Sanomat olisi toisiinsa nähden ja suomalaisella sanomalehtikentällä tutkimukseni kannalta kiinnostavia kohteita.

Helsingin Sanomat on seitsenpäiväinen lehti, kun taas Iltalehti ja Ilta-Sanomat ilmestyvät kuutena päivänä viikossa. Siksi olen päätenyt tarkastelemaan lehtien urheiluosioita kuuden päivän ajalta.

5.2 Analyysimenetelmä

Krippendorff (1984, 21) määrittelee sisällönanalyysin tekniikaksi, jonka avulla datasta on mahdollista tuottaa toistettavia (replicable) ja perusteltuja (valid) päätelmiä.

Sisällönanalyysiä voi pitää teoreettisena kehyksenä, jonka avulla voi tehdä monenlaista tutkimusta (Tuomi & Sarajarvi, 2018, 4. luku). Käytän sisällönanalyysissäni määrällistä tutkimusotetta, mikä tarkoittaa, että valitsemani tekniikan avulla systemaattisesti ”pienennän” aineistoni numeroiksi (Van Hout & Van Leuven 2017, 119).

Tutkimuksen kohteena oli aineistoon kuuluvien lehtijuttujen sisältö, tarkemmin rajattuna juttujen teksteissä mainitut tai selvästi pääteltävissä olevat lähteet. Tehtäväni oli tutkia, millaisia lähteitä käyttämällä urheilusivuilla olevat jutut on tehty. Etsiäkseni vastauksia tutkimuskysymykseen valitsin tilastollisesti kuvailevan tavan. Ennakkotietojeni pohjalta muodostin luokitusrunгон, ja juttujen sisältöjä tarkastellessani merkitsin ne kuuluvaksi luokitusrungossa oleviin luokkiin. Yhden jutun sisältö saattoi lähteiden osalta tuottaa merkinnän yhteen tai useampaan luokkaan. Se tarkoittaa, että jalkapallopelistä kertovan jutun aihe on jalkapallo, mutta jutun lähteinä voivat samaan aikaan olla Twitter, oma haastattelu ja ulkomainen journalistinen julkaisu. Tällöin siis lähteiden osalta tutkimuksen havaintojen kokonaismäärä oli suurempi kuin aineistoon kuuluneiden juttujen määrä.

Luokitusrunko muotoutui runsaasti myös itse prosessin aikana. Jotkin pääluokat osoittautuivat ylimääräisiksi ja toisaalta minun täytyi myös lisätä pääluokkia, sillä oli esimerkiksi mahdotonta arvata etukäteen täysin oikein, mitä kaikkia urheilulajeja tarkastelujakson aikana aineiston lehdissä oli käsitelty. Tavoite oli kuitenkin jo aluksi tehdä mahdollisimman pätevä luokitusrunko.

Luokitusrunгон myötä pystyin esittämään tuloksia numeerisessa muodossa, mikä puolestaan mahdollisti ilmiöitä kuvaavien taulukoiden tekemisen. Tilastollisesti kuvailevan tavan valitsin erityisesti juttujen suuren lukumäärän ja niiden sisällön selkeän luokiteltavuuden vuoksi, mitä Pietilä (1973, 31 – 35) pitää suositeltavana. Lisäksi tilastollisesti kuvaileva menetelmä on yleinen journalistisista lähteistä tehdyssä tutkimuksessa, joten näin vertailu aiempiin tutkimustuloksiin on kuvailevaan menetelmään verrattuna helpompaa.

Tutkielmani luonteen määritteli pitkälti myös se, minkälaisia lähteitä lähdin jutuista etsimään. Luokitusrunгон kannalta merkityksellistä oli se, että pyrin tekemään keskustelunavauksen urheilujournalismin lähdekäytännöistä yleisesti. Näin ollen minun piti luetella luokitusrunkoon melko kattavalla tasolla, mitä lähteitä jutuissa on mahdollista käyttää. Lähteet voi jakaa esimerkiksi tiedon alkuperän perusteella henkilölähteisiin, tilannelähteisiin ja dokumenttilähteisiin. Tämä jaottelu olisi luonnollisesti kattanut kaikki mahdolliset lähteet, mutta aineiston lähteiden jaottelu vain kolmeen eri kategoriaan ei mielestäni olisi vielä tuottanut tarpeeksi yksityiskohtaista ja valitsemaani näkökulmaan sopivaa tietoa.

Tutkielman näkökulma oli paitsi lähdekäytännöt ja urheilujournalismi myös toimitusrutiinit internetaikakaudella. Internet on mahdollistanut eri tiedotusvälineiden sisällön kuluttamisen lähes mistä maailmankolkasta tahansa ja sosiaalinen media on tutkitusti ottanut paikkansa toimittajien lähteenä. Lisäksi tutkielman näkökulmaan kuului olennaisesti, että viimeisimmän 10 vuoden aikana huoli churnalismien kasvusta tiedotusvälineissä on vakiinnuttanut paikkansa journalismikritiikissä. Niinpä määrittelin kategoriat yksityiskohtaisemmin ja siirsin painotuksen tiedon alkuperästä siihen, että lähteet ymmärretään myös keinona tiedon ja aineiston hankkimiseksi.

Niinpä koin tarkoituksenmukaiseksi etsiä aineistosta mainintoja seuraavista 12 lähteestä:

- 1) STT
- 2) Ulkomainen tietotoimisto
- 3) Muu suomalainen media
- 4) Ulkomainen media
- 5) Facebook
- 6) Twitter

- 7) Instagram
- 8) Pr-materiaali
- 9) Oma haastattelu
- 10) Oma tai toimeksiannettu selvitys/tutkimus
- 11) Muu dokumentti
- 12) Kirja tai elokuva

Mikäli jutussa ei ollut mainittu yhtäkään yllä olevista lähteistä, juttu tuotti luokitusrunгон lähdeluokissa merkinnän kohtaan ”ei lähteitä”. Luokan nimi viittaa etenkin siihen, että jutussa ei ollut käytetty mitään luokitusrungossa mainituista muista lähteistä. Toki näissäkkin jutuissa oli taustalla joitakin lähteitä, sillä esimerkiksi havainnointiin perustuvalla lähdekäytännöllä on aina ollut journalismissa merkittävä rooli (kts. s. 6–7). Tässä tutkielmassa havainnointiin perustuvan lähdekäytännön tarkastelu on kuitenkin sivuutettu. En näkökulmavalintojeni vuoksi nähnyt tarpeelliseksi tutkia esimerkiksi jääkiekko-otteluiden tapahtumien kuvailuja.

Tutkielmani 12 lähdettä ovat helposti havaittavissa, eikä aineiston numeraalisessa kuvailussa näin ole paljoakaan tulkinnan varaa. Näiden 12 lähteen tarkastelulla koin pystyväni tekemään katsauksen lehtien toimitusrutiineihin erityisesti siltä kannalta, kuinka suuren roolin internet on saanut lähdekäytännöissä, kuinka paljon toimittajat yhä juttelevat itse lähteilleen tai tukeutuvat tilannelähteisiin, kuinka paljon toimituksissa tuotetaan omaa tietoa, kuinka paljon jutuissa käytetään pr-materiaalia ja kuinka paljon toimitukset ostavat materiaalia uutistoimistoilta.

Huomiota vaatii myös muotoiluni ”lähteet, jotka on mainittu teksteissä tai jotka ovat selvästi pääteltävissä”, jota voi pitää tutkielmassani sekä sen heikkoutena että vahvuutena. Kyse on siis siitä, että ensisijaisesti merkitsin ylös lähteitä, joita jutuissa mainittiin, esimerkiksi tyylillä ”seura X ilmoitti tiedotteessaan”. Mikäli juttua lukiessa syntyi kuitenkin vahva epäily siitä, että lähdettä ei ole kirjoitettu juttuun auki, käytin hieman aikaa selvittääkseni, löytyisikö mahdollinen lähde esimerkiksi lehden verkkosivuilla julkaistusta jutusta tai Google-hakukoneen avulla. Esimerkkinä mainittakoon tilanne, jossa Helsingin Sanomien toimittajalta oli samalla sivulla kaksi juttua, joiden maantieteellinen sijainti oli täysin eri: Toisessa oli F1-kuskin Venäjällä antamia kommentteja ja toisessa koripalloilijan Yhdysvalloissa antamia kommentteja (kts. s. 39–41).

Toimittajien ensisijainen tehtävä on tuottaa kuluttajille journalistista sisältöä, eikä kerrata lehdessä kyseisen jutun syntyprosessi hetki hetkeltä. Näin ollen valitsemallani tekniikalla määrällinen sisällönanalyysi tuottaa vain osittaisen katsauksen lähdekäytäntöihin ja huomiotta jää mitä todennäköisimmin runsaasti valintoja, joita toimituksissa on tehty mutta joita ei ole kirjoitettu tekstiin auki. Toisaalta tekniikan tutkimuksellinen vahvuus on se, että se on varsin helposti toistettavissa. (Van Hout & Van Leuven 2016, 119–120.)

Vaikka pyrin jättämään lähteiden laskemisessa mahdollisimman vähän tulkinnan varaan, jossain määrin pyrin siis myös pääsemään mainitsematta jätettyjen lähteiden luo. Tällöin herää kysymys siitä, milloin jokin tieto edes vaatii tietolähteen. Yleisenä linjanvetona voisoin sanoa, että lähdin selvittämään mahdollisia lähteitä tilanteissa, joissa jutun pääväitteen tieto oli hyvin tuoretta (päivän tai pari) tai ei ollut täysin selvää, oliko kyseessä oma haastattelu vai jonkin toisen median kautta otettu sitaatti.

5.3 Tutkijan oma asema

Eskola ja Suoranta (1998, 1. luku) huomauttavat, että laadullisessa tutkimuksessa tutkija on toisella tavalla keskeisessä asemassa kuin tilastollisessa tutkimuksessa. Laadullisessa tutkimusotteessa tutkijalla on vapauksia joustavaan tutkimuksen suunnitteluun ja toteutukseen. Hain vastauksia tutkimuskysymykseeni melko selkeitä, ennakkoon määriteltäviä askelmerkkejä pitkin ja vastaavanlaisia luokitusrunkoja on käytetty samantyyppisissä tutkimuksissa aiemminkin. Kannattaa kuitenkin huomioida Eskolan ja Suorannan muotoilu ”toisella tavalla keskeisessä asemassa”. Oli tutkimus sitten laadullista tai määrällistä, tutkija on keskeisessä asemassa:

Itse asiassa suurin osa ns. tieteellisestä tutkimuksesta koostuu maalaisjärjestä ja aiemmista kokemuksista. (Eskola & Suoranta, 1998, 1. luku)

Jotta tämän tutkielman lukija voi mahdollisimman hyvin ymmärtää tekstin kontekstin ja jotta tutkielma on läpinäkyvä, lienee paikallaan sivuta omaa työhistoriaani. Tätä tekstiä kirjoittaessani olen töissä Iltalehden urheiluosastolla monimediatoimittajana. Olen työskennellyt lehdessä kesäkuusta 2015 lähtien, mikä tarkoittaa, että graduseminaarin aloittaessani työsuhteeni oli kestänyt alle kolme vuotta ja tutkielman valmiiksi saatuani

työkokemusta on yli kolme vuotta. Oli tutkijan suhde tutkimuskohteeseen mikä tahansa, pyritään se yleensä selittämään parhain päin: Itselle vieraiden sanomalehtien valinnan voi perustella sillä, että lähtökohdat tutkimukseen ovat avoimet eivätkä ennakko-oletukset näin voi vaikuttaa tuloksiin. Yhtä lailla itselle hyvinkin tutun lehden valinnan voi perustella substanssiosaamisella. Edellä mainitun kaltaista perustelemista tärkeämpää on nähdäkseni koko tutkimuksen läpi kulkeva avoimuus. Vaikka oman aseman tutkimuskohteeseen olisi selittänyt miten perusteellisesti tahansa, jää tutkimuskysymyksiin saatujen vastauksien pohja rakentamatta, mikäli tutkimuksen kulkua ja valintoja ei kirjoita raporttiin auki riittävän huolellisesti. Etukäteen voin vain uskotella, että asemani tutkittavana olevan lehden toimittajana tuo tutkielmaan runsaasti mahdollisuuksia. Myöhemmin pyrin tuomaan väitteen toteen päätelmillä ja niiden avoimuudella. Kuten Krippendorff (1984, 49) kirjoitti, sisällönanalyysin tekijän tulee kuvailla olosuhteet, joissa data on kerätty, osoittaa analyttiset askeleet perustelluiksi ja huolehtia, että prosessi ei suosi yhdenlaista tulosta toisen kustannuksella.

5.4 Aineiston keruu

Tutkielmani aineistona oli Iltalehden, Ilta-Sanomien ja Helsingin Sanomien urheiluosiot kuuden päivän ajalta. Ajanjaksoksi valikoitui 1.–6.10.2018. Ajanjaksoa valitessani pyrin huomioimaan, että siihen ei osuisi jotakin normaalista poikkeavaa urheilutapahtumaa, joka olisi hallinnut kyseistä urheilu-uutisviikkoa. Syksy 2018 olikin mielestäni hyvä ajanjakso, sillä isoja arvokisoja, kuten olympialaisia, jalkapallon tai jääkiekon MM-kisoja tai muita erityisen paljon huomiota saavia tapahtumia ei ollut. Valitsemalleni kuuden päivän ajanjaksolle kenties isoimman erityispiirteen antoi NHL-kauden 2018–2019 alkaminen, mikä todennäköisesti nosti jääkiekkojuttujen määrää ympäröiviin viikkoihin nähden.

Printtilehtien urheilusivuilta valitsin aineistooni jutut, jotka noudattelevat perinteistä lehtijutun rakennetta: Niissä oli yleensä otsikko, alaotsikko, ingressi ja leipäteksti, vaikkakin lyhyimmissä jutuissa esimerkiksi alaotsikko saatetaan usein jättää pois ja juttu jatkuu otsikon jälkeen ingressillä. Tällä rajauksella sain jätettyä aineistosta pois esimerkiksi tv-tärpit, tv-tiedot, ravi- ja vetovihjeet, sarjataulukot, tietovisat ja tuloslistaukset. Aineistoni koostui näin 259 jutusta, joista 60 oli Helsingin Sanomien, 84 Iltalehden ja 115 Ilta-Sanomien.

Luokitusrungsani (liite 1) oli seitsemän pääkohtaa ja luokittelin jokaisesta 259 jutusta tiedot kaikkiin kohtiin.

Ensiksi kirjasin jutuista tunnistamista ja tilastoja varten lehden nimen, otsikon ja päivämäärän.

Kolmannessa pääkohdassa erittelin, millaisen aseman juttu on saanut painetussa lehdessä. Pääluokkia oli viisi: 1. Lähtöjuttu 2. Muu osaston lähtöaukeaman juttu (ei Lyhyesti/Lyhyet) 3. Pääjuttu muilla osaston sivuilla 4. Kakkosjuttu, kolmosjuttu jne. muualla kuin avausaukeamalla (ei Lyhyesti/Lyhyet) 5. Lyhyesti-/Lyhyet-palstan (HS/IS) juttu tai muuten asemoinniltaan pienelle huomiolle jäänyt juttu.

Aineiston lehtien erilaisten paino- ja taittoratkaisujen vuoksi pääluokkia on syytä avata tarkemmin. Ilta-Sanomissa ja Helsingin Sanomissa urheiluosio voi alkaa joko lähtösivulla tai lähtöaukeamalla. Iltalehdessä urheiluosiolle ei ollut lähtösivua, vaan aina lähtöaukeama, jolloin pääluokkaan 1 kertyi kuudesta lehdestä kuusi juttua. Ilta-Sanomissa maanantaista perjantaihin urheiluosio ilmestyi lehden välistä irralleen otettavana liitteenä, jolloin siinä oli aina lähtösivu, jossa oli juttu ison kuvan kera. Lähtösivun jälkeen tuli ensimmäinen aukeama, jossa oli jälleen oma pääjuttunsa. Näin maanantaista perjantaihin Ilta-Sanomista tuli kaksi juttua pääluokkaan 1, koska liitteessä nähdäkseni sekä kansijutulla että ensimmäisen aukeaman pääjutulla on erityisen voimakas asema. Viikonlopun lehdessä Ilta-Sanomien urheiluosio alkoi aukeamasta, jolloin lähtöjuttuja oli yksi. Ilta-Sanomien urheiluliitteessä kannen juttu ei jatkunut kertaakaan ensimmäiselle aukeamalle, toisin kuin Helsingin Sanomissa. Helsingin Sanomissa urheiluosio saattoi alkaa yksinäisellä sivulla tai aukeamalla. Vaikka urheiluosio olisi alkanut yksinäisellä sivulla, sen juttu saattoi jatkua ensimmäiselle aukeamalle, jolloin kuudesta lehdestä merkitsin ylös kuusi lähtöjuttua. Pääluokkaan kaksi kuuluivat kaikki muut ensimmäisen aukeaman jutut, jotka eivät olleet Lyhyesti/Lyhyet-vinjetin alla (HS ja IS). Pääluokkaan 3 kuuluivat kaikki jutut, jotka ensimmäisen aukeaman jälkeen olivat hallitsevassa asemassa joko omalla sivullaan tai aukeamallaan. Pääluokkaan 4 kuuluivat kaikki muut ensimmäisen aukeaman jälkeiset jutut, paitsi Lyhyesti/Lyhyet-vinjetin (HS ja IS) alla olevat. Pääluokkaan 5 merkitsin Ilta-Sanomien ja Helsingin Sanomien jutut, jotka olivat Lyhyesti/Lyhyet-vinjetin

alla. Lyhyesti/Lyhyet-palstan jutut saavat taitollisten ratkaisujensa vuoksi erityisen vähän huomiota painetussa lehdessä.

Neljännessä kohdassa kirjasin jutut juttutyypeittäin pääluokkiin.

Viidennessä kohdassa merkitsin, mitä urheilulajia tai -sarjaa juttu käsitteli. Siinä minulla oli aluksi 11 pääluokkaa, jotka olin määritellyt kevään 2018 pienen lehtikatsauksen ja aineiston lehtien verkkosivujen urheiluosastojen alaosastojen mukaan. Aineistoa pääluokkiin jakaessani pääluokkien määrä yli kaksinkertaistui ja pääluokkia oli lopulta 24.

Kuudennessa kohdassa tein karkean jaottelun jutun maantieteellisestä sijainnista. Tähän kohtaan oli vaikea määritellä yksiselitteistä sääntöä, jonka mukaan tehdä jaottelu. Yksi perussääntö oli kuitenkin urheilutapahtuman sijainti. Monikansallisessa jääkiekkoliigassa KHL:ssä pelaavan Jokerien kotiottelusta tehdyt jutut ovat pääluokassa Suomi. Venäläisen voimistelijan haastattelusta tehdyn jutun sijainti on ”2 Muu”, koska jutun sisältö kosketti erityisesti Venäjällä tapahtuneita asioita ja jutussa mainittiin ohimennen, että voimistelija oli vieraillemassa Suomessa. Hankalasti määriteltäviä juttuja oli kuitenkin vähän, eivätkä toisenlaiset ratkaisut juurikaan olisi heilauttaneet kokonaiskuvaa.

Juttujen lähteitä pääluokkiin merkatessani pääosassa oli se, mitä lähteitä tekstissä oli mainittu. Kuhunkin pääluokkaan saattoi tulla vain yksi merkintä, eli mikäli yhteen juttuun olisi esimerkiksi haastateltu kahta eri henkilöä ja lisäksi siinä olisi siteerattu kahta eri ulkomaalaista sanomalehteä, luokkiin ”oma haastattelu” ja ”ulkomainen media” tuli kumpaankin yksi merkintä.

Mikäli jutun leipätekstistä tai muista tiedoista (esim. kirjoituspaikka-kohdasta), olivatko esimerkiksi sitaatit itse hankittuja, pyrin Googella pääsemään perille lähteistä. Tällaisia juttuja oli aineiston kokonaismäärään nähden melko vähän, ja jokaisella kerralla sain vahvat perustelut lähteiden määrittelyille. Mikäli juttuun ei ollut merkitty kirjoittajaksi toimittajan nimeä, lehden nimeä tai uutistoimiston nimeä, pääsin jutun alkuperään kiinni googlettamalla jutun lauseita. Jokaisella kerralla sain verkkolehtien juttutiedoista selville, oliko kyseessä esimerkiksi STT:n vai lehden oman toimittajan kirjoittama juttu. Mikäli juttu oli osin tai kokonaan STT:n tuottama, en enää erikseen lähtenyt kirjaamaan ylös, oliko juttua varten käytetty jotakin muuta tutkimistani lähteistä. Tutkielman tarkoitus oli nimittäin

selvittää erityisesti tarkasteltavana olevien lehtien omien toimittajien toimitusrutiineja, eikä ottaa mukaan tarkasteluun STT:n toimittajien toimitusrutiineja.

Esimerkki 1.

Alla olevassa kuvassa (kuva 1) oikeassa alakulmassa oleva juttu on julkaistu Helsingin Sanomissa 2.10.2018 otsikolla ”Markkanen saa moneksi viikoksi lastan käteensä”. Juttu on avausaukeamalla, joten se kuului luokitusrungossani kohdan 3 pääluokkaan 2 (Muu osaston lähtöaukeaman juttu). Juttu kertoo USA:ssa asuvan ja NBA:ssa pelaavan suomalaishokkapaalloilijan Lauri Markkanen loukkaantumisen ja siitä, että Markkanen joutuu pitämään kädessään lastaa. Juttu on uutinen, eli se vastaa kysymykseen ”mitä on tapahtunut”, ja sen aihe on koripallo.

A 32 HELSINGIN SANOMAT TIISTAINA 2.10.2018

URHEILU

Voimistelu: Margarita Mamun vieraili viikonloppuna Suomessa nuorten leirillä

Urheilutoimitus
Taruus, Erika Viikari
Päätoimittaja E. 1200 12 2018

© Toimitusosuus: Vesa Seppänen
© Toimitusosuus: Vesa Seppänen
© Toimitusosuus: Vesa Seppänen

"Raaka rakkaus" vei huipulle

Venäjäällä rytmisen voimistelun kärkinimiin kuuluva Margarita Mamun on nähnyt maansa voimistelukulttuurin kovan puolen. Hän uskoo silti valmentajiensa tarkoittaneen hänen parastaan.

Kuka?
Margarita "Rita" Mamun
• Vuonna 1995 syntynyt venäläinen rytmisen voimistelun maailmanmestari.
• Voitti olympikultaa Rio de Janeirossa vuonna 2016.
• Käytti kouluympäristössä voimistelun välikappaleita.
• Hän on myös vinyssin voimistelun maailman ja Euroopan mestari.
• Huhtikuun 2017 julkaisulla Over the Limit -dokumentti Mamunin valmentajista ja voimistelusta.
• Hän on myös vinyssin voimistelun maailman ja Euroopan mestari.
• Hän on myös vinyssin voimistelun maailman ja Euroopan mestari.

Ymmärrän, että he halusivat maksimi-suorituksen.

Markkanen on suomalainen koripalloilija, joka on loukkaantunut. Hän on nyt Suomessa leirillä.

Markkanen on suomalainen koripalloilija, joka on loukkaantunut. Hän on nyt Suomessa leirillä.

Markkanen on suomalainen koripalloilija, joka on loukkaantunut. Hän on nyt Suomessa leirillä.

Kuva 1

Jutussa kirjoitetaan, että ”Chicago tiedotti viime viikolla, että Markkanen, 20, on sivussa tositoimista 6–8 viikkoa.” Lauseen perusteella merkitsin jutussa käytetyn lähteenä pääluokkaa 8, eli pr-materiaalia.

Jutussa on sitaatteja Lauri Markkaselta, mutta koska sivun oikean laidan ylempi, autourheilusarja F1:stä kertova juttu on saman toimittajan kirjoittama, syntyy vahva epäily siitä, että toimittaja ei ole ollut Chicagossa Lauri Markkasen lähetyvillä, kun sitaatin lauseet on sanottu. Hakusanoilla ”lauri markkanen i can work on my lefty” Googlesta löytyy Chicago Tribune -lehden juttu, jonka videolla Markkanen puhuu medialle samat lauseet, jotka ovat Helsingin Sanomien jutussa.

Lisäksi Chicago Tribunen jutussa *Lauri Markkanen puts best foot forward despite significant elbow injury* 29.9.2018 kirjoitetaan: *“I know my shot is going to be there. I’m not worried about that,” Markkanen said. “Now I can work on my lefty a little bit.”*

Helsingin Sanomien jutussa 2.10.2018 kirjoitetaan:

”Nyt voin harjoitella vasentani hieman”, Markkanen vitsaili.

Markkanen saa moneksi viikoksi lastan käteensä

Jan Vilén HS

CHICAGO BULLSIN suomalais-tähti Lauri Markkanen koki kovan takaiskun, kun toisen NBA-kauden alku siirtyy pahan kyynärpäävamman takia.

Chicago tiedotti viime viikolla, että Markkanen, 20, on sivussa tositoimista 6–8 viikkoa. NBA-kausi alkaa 18. lokakuuta, ja Markkanen menettää näillä näkymillä tusinan verran runkosarjapelejä.

Hänen harjoittelunsa on varsin rajallista kuntoutumisen aikana, sillä oikea käsi tuetaan lastalla useaksi viikoksi.

MARKKANEN kommentoi ensimmäisen kerran loukkaantumista sunnuntaina.

”On tietysti iso pettymys olla sivussa. Olen tehnyt kovasti töi-

tä pitkän kesän aikana, ja olin valmis pelaamaan taas”, Markkanen sanoi.

Hän kertoi, että loukkaantuminen tapahtui tavallisessa harjoitustilanteessa.

”Meitä oli monta kaveria menossa levypalloon, enkä ole aivan varma, mitä tapahtui. Luulen, että käsivarteni jäi jumiin johonkin.”

Markkanen kertoo tunteensa käsivarren ensin vain hieman araksi ja kuvitelleensa selvinneensä säikähdyksellä.

”Sitten heräsin keskellä yötä, ja perjantaina se oli kipeämpi kuin loukkaantumishetkellä.”

Markkaselta jäi viime kaudella väliin yhteensä 14 ottelua, mutta yhtämittaista poissaoloa ei selkävaivojenkaan kanssa tullut näin pitkästi.

”Nyt voin harjoitella vasentani hieman”, Markkanen vitsaili.

Kuva 2

Lisäksi ylemmässä, F1-jutussa viitataan Lewis Hamiltonin sanomisiin Sotshin F1-osakilpailun pressitilaisuudessa ja on yleisesti tiedossa, että pressitilaisuuksien kaikki kysymykset ja vastaukset tulevat litteroituna formula ykkösten verkkosivuille. Lauri Markkasesta oli kirjoitettu useissa eri medioissa ulkomailla, enkä näin ollen voinut sanoa varmuudella, mikä lehdistä oli ollut lähteenä. Joka tapauksessa näillä perusteluilla minulla oli vahva epäily siitä, että jutut on kirjoitettu Helsingissä ja merkitsin *Markkanen saa moneksi viikoksi lastan käteensä* -jutun lähteeksi pr-materiaalin lisäksi myös ulkomaisen sanomalehden, vaikka sitä ei jutussa mainittukaan.

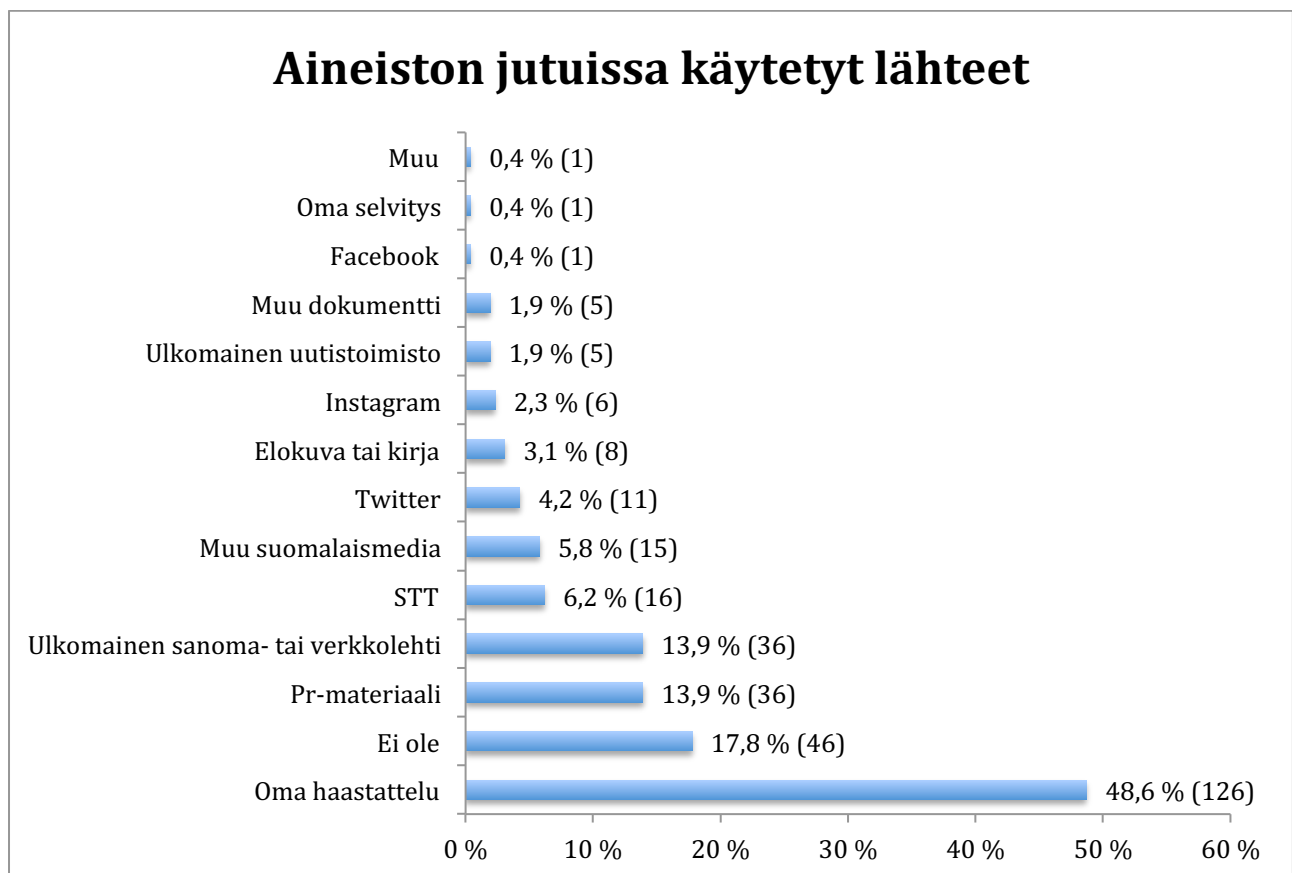
6. Tulokset

Tässä luvussa esittelen tutkimuksen tulokset pylväsdiagrammien avulla ja sanallisesti. Lisäksi käytän jutuista poimittuja suoria sitaatteja esimerkkeinä.

Aloitان esittelemällä koko aineiston tulokset. Aineiston yleisten linjojen ja keskimääräisten lukemien takaa löytyy kuitenkin huomionarvoista tietoa, kun lukemia verrataan ristiintaulukoinnin avulla luokitusrunkoni muihin tietoihin. Niinpä esittelen tuloksia myös urheilulajeittain ja jokaisen lehden osalta erikseen.

6.1. Pääasiassa omia haastatteluja

Helsingin Sanomissa, Iltalehdessä ja Iltä-Sanomissa julkaistiin painetuissa lehdissä 1.–6.10.2018 yhteensä 259 urheilujuttua, joista 60 oli Helsingin Sanomien, 84 Iltalehden ja 115 Iltä-Sanomien.

Kaavio 1. Aineiston juttujen lähteet (juttuja 259). Pylväiden absoluuttiset lukemat (suluissa) kertovat, kuinka monessa jutussa lähdeyhteyksi esiintyi kerran tai useammin. Prosenttiluvut kuvaavat havaintojen määrää suhteessa juttujen kokonaismäärään. Yhdessä jutussa saattoi olla käytetty useita eri lähdeyhteyksiä, jolloin prosenttilukemien summa on suurempi kuin 100.

Aineistoni jutuissa yleisin lähde oli lehden toimittajan tekemä oma haastattelu, jota oli käytetty 48,6 prosentissa jutuista. Seuraavaksi käytetyimmät lähteet olivat ulkomainen journalistinen julkaisu ja pr-materiaali, jota kumpaakin oli hyödynnetty 13,9 prosentissa jutuista.

17,8 prosentissa jutuista ei ollut lainkaan sitaatteja, eikä leipätekstille ollut merkitty tai ilmaistu mitään lähdettä. Se tarkoittaa, että juttu oli rakennettu kokonaan tilannelähteisiin, eli urheilukilpailun tapahtumien kuvailuun, yleiseen tietoon tai toimittajan omiin mielipiteisiin perustuen.

STT oli tuottanut jutun osin tai kokonaan 6,2 prosentissa aineiston jutuista. Ulkomaisen tietotoimiston työtä oli hyödynnetty 1,9 prosentissa jutuista. Uutistoimistojen osalta huomionarvoista kuitenkin on, että kaikki 16 STT:n juttua julkaistiin Ilta-Sanomissa ja kaikki viisi juttua, joissa oli hyödynnetty ulkomaista uutistoimistoa, julkaistiin Helsingin Sanomissa. Helsingin Sanomat ilmoitti vuonna 2015 luopuvansa STT:n tekstiuutisista. Vuoden 2017 toukokuussa puolestaan uutisoitiin, että Iltalehti on irtisanonut STT:n uutispalveluista.

Sosiaalinen media toistui juttujen lähteenä tasaiseen tahtiin. Twitteriä, Instagramia tai Facebookia oli käytetty lähteenä yhteensä 6,9 prosentissa jutuista. Twitter mainittiin lähteeksi 11:ssä ja Instagram kuudessa jutussa, mikä tarkoittaa Twitterille 4,2 prosentin osuutta ja Instagramille 2,3 prosentin osuutta. Facebook oli tulkintani mukaan ollut lähteenä yhdessä jutussa. Sosiaalisen median maininnoissa kyse saattoi olla urheiluorganisaation tiedottamasta asiasta, jossa tiedotuskanavana oli käytetty esimerkiksi Twitteriä. Näissä tapauksissa kyse oli periaatteessa pr-materiaalista, mutta koska tutkielman tavoite oli tuottaa tietoa myös sosiaalisen median yleisyydestä toimittajien lähdekäytännöissä, merkintä tuli näissä tapauksissa vain sosiaalisen median palvelun kohdalle, eikä pr-materiaalin kohdalle.

Dokumenttielokuva tai kirja oli lähteenä 3,1 prosentissa jutuista ja muu dokumenttilähde, esimerkiksi käräjäoikeuden päätös, 1,9 prosentissa.

Helsingin Sanomat oli kuuden päivän tarkastelujakson aikana ainoa julkaisu, joka toteutti selvityksen ja tuotti sillä uutta, omaa tietoa. 5.10.2018 julkaistussa jutussa *Kallein ja silti suosituin* Helsingin Sanomat oli selvittänyt, kuinka paljon nelihenkiselle perheelle tulee eri paikkakunnilla maksamaan jääkiekon SM-liigaottelussa käyminen. Selvityksessä oli vertailtu illan hintaa, kun perhe saapuu jäähallille henkilöautolla, katsoo pelin istumapaikoilla ja syö hallista ostetuilla eväillä. Juttuun oli lisäksi haastateltu eri SM-liigaseurojen johtoportaiden jäseniä ja Helsingin IFK:n pelissä käynyttä nelihenkistä perhettä. Perhe oli jutun kuvassa ja perheen isän sitaatti oli kuvatekstissä.

Lisäksi yhdessä Helsingin Sanomien jutussa oli mainittu lähteenä verkkosivusto, jota en laskenut journalistiseksi julkaisuksi enkä pr-materiaaliksi. Sivusto oli Transfermarkt, englannin- ja saksankielinen verkkosivusto, jossa on kootusti jalkapallotilastoja, -tuloksia ja jalkapallopelaajien tietoja.

36 jutussa oli lainattu yhtä tai useampaa ulkomaista journalistista julkaisua, ja aineistossa mainittujen eri ulkomaisten medioiden määrä oli suuri. Yksikään ulkomaisista julkaisuista ei noussut erityisen hallitsevaan asemaan, sillä eri medioita mainittiin yhteensä 29 kappaletta ja useimmiten mainitut ulkomaiset mediat olivat saksalainen Auto Motor und Sport ja Sky Sports, jotka kumpikin mainittiin kolmessa eri jutussa.

Jutuissa mainittiin Auto Motor und Sport, Autosport, Rallyssimo, ESPN, Daily Mail, Sky Sports, Sportsnet, TSN:n That's Hockey -ohjelma, BBC, TSN:n Bardown, The Philadelphia Inquirer, NBC Sports, The Athletic, GP Today, The Sun, The Mirror, Chicago Tribune, BT Sport, Sport 1, Global News, Forbes, Der Spiegel, Record, Edmonton Sun, Edmonton Journal, Motorsport, Sky Italia, Washington Post ja Toronto Star. Lisäksi jutuissa saatettiin käyttää epämääräisempi ilmauksia, kuten ”kazakstanilaiset ja venäläiset tiedotusvälineet”, ”lehtitietojen mukaan” tai ”muu pohjoisamerikkalainen NHL-media”.

Ulkomaisia medioita käytettiin jutuissa pääasiassa silloin, kun ne olivat uutisoineet ensimmäisenä jotakin tai haastatelleet jotakuta merkityksellistä tai kiinnostavaa henkilöä.

Autosportin mukaan nykyisen kolmen session sijaan pohdinnassa on neljän osion aika-ajo. (Ilta-Sanomat 2.10.2018)

Italialaissivusto Rallyssimo uutisoi, että Kris Meeken sopimus Toyotan kanssa on varmistunut. (Iltalehti 4.10.2018)

– Emme mielestäni voi vielä sanoa siitä mitään, Rosberg väisti Sport1:n kysymyksen. (Iltalehti 4.10.2018)

Ulkomaisia medioita siteerattiin myös asioissa, joissa niiden osoittama mielenkiinto tai mielipiteet koettiin mainitsemisen arvoiseksi. Yleensä kyse oli siitä, että joku suomalainen urheilija oli noteerattu ulkomaisessa mediassa erityisen positiivisessa tai negatiivisessa sävyssä.

– 2,5 miljoonan dollarin varamaalivahti ei ole tehnyt harjoituskaudella mitään näyttääkseen olevansa ratkaisu Cam Talbotin pariaksi, paikallislehti Edmonton Journal julisti ja sai tulitukea muulta pohjoisamerikkalaiselta NHL-medialta. (Iltalehti 6.10.2018)

Räikkösen runoista uutisoitiin näyttävästi ympäri maailman. Ne huomattiin muun muassa jättimäisellä ESPN-urheilukanavalla, Formula ykkösten virallisella Twitter-tilillä ja Ison-Britannian suurimpiin kuuluvan sanomalehden Daily Mailin sivuilla. (Ilta-Sanomat 5.10.2018)

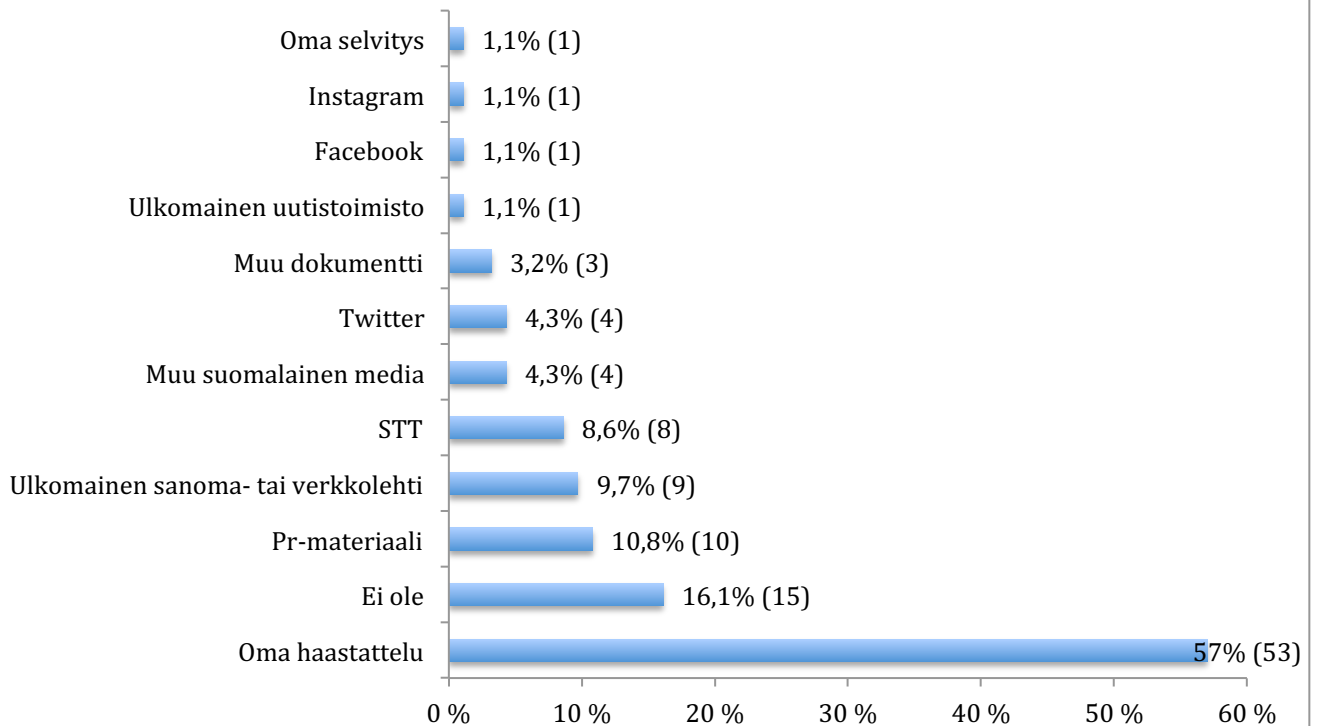
6.1.1 Kiekkojutuissa suuret linjat toistuivat

Aineiston jutuista nousi esiin kolme aihetta, joita käsiteltiin selvästi muita enemmän – jääkiekko, jalkapallo ja autourheilusarja F1. Tarkastelujaksolla aineiston juttujen yleisin aihe oli jääkiekko, jota käsitteli 93 juttua, eli 35,9 prosenttia kaikkien juttujen lukumäärästä. Jalkapallojuttuja aineistossa oli 64 (24,7%) ja Formula 1 -juttuja 25 (9,7%). Tämän jälkeen eniten juttuja oli hevosurheilusta (10 kpl), nyrkkeilystä (8 kpl) ja taitoluistelusta (8kpl), mutta kolmen suosituimman aiheen takana huomio jakautui selvästi useammin eri lajeille tai urheilusarjoille. Kun ei lasketa mukaan jääkiekkoa, jalkapalloa ja F1-sarjaa, aineistossa jäi jäljelle 20 eri urheilulajia, jotka yhdessä urheilusta yleisesti kertovien juttujen kanssa (kategoria: Muu) vastasivat 29 prosentista jutuista.

Jääkiekkojuttujen lähteissä suuret linjat olivat samoja kuin aineistoa kokonaisuutena tarkastellessa.

Jääkiekkojuttujen lähteet

Kaavio 2. Jääkiekkojuttujen lähteet (juttuja 93). Pylväiden absoluuttiset lukemat (suluissa) kertovat, kuinka monessa jutussa lähdeyyppi esiintyi kerran tai useammin. Prosenttiluvut kuvaavat havaintojen määrää suhteessa juttujen kokonaismäärään. Yhdessä jutussa saattoi olla käytetty useita eri lähdeyypppejä, jolloin prosenttilukemien summa oli suurempi kuin 100.

Omalla haastattelulla saatua materiaalia käytettiin 57 prosentissa jääkiekkojutuista. Sen jälkeen yleisimmät lähteet olivat pr-materiaali (10,8%), ulkomainen journalistinen julkaisu (9,7%) ja STT (8,6%). Jutuista 16,1 prosentissa ei mainittu yhtäkään lähdettä. Toisen suomalaisen median tietoja oli lainattu 4,3 prosentissa jutuista. Twitter oli niin ikään mainittu 4,3 prosentissa, minkä lisäksi Instagram ja Facebook mainittiin molemmat kerran. Ulkomainen tietotoimisto oli mukana yhdessä jutussa, kuten myös oma selvitys. Kategorian ”muu dokumenttilähde” lähteitä oli 3,2 prosentissa jutuista.

Jääkiekkojutuissa hallitsevat aiheet olivat jääkiekon SM-liiga, joka on suomalaisen kiekkailun korkein sarjataso ja Suomen suosituin urheilusarja, Pohjois-Amerikan ammattilaissarja NHL sekä monikansallinen KHL-liiga. Jokainen jääkiekkoaiheinen juttu, jossa oli käytetty lähteenä ulkomaista mediaa, koski NHL:ää.

Jääkiekon NHL:n kausi 2018–19 alkoi 4.10.2018 (Suomen aikaa), eli tarkastelujakson aikana. Näin ollen aineistossa oli sekä NHL-kautta ennakoivia juttuja että juttuja kauden ensimmäisistä peleistä. Ennakkojutuissa oli usein haastateltu suomalaisia NHL-pelaajia, jotka valmistautuivat kauteen Suomessa, tai toimittajat tekivät jutuissa omia arvioitaan pelaajista ja joukkueista.

– Turussa pysäytetään useammin kuin Denverissä, jossa on enemmän urheilujoukkueita ja urheilijoita. Viime kausi kyllä lisäsi tunnettavuutta Denverissäkin, Rantanen kertoo Iltalehdelle (Iltalehti 1.10.2018)

Kun myös jutuissa käsiteltävät henkilöt olivat Pohjois-Amerikassa, juttuihin alkoi ilmestyä ulkomaisia medioita lähteiksi.

18-vuotiaasta Kotkaniemestä tulee ensimmäinen 2000-luvulla syntynyt urheilija, joka pelaa jossakin Pohjois-Amerikan neljästä suuresta ammattilaisliigasta, kertoo Montreal Gazette uutistoimisto Reutersin mukaan. (Helsingin Sanomat 1.10.2018)

Jääkiekkojutut, joissa ei ollut mainittu mitään lähdettä, olivat useimmiten jääkiekon SM-liigasta kertovia ottelujuttuja, minkä lisäksi ilman lähteitä kirjoitettiin mielipidetekstejä, eli kommentteja tai kolumneja. Jutut olivat tällöin menneitä tapahtumia kuvailevia, tilastoista kertovia ja niissä esitettiin runsaasti mielipiteitä.

Lukko johti torstaista ottelua kahden erän jälkeen jo turvallisen oloisesti 4–2 ja jos kiekkokatsomoissa olisi tapana juoda kuohuvaa, olisivat innokkaimmat varmasti jo korkanneet. (Iltalehti 5.10.2018)

Jääkiekkojuttujen kahdeksan STT-juttua oli Ilta-Sanomissa julkaistuja juttuja, ja ne olivat yhtä lukuunottamatta SM-liigan edellisen päivän otteluista kertovia juttuja. Näille jutuille tyypillistä oli otteluiden tapahtumien kuvailu ja pelaajien tai valmentajien kommentit pelistä.

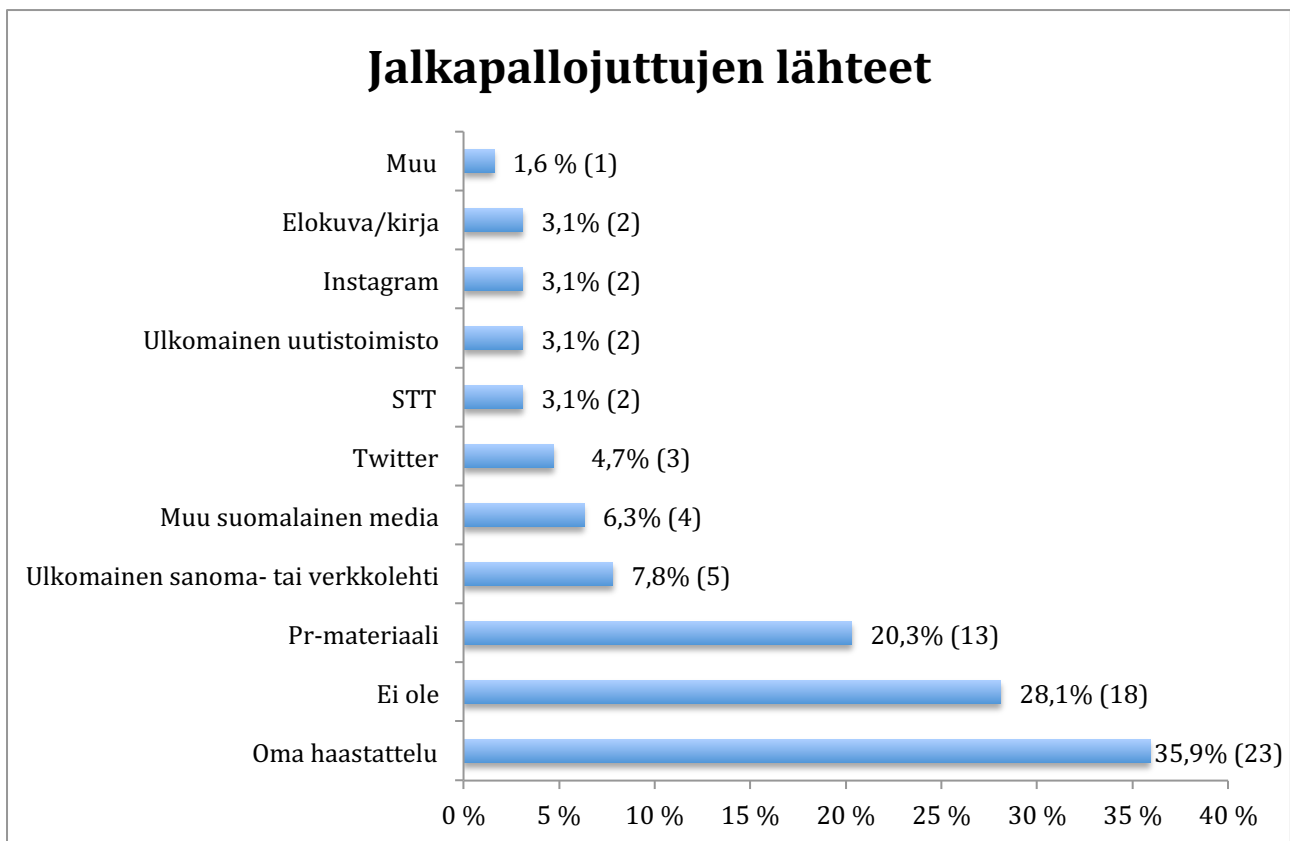
Yksi Tapparän johtohahmoista oli maalivahti Christian Heljanko, jonka peliin myös päävalmentaja Jukka Rautakorpi otti kantaa. – Hän pelasi hyvän pelin. Maalivahdin tehtävä on torjua kiekkoja, tiesi Rautakorpi. (Ilta-Sanomat 3.10.2018)

Jääkiekkojutut, joissa oli käytetty tiedotetta tai muuta organisaation ulkoisen viestinnän tuotetta, käsitelivät useimmiten pelaajasopimuksia, muita rekrytointiin liittyviä asioita tai niissä oli muuten käytetty urheiluseuran tuottamaa tai tarjoamaa materiaalia.

Rajatapaukseksi mutta pr-materiaaliksi laskin tapahtuman, jossa suomalaisen jääkiekkjoukkueen pelissä joukkueen vieraana ollut henkilö piti puheen jäähallissa yleisölle. Laskin tapahtuman pr-materiaaliksi, sillä kyseessä oli urheiluorganisaation järjestämä puhe, jossa toimittajilla ei esimerkiksi ollut mahdollisuuksia esittää jatkokysymyksiä.

Puheessaan Riihiranta toivoi myös, että yleisö näkisi hienon ja värikkään ottelun (Helsingin Sanomat 5.10.2018)

6.1.2 Tiedotteita ja televisiota jalkapallojutuissa

Kaavio 3. Jalkapallojuttujen lähteet (juttuja 64). Pylväiden absoluuttiset lukemat (suluissa) kertovat, kuinka monessa jutussa lähdeyyppi esiintyi kerran tai useammin. Prosenttiluvut kuvaavat havaintojen määrää suhteessa juttujen kokonaismäärään. Yhdessä jutussa saattoi olla käytetty useita eri lähdeyytyyppejä, jolloin prosenttilukemien summa oli suurempi kuin 100.

Jalkapalloa käsittelevien juttujen lähdekäytännöissä oli ominaispiirteitä. Oma haastattelu oli edelleen yleisimmin käytetty lähde (36%), muttei yhtä selvästi kuin koko aineistossa.

Jalkapallojutuissa seuraavaksi yleisin lähde oli tiedote/organisaation muu ulkoinen viestintä, jota hyödynnettiin 20,3 prosentissa jutuista. 28 prosentissa jutuista ei mainittu mitään lähteitä. Ulkomaiset mediat mainittiin 7,8 prosentissa, jokin toinen suomalainen media 6,2 prosentissa ja Twitter 4,7 prosentissa jutuista. STT, jokin ulkomainen uutistoimisto, Instagram ja elokuva/kirja saivat kukin maininnan kahdessa eri jutussa.

Luvuissa huomionarvoista on, että omien haastatteluiden lukema putosi kokonaisuuteen verrattuna yli 12 prosenttiyksikköä. Pr-materiaalin hyödyntäminen sen sijaan kasvoi yli kuusi prosenttiyksikköä ja lähteettömien juttujen määrä 10,2 prosenttiyksikköä.

Pr-materiaalin hyödyntämistä kuvaavan luvun nouseminen suhteessa koko aineistoon selittyy nähdäkseni muutamalla suomalaisen jalkapallon tapahtumalla, jotka ajoittuivat tarkasteluajanjaksoon ja joita voi pitää tavallisesta ”jalkapallopäivästä” poikkeavina. Jalkapallon Suomen korkeimmalla sarjatasolla Veikkausliigassa pelaavat FC Lahti ja PS Kemi erottivat valmentajansa, minkä lisäksi suomalaisessa jalkapallossa puitiin HJK:n ja FC Hongan välisessä ottelussa tapahtunutta katsomoväkivaltaa. Iltalehti uutisoi jokaisesta kolmesta mainitusta tapahtumasta tiedotteen pohjalta. Katsomoväkivaltaan liittyen Iltalehti teki kaksi pr-materiaaliin pohjautunutta juttua. Tiedotteessaan HJK pahoitteli tapahtunutta ja pari päivää myöhemmin seura ilmoitti tiedotteessa jakavansa porttikieltoja väkivaltaisiin tapahtumiin osallistuneille henkilöille. Lisäksi Iltalehti uutisoi PS Kemin ja FC Lahden ilmoittaneen valmentajan irtisanomisesta. Ilta-Sanomilla oli samankaltaiset jutut HJK:n ja PS Kemin tiedotteista. FC Lahden valmentajan irtisanomisesta Ilta-Sanomat uutisoi verkkosivuillaan jo edellisenä päivänä ennen kuin seura tiedotti asiasta. Näin ollen lehti ei pohjannut seuraavan päivän printtilehden juttuaan tiedotteeseen. Helsingin Sanomat uutisoi tiedotteen tietoihin nojaten HJK:n jakamista porttikielloista ja PS Kemin valmentajapotkuista. Lisäksi Helsingin Sanomat käytti pr-materiaalia kolmessa muussa jutussa. Yhdessä jutussa käytettiin sitaattia, joka oli jutun mukaan tullut Euroopan jalkapalloliiton Uefan tiedotteesta. Helsingin Sanomat myös uutisoi, että urheiluvälinevalmistaja Nike tiedotti olevansa huolissaan Cristiano Ronaldon raiskausepäilyistä. HS:n viides pr-materiaalia hyödyntänyt juttu oli hyvä esimerkki mahdollisten lähteiden eri kirjosta, sillä PR-materiaalin lisäksi jutussa käytettiin lähteenä toista suomalaista sanomalehteä. Jutussa rakennettiin niiden välille dialogi:

Ilta-Sanomien Saku-Pekka Sundelin nosti kolumnissaan esiin Hongan Vesa Vasaran, RoPSin Toni Koskelan, Ilveksen Jarkko Wissin ja ilman valmentajapestiä olevan entisen Bayern Leverkusenin Luotsin Sami Hyypiän - - ”Aika jännästi on vedetty johtopäätöksiä. Kahdesti olen tällä kaudella käynyt HJK:n pelejä katsomassa, kerran keväällä lasteni kanssa ja kerran syksyllä kaverini kanssa. Kaipa se sitten lasketaan toistuvaksi”, Hyypiä kommentoi vedonlyöntiyhtiö Betssonin tiedotteessa. (Helsingin Sanomat 3.10.2018)

Ilman mitään erikseen mainittua tietolähdettä olevien juttujen määrä selittyy jalkapallo-otteluista uutisoimisen runsaalla määrällä. Sen lisäksi toimittajat joko ennakoivat tai arvioivat jälkikäteen otteluita omiin pohjatietoihinsa nojaten. Vaikuttaisikin siltä, että aineiston lehdet kokevat tärkeäksi uutisoida maailman suosituimman urheilulajin, jalkapallon, suurista Euroopassa pelatuista otteluista, mutta suomalaistoimittajia ei ole juurikaan stadioneilla paikalla. Näin ollen suurista eurooppalaisista jalkapallo-otteluista uutisoitiin lähinnä ottelutapahtumia kertaamalla, mikä on mahdollista toimituksesta käsin television välityksellä. Se kävi ilmi muun muassa tästä Manchester Unitedin ja Valencian välisestä ottelusta kertoneesta jutusta *Mourinhon ManU jäi tasapeliin*:

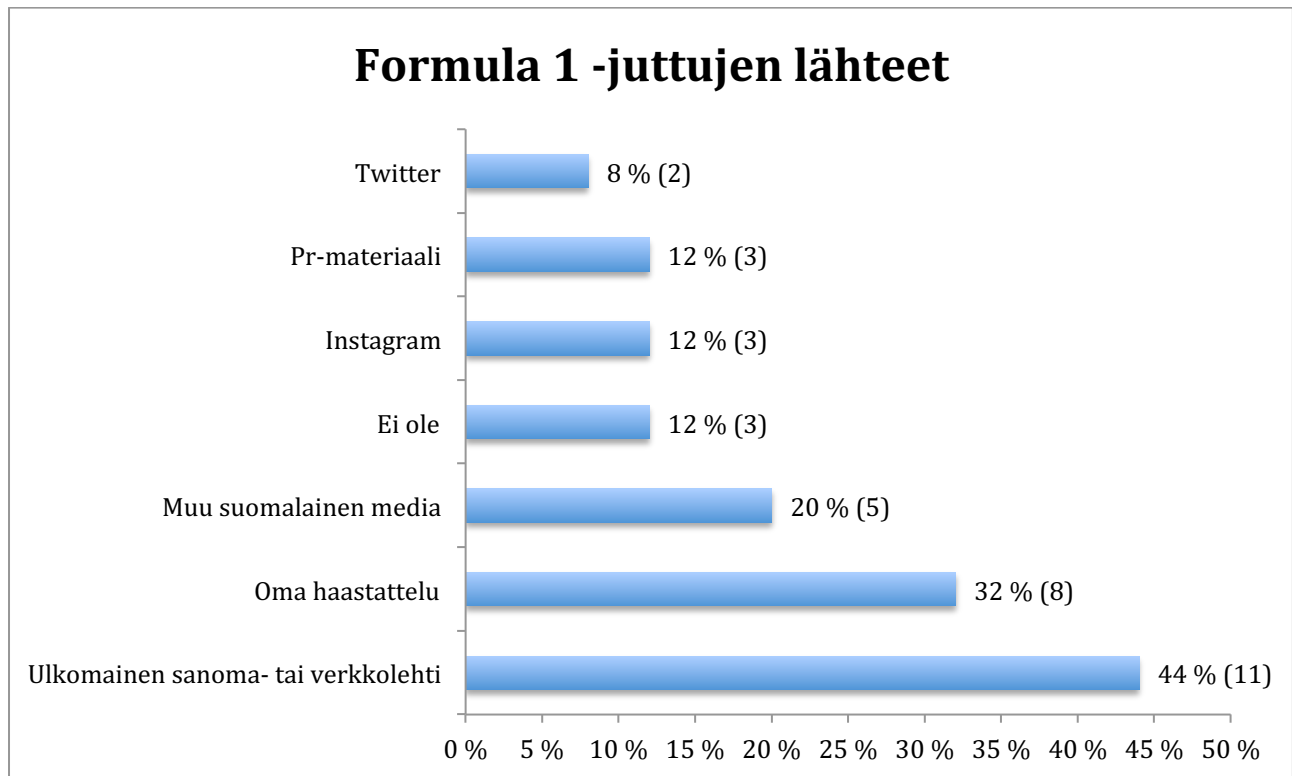
Kamera etsi katsomosta entisiä Unitedin tähtipelaajia, kuten Ryan Giggs, Gary Neville ja David Beckham, joiden ilmeet vaihtelivat epätoivoisesta epäuskoiseen. (Ilta-Sanomat 3.10.2018)

6.1.3 Formula 1 -tiedot maailmalta

Formula 1 -sarjaa kutsutaan myös autourheilun kuninkuusluokaksi, eli kaikista autourheilusarjoista sitä pidetään isoimpana ja mahtavimpana. Vuonna 2018 F1-sarjassa ajettiin 21 osakilpailua, eikä tätä tekstiä kirjoittaessa Suomessa historian aikana ole ajettu ainuttakaan F1-osakilpailua.

Tarkastelujakson ensimmäistä päivää edeltävänä päivänä, 30.9.2018, oli ajettu Venäjän osakilpailu Sotšissa, ja tarkastelujakson viimeistä päivää seuraavana päivänä, sunnuntaina 7.10.2018, oli vuorossa Japanin osakilpailu Suzukassa. Vuonna 2018 F1-sarjassa ajoi kaksi suomalaista, Valtteri Bottas Mercedeksellä ja Kimi Räikkönen Ferrarilla. Mercedes ja Ferrari olivat vuonna 2018 F1-sarjan kaksi parasta tallia, sillä Mercedes voitti valmistajien maailmanmestaruuden ja Ferrari oli toinen. Niinpä kyseessä on urheilusarja, johon kohdistuu Suomessa suuri mielenkiinto, mutta jolla ei lokaation puolesta ole juuri

mitään tekemistä Suomen kanssa. Luvut verrattuna koko aineiston lukuihin näyttivätkin kovin erilaisilta.

Kaavio 4. Formula 1 -juttujen lähteet (juttuja 25). Pylväiden absoluuttiset lukemat (suluissa) kertovat, kuinka monessa jutussa lähdeyyppi esiintyi kerran tai useammin. Prosenttiluvut kuvaavat havaintojen määrää suhteessa juttujen kokonaismäärään. Yhdessä jutussa saattoi olla käytetty useita eri lähdeyyppiejä, jolloin prosenttilukemien summa oli suurempi kuin 100.

Formula 1 -sarjaa käsittelevissä jutuissa yleisimmän lähdekategorian muodostivat ulkomaiset mediat, joiden tietoihin oli nojattu 44 prosentissa jutuista – kasvua koko aineistoon verrattuna oli yli 30 prosenttiyksikköä. Jutuista 32 prosenttiin oli tehty oma haastattelu, minkä lisäksi muihin suomalaisiin medioihin oli viitattu 20 prosentissa jutuista. Omissa haastatteluissa pudotusta koko aineistoon nähden oli 16,6 prosenttiyksikköä ja suomalaisten medioiden siteerauksissa kasvua oli 14,2 prosenttiyksikköä. Facebookiin ei ollut viitattu kertaakaan, mutta Twitter mainittiin kaksi kertaa ja Instagram kolmesti. Näin ollen F1-juttujen Instagram-maininnat kattoivat puolet koko aineiston Instagram-maininnoista. Pr-materiaalia oli käytetty kolmessa F1-jutussa.

Formula 1 -jutuille oli tarkastelujaksolla tyypillistä, että ulkomaisista medioista bongattiin tietoja sarjaan tai talleihin liittyvistä asioista, minkä lisäksi ulkomaisista medioista lainattiin erityisesti F1-sarjassa keskeisten henkilöiden sitaatteja.

Saksalaislehti Auto Motor und Sport on päässyt jyvälle siitä, miten Mercedes on yhtäkkiä noussut selvästi Ferraria nopeammaksi autoksi. (Iltalehti 4.10.2018)

– Ainoa asia, mitä kritisoin, on kommunikointi ennen tallimääräystä. Tarkoitus oli siinä vaiheessa ohittaa Max Verstappen, ja pidin sitä myös mahdollisena. Sitten yhtäkkiä tuli määräys, että Lewis on päästettävä ohi, Bottas ihmetteli illalla Auto Motor und Sportin mukaan. (Iltä-Sanomat 13.10.2018)

Omiin haastatteluihin oli aineiston jutuissa jututettu sekä F1-sarjassa keskeisellä tavalla mukana olevia henkilöitä että F1-sarjaan löyhemmin liittyviä henkilöitä. Iltä-Sanomat oli haastatellut italialaisen La Gazzetta dello Sportin F1-toimittajaa ja Veikkauksen tiedottajaa F1-sarjaan liittyvästä vedonlyönnistä. Iltalehti oli haastatellut Kimi Räikkösen elämäkerrasta kertovaan juttuun kirjallisuusalan ammattilaisia ja Kimi Räikkösen haikukirjaan liittyvässä jutussa Räikkösen asiainhoitajaa. Toki huomionarvoista on, että itse F1-kuljettajia tai muita erityisen keskeisellä tavalla sarjassa mukana olevia henkilöitä ei ollut haastateltu Iltä-Sanomien tai Iltalehteen.

Helsingin Sanomat oli aineiston lehdistä ainoa, jonka osalta merkitsin F1-kuskeilta saadut haastattelut omiksi haastatteluiksi. Helsingin Sanomien toimittaja oli eräänkin jutun tietojen perusteella paikalla Suzukassa, jolloin hän on todennäköisesti ollut vähintäänkin läsnä, kun jutuissa mainitut sitaatit on sanottu, vaikkei itse olisikaan tiettyä kysymystä esittänyt. Urheilutapahtumissa on tyypillistä, että urheilijat puhuvat toimittajille lehdistötilaisuudessa tai niin sanotussa haastatteluringissä, jossa urheilijaa ympäröi moni toimittaja ja kysymyksiä heitellään sieltä tältä. Joissakin jutuissa myös korostettiin, että F1-maailmassa keskeinen henkilö oli sanonut sitaatin sisällön juuri kyseiselle lehdelle.

Räikkösen elämästä kertonut Kari Hotakaisen luoma Tuntematon Kimi Räikkönen -kirja ilmestyi elokuussa, ja nyt lokakuun aluksi tuli sitten toinen nimikkoteos. HS kiitteli Räikkösen uutta aluevaltausta. ”Tätä ei kyllä voi laskea miksikään kirjaprojektiksi”, Räikkönen kuittasi. (Helsingin Sanomat 6.10.2018)

Ulkomaisten journalistien julkaisujen lisäksi myös muiden kotimaisten medioiden siteeraaminen oli aineiston lehtien tarkastelujakson F1-jutuissa selvästi yleisempää verrattuna aineistoon kokonaisuudessaan. Neljässä viidestä toisen kotimaisen median

siteeraamisessa kreditoitiin televisiokanava C Morea, joka omistaa Suomessa F1-sarjan lähetysoikeudet. Jutuista siis oli pääteltävissä, että toimituksissa katsottiin televisiosta, mitä F1-sarjan keskeiset hahmot sanoivat C Moren toimittajan haastattelussa, minkä jälkeen sanomisia siteerattiin omassa lehdessä.

C Morella Räikköseltä kysyttiin, oliko hän tyytyväinen Ferrari-taktiikkaan. (Iltalehti 1.10.2018)

– Ei ollut bensaa. En tiedä, mitähän siellä taas tapahtui, Räikkönen sanoi C Morelle. (Iltä-Sanomat 1.10.2018)

C More -siteerauksien lisäksi yksi merkintä kategoriaan tuli, kun Helsingin Sanomat siteerasi Iltalehden juttua Räikkösen asianhoitajan kommentteista.

Iltalehden tavoittama Räikkösen asianhoitaja Sami Visa sanoo, että lauseet ovat Räikkösen suusta. (Helsingin Sanomat 5.10.2018)

F1-juttujen lähteistä nousi kiinnostavana seikkana esille myös Instagram-mainintojen määrä. Tutkielman aineistossa Instagram mainittiin yhteensä kuusi kertaa ja näistä kuudesta kolme oli F1-jutuissa. Tämä siitäkin huolimatta, että Formula 1 -jutut kattoivat vain 9,7 prosenttia aineiston jutuista. Iltä-Sanomat, Helsingin Sanomat ja Iltalehti julkaisivat jokainen yhden jutun, jossa oli mainittu sosiaalisen median kuvapalvelu Instagram. Jutut julkaistiin samana päivänä ja niiden Instagram-viittaus liittyi täsmälleen samaan sisältöön. Jutut liittyivät Kimi Räikkösen lausahduksista tehtyyn haikukirjaan.

Pian 39 vuotta täyttävä veteraanikuski julkaisi Instagramissa kuva, jossa pitelee käsissään uutta tuotostaan, saatetekstillä ”Shakespeare, Runeberg, Räikkönen”. (Iltalehti 5.10.2018)

”Shakespeare, Runeberg, Räikkönen”, kuvatekstissä todetaan vitsikkääseen sävyyn. (Helsingin Sanomat 5.10.2018)

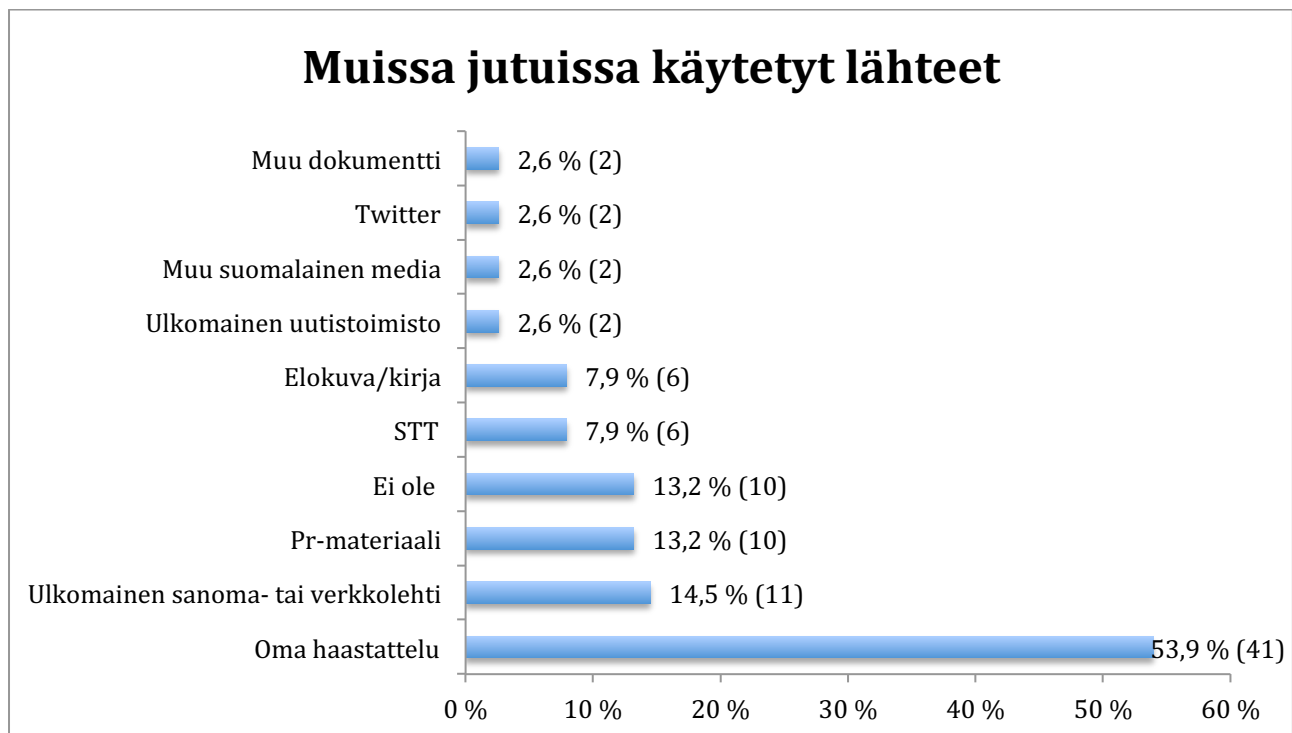
Räikkönen itse esitteli kirjaa ylpeänä Instagramissa. Hän poseerasi kuvissa kirja käsissään. Saatesanoiksi hän oli kirjoittanut: Shakespeare, Runeberg, Räikkönen. Kuvaa oli eilisiltan mennessä tykätty yli 90 000 kertaa. (Iltä-Sanomat 5.10.2018)

6.1.4 Muut lajit

Jääkiekko-, jalkapallo- ja F1-juttujen lisäksi aineistossa mainittiin 20 muuta eri lajia ja mukana oli juttuja, jotka käsittelivät urheilua yleisellä tasolla. Kolmen suosituimman aiheen ulkopuoliset jutut muodostivat 29 prosenttia aineistosta.

Muista kuin kolmesta yleisimmästä aiheesta kirjoitetuissa jutuissa suuret linjat olivat jälleen samankaltaiset koko aineiston kanssa. Näissä jutuissa yleisin lähde oli jälleen oma haastattelu, joka oli tehty 53,9 prosenttiin jutuista. Pr-materiaali (14,5 %) ja ulkomaiset mediat (13,2 %) olivat toiseksi suosituimmat lähteet. 13,2 prosentissa jutuista ei mainittu mitään lähdettä.

Kaavio 5. Aineiston jutuissa (ei jääkiekko-, jalkapallo-, tai F1-jutut) käytetyt lähteet (juttuja 76). Pylväiden absoluuttiset lukemat (suluissa) kertovat, kuinka monessa jutussa lähdeyyppi esiintyi kerran tai useammin. Prosenttiluvut kuvaavat havaintojen määrää suhteessa juttujen kokonaismäärään. Yhdessä jutussa saattoi olla käytetty useita eri lähdeyyppejä, jolloin prosenttilukemien summa oli suurempi kuin 100.

Luvuista nousi esille dokumenttielokuvan tai kirjan käyttäminen lähteenä – tätä kategoriaa oli hyödynnetty 7,9 prosentissa jutuista, kun koko aineiston tarkastelussa vastaava luku oli

kolme prosenttia. STT:tä oli hyödynnetty niin ikään 7,9 prosentissa jutuista. Ulkomaista uutistoimistoa, toista suomalaista mediaa, Twitteriä ja muita dokumentteja oli kutakin käytetty tietolähteenä 2,6 prosentissa.

Jutut, joissa ei ollut käytetty mitään tietolähdettä, kattoivat 13,2 prosenttia jutuista. Ne olivat yhtä poikkeusta (kolumni) lukuunottamatta ulkomailla järjestettyjen urheilutapahtumien tulosjuttuja, joissa kerrattiin edellisen päivän urheilutapahtuman tulokset ja mahdollisesti kuvailtiin urheilijoiden suorituksia. Usein jutuissa oli mukana suomalaisurheilija tai -urheilijoita.

Helenius tyrmäsi saksalaisen Erkan Teperin kahdeksannessa erässä vasemman käden lyönnillään. (Helsingin Sanomat 1.10.2018)

Tiedotetta tai muuta organisaation ulkoisen viestinnän kautta tullutta tietoa hyödynnettiin monenlaisissa jutuissa, eikä pelkästään pelaajasopimus-, valmentajasopimus- tai irtisanomisuutisoinnissa, mikä oli tyypillistä aineiston aiemmin käsitellylle osalle. Aineistossa oli myös juttuja kuolintapauksesta, antidopingkoirasta, dopingtapauksesta ja keilailun Hall of Fame -valinnasta.

– Todella hyvä päivä. Tuli mahtavan hieno puhelu, Koivuniemi maisteli kunniaa PBA:n tiedotteessa (Ilta-Sanomat 3.10.2018)

Ulkomaisten medioiden siteerauksessa tyypillistä oli jälleen yksittäisten tietojen sekä sitaattien lainaaminen.

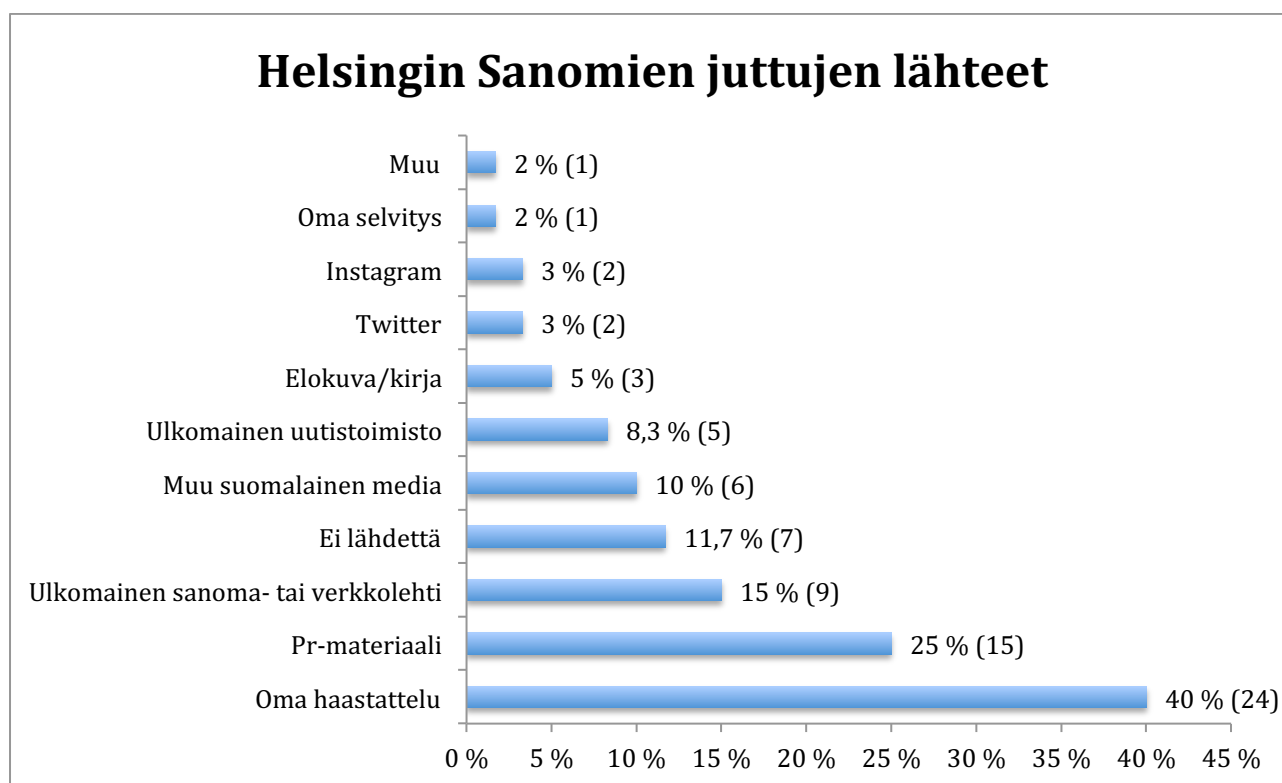
Elokuville ja kirjoissa julkaistujen tietojen hyödyntäminen nousi aineistossa esille erityisesti kahden tapahtuman vuoksi: Kiira Korven elämäkertakirja julkaistiin syyskuun lopussa ja voimistelun venäläisen olympiavoittajan Margarita Mamunin Suomen-vierailun vuoksi. Ilta-Sanomat ja Helsingin Sanomat haastattelivat Mamunia, ja molemmissa lehdissä mainittiin vuoden 2017 dokumenttielokuva Over the Limit, jossa käsitellään voimistelun rajuja valmennustapoja. Oli tyypillistä, että jutuissa kerrottiin elokuvan tai kirjan sisällöstä ja kysyttiin sisällöstä jutussa haastatellulta henkilöltä.

Urheilu-Suomea puhuttaneen Kiira Korven Ehjäksi Särkynyt -elämäkertakirjan pysäyttävintä antia olivat ex-tähden kertomukset rajusta painonpudotuksesta. (Iltalehti)

Mamunin henkisesti raskasta matkaa rytmisen voimistelun huipulle voi seurata viime vuonna julkaistussa Marta Prusin ohjaamassa dokumentissa Over the Limit. (Helsingin Sanomat 2.10.2018)

Aineisto antoi myös viitteitä tarkasteltavien lehtien omista valinnoista, ja kun tulokset jakaa lehdittäin, jokaisen lehden tuloksista nousi esille omia ominaispiirteitä.

6.2 Helsingin Sanomat

Kaavio 6. Helsingin Sanomien jutuissa käytetyt lähteet (60 juttua). Pylväiden absoluuttiset lukemat (suluissa) kertovat, kuinka monessa jutussa lähdetyyppi esiintyi kerran tai useammin. Prosenttiluvut kuvaavat havaintojen määrää suhteessa juttujen kokonaismäärään. Yhdessä jutussa saattoi olla käytetty useita eri lähdetyyppejä, jolloin prosenttilukemien summa oli suurempi kuin 100.

Helsingin Sanomien urheilusivuilla yleisin lähde, oma haastattelu, oli tehty 40 prosenttiin jutuista. Lukema on 8,6 prosenttiyksikköä pienempi kuin koko aineistossa. Toiseksi yleisin lähde oli pr-materiaali, jota oli hyödynnetty 25 prosentissa jutuista. Lukema oli 12,4 prosenttiyksikköä suurempi kuin koko aineistossa. Ulkomaisia medioita oli lainattu 15 prosentissa jutuista ja 11,7 prosentissa jutuista ei kerrottu käytetyn mitään lähteitä. Muita

suomalaisia medioita oli mainittu 10 prosentissa Helsingin Sanomien jutuista ja ulkomaisen uutistoimiston materiaalia oli käytetty 8,3 prosentissa. Oma selvitys oli tehty yhteen juttuun ja yhdessä jutussa käytettiin jalkapallosivusto Transfermarktin tietoja, minkä merkitsin kategoriaan ”muu lähde”.

Helsingin Sanomien juttujen lähteistä nousi esille pr-materiaalin määrä (25 %). Koko aineiston vastaava lukema oli 14,3 prosenttia, eli Helsingin Sanomissa se oli yli 10 prosenttiyksikköä suurempi. Jutut, joissa oli käytetty pr-materiaalia, olivat todennäköisimmin lyhyitä uutisia, jotka olivat saaneet alkusysäyksensä tiedotteesta. Kaikista todennäköisimmin kyseessä oli Lyhyesti-palstan juttu tai avausaukeaman jälkeisillä sivuilla oleva juttu, joka ei ollut kyseisen sivun/aukeaman pääjuttu. Näin oli yhdeksässä jutussa viidestätoista. Yhdessäkään Helsingin Sanomien urheilusivujen kansijutussa tai avausaukeaman pääjutussa ei ollut käytetty pr-materiaalia, mutta avausaukeaman pienemmissä jutuissa pr-materiaalia oli käytetty kolmesti. Lisäksi pr-materiaalia oli käytetty kolmessa muiden kuin avausaukeaman jälkeisissä sivun/aukeaman pääjutussa. Helsingin Sanomien pr-materiaalia hyödyntäneet jutut olivat juttutyypiltään yhtä lukuunottamatta uutisia, eli urheilumaailmaan liittyvän organisaation tiedottama asia ylitti uutiskynnyksen.

Koripalloliiton tiedotteen mukaan vaille sarjapaikkaa jäänyt CSM Bukarest päätti purkaa sopimuspelaajiensa ja Toijalan sopimukset ja haastoi heidät oikeuteen. (Helsingin Sanomat 4.10.2018)

Aineiston lehdistä Helsingin Sanomat oli lisäksi ainoa, jonka jutuissa mainittiin kansainvälisiä uutistoimistoja. Kahdessa jutussa viidestä uutistoimiston nimi oli merkattu jutun loppuun: HS-AFP ja HS-Reuters. Kolmessa jutussa uutistoimiston nimi oli mainittu leipätekstissä.

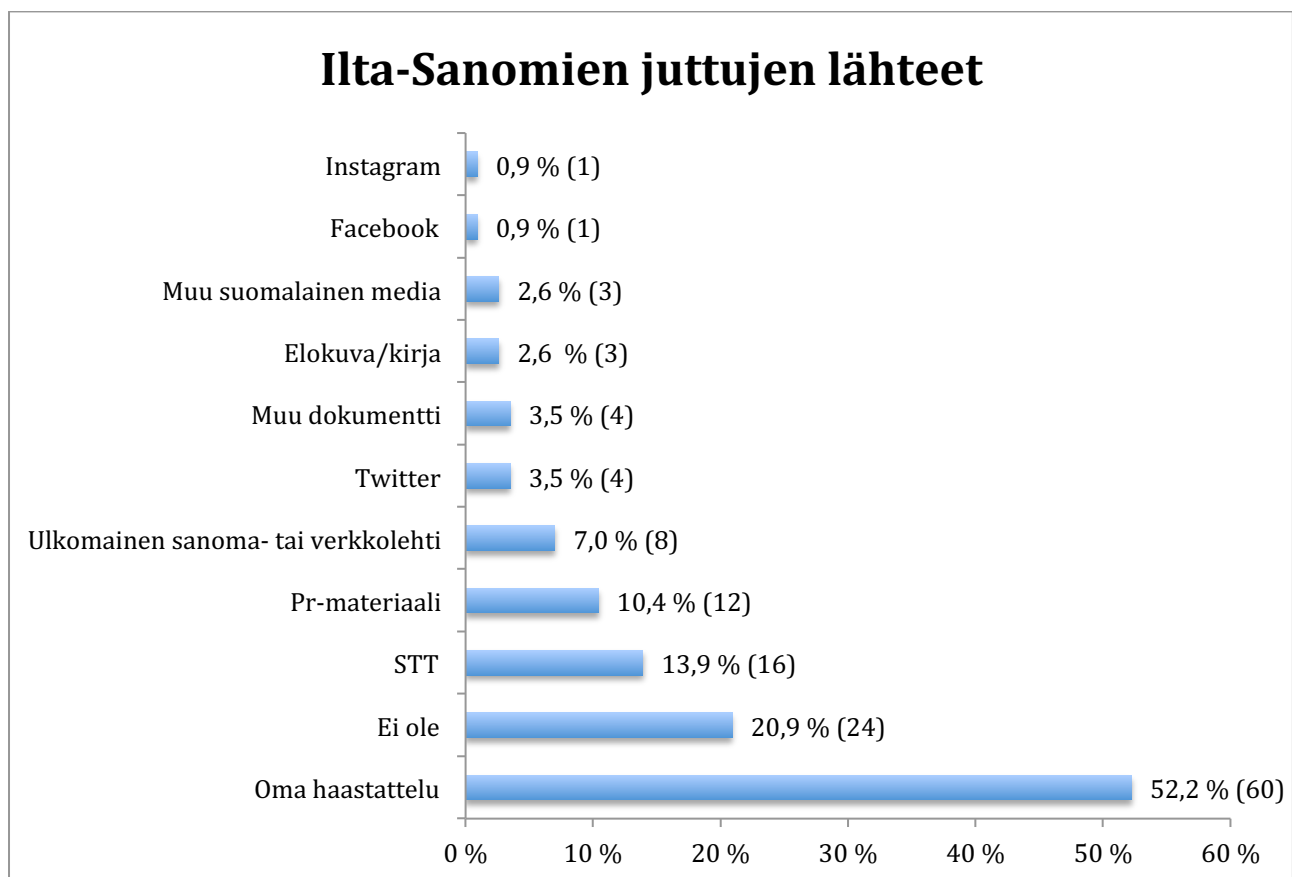
Uutistoimisto AP:n mukaan Nikellä on Ronaldon kanssa pitkä sponsorisopimus, jonka arvo on peräti miljardi dollaria (noin 870 miljoonaa euroa). (Helsingin Sanomat 6.10.2018)

Transfermarkt-sivuston hyödyntämisen voidaan Helsingin Sanomissa nähdä kuuluneen datajournalistiseen prosessiin. Sivustoa oli hyödynnetty, kun Helsingin Sanomat oli selvittänyt jokaisen Veikkausliiga-pelaajan iän ja selvittänyt, kuinka paljon eri ikävuosien

pelaajia sarjassa on. Datajournalismin pohjalta juttussa oli pylväskaaviolla havainnollistettu, että sarjassa pelasi 3.10.2018 eniten 19-vuotiaita pelaajia.

6.3 Ilta-Sanomat

Aineiston lehdistä Ilta-Sanomissa omien haastattelujen määrä eri jutuissa suhteessa juttumäärään oli korkein, 52,2 prosenttia. Ilta-Sanomat oli tarkastelujakson aikana aineiston lehdistä ainoa, joka oli STT:n asiakas ja käytti STT:n uutisia. Juttuja, joiden kirjoittajaksi oli merkitty STT tai STT-IS, oli 16, eli 13,9 prosenttia kaikista jutuista. Ilman lähteitä tehtyjä juttuja oli noin kolme prosenttiyksikköä enemmän kuin koko aineistossa, eli 20,9 prosenttia. Pr-materiaalin määrä oli noin neljä prosenttiyksikköä pienempi kuin koko aineistossa. Juttuja, joissa oli siteerattu ulkomaista sanoma- tai verkkolehteä, oli Ilta-Sanomissa lähes seitsemän prosenttiyksikköä vähemmän kuin koko aineistossa.

Kaavio 6. Ilta-Sanomien jutuissa käytetyt lähteet (juttuja 115). Pylväiden absoluuttiset lukemat (suluissa) kertovat, kuinka monessa jutussa lähdetyyppi esiintyi kerran tai useammin. Prosenttiluvut kuvaavat havaintojen määrää suhteessa

juttujen kokonaismäärään. Yhdessä jutussa saattoi olla käytetty useita eri lähdetyyppejä, jolloin prosenttilukemien summa oli suurempi kuin 100.

Ilta-Sanomien 16:sta STT:n jutusta jokainen kuului taitolliselta asemaltaan luokitusrunon kohtaan 4 tai 5, eli yhtäkään STT:n juttua ei ollut kansisivulla tai avausaukeamalla. Senkin jälkeen STT:n jutut olivat joko aukeaman/sivun pienempiä juttuja (7 kpl) tai Lyhyesti-palstan juttuja (9 kpl). Jutut olivat yhtä poikkeusta lukuunottamatta jääkiekon SM-liigan ottelujuttuja, muita urheilutuloksia tai rekrytointeihin liittyviä uutisia. Yksi juttu liittyi jalkapalloon ja sen otsikko oli *Ronaldo passaa maaottelut* (Ilta-Sanomat 5.10.2018).

Ilta-Sanomat oli ainoa lehti, jossa päätelmieni mukaan käytettiin Facebookia lähteenä tarkastelujakson aikana urheiluosion jutuissa. Koska kyseessä oli päätelmä, on kyseinen lähdemerkintä syytä avata tarkemmin. Merkitsin Facebookin lähteeksi Ilta-Sanomissa 4.10.2018 julkaistuun juttuun *Missin & kiekkoilijan kaukosuhde*, joka kertoi tuoreen Miss Suomen Alina Voronkovan ja jääkiekkoilija Joonas Hurrin seurustelusuhdesta:

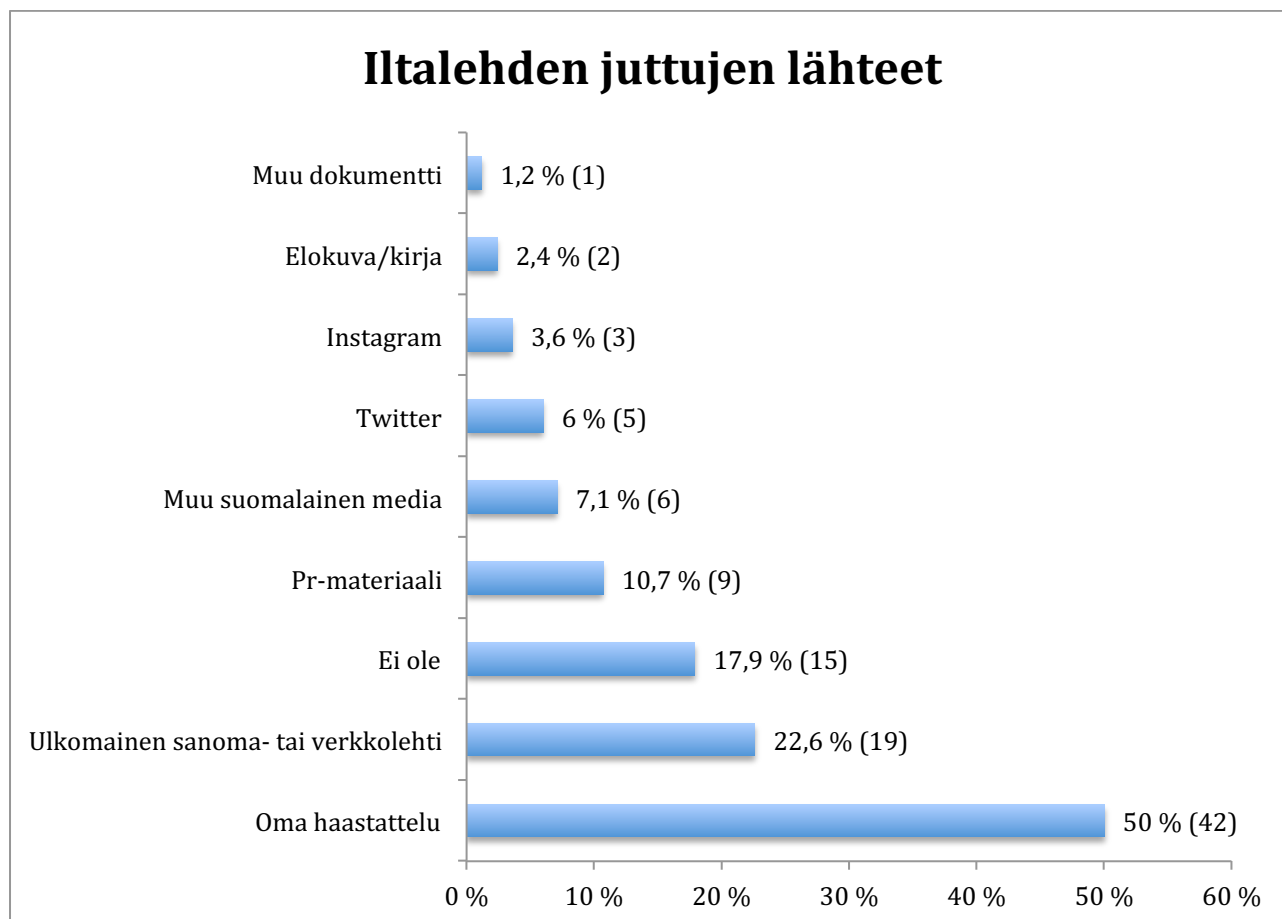
Pian voittonsa jälkeen Voronkova, 23, joutui someryöpytykseen. Kaikkien mielestä venäläisjuurista kaunotarta ei olisi pitänyt valita Miss Suomeksi. (Ilta Sanomat 4.10.2018)

Jutussa oli siis käytetty sosiaalista mediaa tietolähteenä, kun oli selvitetty tai huomattu, mitä mieltä osa yleisöstä oli tuoreen Miss Suomen valinnasta. Sosiaalisen median palvelua tai palveluita ei kuitenkaan nimetty jutussa. Googlaus hakusanoilla ”Ilta-Sanomat Voronkova sosiaalinen media” johti Ilta-Sanomien verkossa 30.9.2018 julkaistuun juttuun *Kommentti: Miss Suomi Alina Voronkova joutui heti silmittömän somevihan kohteeksi – vaikka hän edustaa suomalaisuutta parhaimmillaan*, jossa kaikki esimerkit sosiaalisessa mediassa julkaistuista kommentteista olivat Facebookista. Päätelmä oli, että urheiluosion jutun kirjoittanut toimittaja on viitannut samoihin kommentteihin, jotka mainittiin Ilta-Sanomissa jo aiemmin.

6.4 Iltalehti

Iltalehdessä oma haastattelu oli tehty noin 50 prosenttiin jutuista, mikä poikkesi koko aineistosta 1,4 prosenttiyksikköä. Seuraavaksi yleisin lähde oli ulkomainen sanoma- tai verkkolehti, joka oli 22,6 prosentissa jutuista. Lukema oli 8,7 prosenttiyksikköä suurempi

kuin koko aineistossa. Ilman lähteitä olevia juttuja oli 17,9 prosenttia ja pr-materiaalia oli käytetty 10,7 prosentissa jutuista. Toisia suomalaisia medioita oli lainattu 7,1 prosentissa jutuista. Twitter mainittiin viisi kertaa, Instagram kolme, elokuva/kirja kaksi ja oikeudesta saatuja dokumentteja käytettiin kerran.

Kaavio 7. Iltalehden jutuissa käytetyt lähteet (juttuja 84). Pylväiden absoluuttiset lukemat (suluissa) kertovat, kuinka monessa jutussa lähdeyyppi esiintyi kerran tai useammin. Prosenttiluvut kuvaavat havaintojen määrää suhteessa juttujen kokonaismäärään. Yhdessä jutussa saattoi olla käytetty useita eri lähdeyyppiä, jolloin prosenttilukemien summa oli suurempi kuin 100.

Iltalehden lähdekäytännöistä kertovista luvuista nousivat esille ulkomaiset sanoma- ja verkkolehdet. Niiden käyttämistä kuvaava luku (22,6 %) oli 8,7 prosenttiyksikköä suurempi kuin koko aineistossa. Prosenttilukua nostivat erityisesti F1- ja NHL-jutuissa käytetyt ulkomaisten medioiden tiedot. Kummastakin lajista oli julkaistu kuusi juttua, joissa oli käytetty lähteenä ulkomaista tiedotusvälinettä. Myös eurooppalainen jalkapallo oli neljällä jutullaan merkittävä aihe jutuissa, joissa oli käytetty lähteenä ulkomaalaista mediaa.

Yhdessä ralli-, yhdessä koripallo- ja yhdessä vapaaottelujutussa oli myös käytetty lähteenä ulkomaalaista verkko- tai sanomalehteä.

7. Pohdinta

Tässä luvussa palaan tutkimuskysymykseeni ja summaan aineistostani nousseet, omasta mielestäni huomionarvoisimmat tulokset. Lisäksi vertaan tuloksia aiempiin journalismin lähdekäytäntöjä selvittäneisiin tutkimuksiin ja pohdin, mitä tulokset saattavat kertoa ja mitä eri kompastuskohtia tai mahdollisuuksia eri journalistisissa lähteissä voi olla.

7.1 Vertailua

Ilta-Sanomien, Iltalehden ja Helsingin Sanomien painettujen lehtien urheiluosioiden jutuissa tarkastelujaksolla yleisin lähde oli oma haastattelu. Lisäksi urheilujuttuja tehtiin usein mainitsematta mitään lähteitä, jolloin kyse oli useimmiten urheilukisojen tulosjutuista tai mielipideteksteistä, eli kolumneista ja kommenteista. Tulosjutut tehtiin usein kuvailemalla ottelun tai kisan yksittäisiä tapahtumia ja kertaamalla tilastoja ja tuloksia. Pr-materiaali ja ulkomaiset sanoma- tai verkkolehdet olivat aineistossa lähes yhtä usein lähteenä. Lehdistä vain Ilta-Sanomat käytti STT:n materiaalia ja vain Helsingin Sanomat ulkomaisten uutistoimistojen materiaalia. Kokonaisuudessaan muuten pr-materiaalin ja ulkomaisten lehtien jälkeen seuraavaksi yleisin lähde oli muu kotimainen media. Sosiaalisen median palveluista Twitter oli selvästi suosituin lähde, mutta myös Instagramia käytettiin ja Facebookiakin päätelmieni mukaan kerran. Elokuvilla ja kirjoilla oli oma paikkansa lähteenä, minkä lisäksi Helsingin Sanomat teki yhden oman selvityksen ja käytti kerran datajournalistisessa prosessissa tietolähteenä sivustoa, jota en laskenut journalistiseksi julkaisuksi.

Iltalehden ja Ilta-Sanomien urheilusivujen olympia-aineistossa oli vuonna 2004 henkilölähde 60 prosentissa jutuista, ja vuonna 2006 vastaava lukema oli 68 prosenttia (Laine 2011, 199). Tulokseni (oma haastattelu 48,6 prosentissa jutuista) antavat tukea sille, että henkilölähteet ovat suomalaisille urheilujournalisteille yhä merkittäviä. Etenkin kun otetaan huomioon, että henkilölähteen äärelle hakeuduttiin tai päädyttiin aineistossani usein oman haastattelun lisäksi muitakin kanavia pitkin, esimerkiksi sosiaalisen median tai tiedotteen kautta.

Lukujen vertailukelpoisuudesta tutkielmassa aiemmin mainittuihin tutkimuksiin nähden voi keskustella, sillä esimerkiksi Daviesin toimeksiantamaan tutkimukseen ei kelpuutettu urheilujuttuja. Daviesin näkemyksen mukaan jo lähtökohtaisesti urheilujournalismi on hyvin pr-vetoista, koska pääsy tähtien luokse on organisaatioiden pr-ihmisten käsissä (Davies, 2008, 53). Nähdäkseni joitakin suuntaviivoja tulosteni tulkitsemiseksi on kuitenkin mahdollista tehdä.

Tulosten perusteella vaikuttaisi siltä, että aineistoni lehtien urheilusivuilla jutut ovat useammin täysin toimittajien itsensä rakentamia kuin Britannian sanomalehdissä vuosituhannen ensimmäisellä vuosikymmenellä (kts. s. 9). Samaan tulokseen suomalaisten journalistien lähdekäytännöistä päätyi myös Juntunen (2011). Pelkästään aineistoni ”ei lähteitä” -kategorian juttujen määrä (17,8 %) oli suurempi kuin juttumäärä (12 %), joka oli Britanniassa tehty täysin toimittajien omalla tiedonhankinnalla (Davies, 2008, 53). Vertaus perustuu ajatukseen, että urheilukisat ovat yksi esimerkki tilannelähteistä. Tällöin esimerkiksi jääkiekko-ottelun tapahtumia kertaava juttu on rakennettu täysin toimittajan omalla tiedonhankinnalla.

Pr-materiaalin määrä aineistoni jutuissa oli 14,3 prosenttia, kun taas Juntusen (2011, 54) tutkimuksessa 36 prosenttia jutuista sisälsi jonkinlaisia merkkejä pr-materiaalista, minkä lisäksi joka kymmenennessä tapauksessa tutkijoilla oli vahva epäily, että jutun alkusysäys oli tullut ulkopuoliselta toimijalta. Luvuissa on kuitenkin syytä huomata tutkimusten eriävät otteet aineistoon ja tutkijoiden käytettävissä olleet resurssit. Tutkimusryhmä apunaan Juntunen myös pyrki aktiivisesti pääsemään mahdollisen alkuperäisen lähteen äärelle, kun taas omassa tutkielmassani lukemat perustuivat pitkälti siihen, mitä lähteitä jutuissa mainittiin. Vain harvoissa tapauksissa näin tarpeelliseksi lähteä selvittämään tarkemmin mahdollista alkuperäistä lähdettä aineistoni jutuista. Sen enempi tuskin olisi pro gradu -tutkielmassa ollut mahdollistakaan. Kyseessä voi siis olla tutkimusresursseista ja -metodeista johtuva ero, seitsemässä vuodessa tapahtunut muutos suomalaisissa toimitusrutiineissa, urheilujournalismin erityispiirre tai jokin edellä mainittujen yhdistelmä.

Juntusen (2011, 44) aineistossa 18 prosenttia juttumassasta tulkittiin pohjautuvan toisen tiedotusvälineen tuottamaan aineistoon. Omassa aineistossani ulkomainen tai kotimainen toinen tiedotusväline oli mainittu 19,7 prosentissa juttumassasta. Juntusen ajatuksia mukaillen on kuitenkin hyvä huomauttaa, että todennäköisesti lukema on suurempikin, sillä

jokaisen tiedonmurun lähde ei aina varmastikaan ole juttuun kirjoitettu auki ja internetaikaudella mahdollinen lähde saattaa olla mistä maailmankolkasta tahansa. Oman aineistoni lukema antaa nähdäkseni viitteitä siitä, että urheilusivuilla läpinäkyvyys on tuskin ainakaan merkittävästi huonompaa kuin Juntusen aineistossa.

Juntusen (2011, 44) aineistoon kuului useita eri välineitä, ja edellä mainittua tarkemmin Juntunen eritteli, että painetuissa lehdissä medialainoja oli 13 prosentissa jutuista, mikä oli selvästi vähemmän kuin verkossa (22 prosenttia). Omassa aineistossani siis painettujen lehtien urheiluosioissa medialainoja tehtiin selvästi enemmän kuin vuosikymmenen alussa painettujen lehtien muilla osastoilla – eroa on lähes seitsemän prosenttiyksikköä. Toki on jälleen hyvä huomata, että Juntusen aineistossa ei ollut urheilujuttuja, jolloin ero voi selittyä lehtien osastojen välisillä eroilla, ajan myötä tapahtuneilla toimitusrutiinien muutoksilla tai niiden yhdistelmällä.

Yllä mainituista kolmesta vaihtoehdosta toimitusrutiinien muutos on hyvinkin mahdollinen, mutta aineistojen eroavaisuuksien vuoksi se on tässä tapauksessa mahdoton todistaa varmuudella. Joka tapauksessa medialainat ovat nykyään helppoja toteuttaa. Saksalaisten sanomalehtien materiaalia voi kuluttaa muutenkin kuin ostamalla painetun lehden saksalaisesta lehtikioskista. Internetistä voi lukea juttuja sekä suoraan lehtien verkkosivuilta että verkkosivuilla olevista näköislehdistä. Medialainat eroavat pr-materiaalin käyttämisestä siten, että medialainoja tiedotusvälineet etsivät itse aktiivisesti, kun taas pr-materiaali tulee toimituksiin muiden henkilöiden aloitteesta (Juntunen 2011, 44). Tämän tutkimuksen aineistossa (kts. s. 44) siteerattujen ulkomaalaismedioiden kirjo oli laaja, ja medialainojen aktiivinen etsiminen vaikuttaa saaneen vakaan aseman aineiston lehtien urheilutoimituksissa. Mediat ovat siis tukevasti medioiden lähteenä, ja jotkut toimittajat ovat haastatteluissa kertoneet viettävänsä runsaasti aikaa toimituksissa (Davies 2008, 56–59; Harju, Koljonen & Heinonen 2017, 57–58) ja kokeneet yhden jutun parissa vietetyn ajan vähentyneen (Nikunen 2011, 32; Jyrkiäinen 2008, 90). Ei voikaan välttyä ajatukselta, että teknologiset muutokset ja toimittajien irtisanomiset ovat ainakin luoneet medialainoille otollisen ympäristön.

Juntusen (2011, 42) aineistossa 30 prosenttia jutuista tulkittiin uutistoimistomateriaaliin pohjaavaksi. Helsingin Sanomien ja Iltalehden ilmoitukset luopua STT:n uutismateriaalista näkyivätkin lukemissani: Iltä-Sanomien STT-jutut ja Helsingin Sanomien ulkomaalaiseen

uutistoimistomateriaaliin pohjaavat jutut yhteensä vastasivat 8,1 % jutuista. Lukeman on vaikea nähdä nousevan 30 prosentin pintaan, vaikka juttujen sisältöjä ja aihevalintoja olisikin syynätkin tarkemmin ja verrattu uutistoimistomateriaaliin. Juntusen (2011, 41). mukaan uutistoimistolähde mainitaankin useimmiten suomalaisviestinten jutuissa. On toki syytä huomata, että STT:n vaikutus suomalaiseen uutistarjontaan voi olla lukemien antamaa kuvaa suurempi, sillä esimerkiksi STT:n päivälisan vaikutus voi olla lukemissa näkymätön. STT:n päivälisassa on koottuna tiedotustilaisuuksia ja muita päivän tärkeitä tapahtumia.

Lähdikäytännöt sosiaalisen median osalta olivat sekä hyvin samoilla että hyvin eri linjoilla aiempien, ulkomaalaisten tutkimusten kanssa. Englishin (2016, 495) mukaan Twitteriä käytettiin Australian, Intian ja Ison-Britannian lehdistön urheilusivuilla keskimäärin 4,5 prosentissa jutuissa, ja omassa aineistossani Twitter mainittiin lähteeksi 4,2 prosentissa jutuista. Englishin ja tämän tutkielman tulokset ovat hyvin vertailukelpoisia, sillä molemmissa tutkittiin nimenomaisesti lähteitä, jotka jutuissa mainittiin.

Twitter on toistuvasti ollut Facebookia suositumpi lähde toimittajien keskuudessa (Boczek, Koppers, von Nordheim 2018, 816), ja myös tässä tutkielmassa tultiin samaan tulokseen. Facebookin osuus lähteistä oli kuitenkin omassa aineistossani jopa yllättävän pieni, eli yksi kerta, joka sekin oli omien päätelmieni tulos. Facebookia ei mainittu jutuissa kertaakaan lähteenä nimeltä.

Aiempaan tutkimukseen nähden mielenkiintoisena yksityiskohtana aineistosta nousivat esille urheilusta kertovat kirjat ja elokuvat, joita oli mainittu 3,1 prosentissa aineistosta. Tarkastelujakson aikana pinnalla oli erityisesti Kiira Korven elämäkertakirja Ehjäksi Särkynyt ja voimistelija Margarita Mamunin voimistelusta kertova dokumenttielokuva Over the Limit, joka oli ajankohtainen Mamunin Suomen-vierailun vuoksi.

Suomessa kaikkien aikojen myydyimmäksi urheilukirjaksi nousi vuonna 2014 Teemu Selänne -kirja, jolta ennätyksen otti vuonna 2018 Kari Hotakaisen kirjoittama Tuntematon Kimi Räikkönen (Yle, 21.9.2018). Muun muassa nämä seikat huomioon ottaen urheilukirjojen käsittely sanomalehdissä voisi tarjota jopa oman tutkimusaiheen. Mielestäni aineistoni antaa viitteitä siitä, että urheilukirjat ja muut -teokset ovat ottaneet tukevan jalansijan suomalaisessa urheilujulkisuudessa.

Tutkimustulokseni mielestäni myös tukevat ajatusta siitä, että digitalisaatio vaikuttaa journalismiin monissa eri maissa, mutta eri tavoin ja eri kontekstissa. Kun Kreikassa tutkittiin vuoden 2016 politiikan uutisia, merkittävin lehtien verkkosivujen jutuissa mainittu toisen käden lähde oli televisio (Saridou, Spyridou, Veglis 2017, 1014). Suomalaisessa urheilujournalismissa lehden tekemä oma haastattelu on yhä suosituin lähde ainakin painetussa lehdessä, eikä television rooli yltänyt läheskään yhtä suureen rooliin kuin Kreikassa tehdyssä tutkimuksessa. Televisiosta kuultuja sitaatteja käytettiin aineistossani lähinnä F1-jutuissa. Digitalisaatio muokkaa tapoja tehdä journalismia, mutta eri maissa esimerkiksi lähdekäytännöt muokkautuvat sen myötä eri tavoin. On tärkeää pitäytyä liian yleistävistä johtopäätöksistä ja muistaa, että hyvin todennäköisesti eri maissa, sanomalehdissä ja sanomalehtien sisällä eri osastoilla on omat rutiininsa.

Mikäli tarkastelun näkökulmaksi ottaa lähdekäytännöt urheilulajeittain, on mielestäni syytä huomioida huippu-urheilun syklisyys. Monille lajeille ja sarjoille on luonteenomaista useita kuukausia kestävä kilpailukausi, jonka aikana selvitetään voittajat ja häviäjät, mitä puolestaan seuraa tauko, jolloin urheilijat harjoittelevat. Lähes poikkeuksetta kilpailu- ja harjoittelukausi yhdessä kestävät vuoden. Tämän syklin rikkovat arvokisat, joita voidaan lajista riippuen järjestää esimerkiksi yhden, kahden tai neljän vuoden välein. Tämän tutkimuksen tuloksia lajivalikoiman osalta ohjasi oli se, että tarkastelujakso oli syksyllä. Kuten tuloksista voi huomata, syksyille luonteenomaista on jalkapallon, jääkiekon ja Formula 1 -autourheilusarjan saama suuri huomio, koska tuolloin niiden kilpailukaudet ovat käynnissä. Mikäli tarkastelujakso olisi keskellä toukokuuta, aineistoa varmastikin hallitsisivat jutut jääkiekon MM-kisoista, jotka järjestetään vuosittain toukokuussa. Elokuussa puolestaan yleisurheilu saisi todennäköisesti huomattavasti omaa aineistoani enemmän huomiota ja tammikuussa syksyä enemmän palstatilaa saisivat esimerkiksi ampumahiihto ja pohjoismaiset hiihtolajit. Näin ollen ”normaalin” urheilu-uutisviikon määrittäminen on melko kinkkistä. Arvelisin, että usein marraskuisen urheilu-uutisviikon paras vertailukohta on toisen vuoden marraskuinen urheilu-uutisviikko, eikä esimerkiksi saman vuoden toukokuu.

7.2 Lukujen taakse

Lähdekäytäntöjä ei ole juurikaan Suomessa tutkittu urheilujournalismin näkökulmasta, joten esiin nousee myös kysymys, mitä tutkimukseni tuloksista pitäisi ajatella. Kuten jo aiemmissa luvuissa olen esittänyt, journalistien lähdekäytännöt ovat saaneet osaksi runsaasti kritiikkiä, mutta tietyt seikat myös puoltavat valintoja, jotka on usein nähty pelkästään negatiivisena kehityssuuntana.

Valmiiksi pakattujen lähteiden käyttämisen kasvu on usein selitetty toimittajien aiempaa suuremmalla työmäärällä, ja suhtautumisen tähän selitykseen voi jakaa kahteen näkökulmaan. Jotkut näkevät kehityksen churnalismen kasvuna, joka uhkaa journalismin tärkeimpiä tehtäviä. Toisten mielestä kyseessä on siirtymä digitaaliseen aikaan, jossa silminnäkijähavainnot ja jalkautuminen tapahtumapaikalle eivät enää ole journalismille elinehtoja (Van Hout & Van Leuven 2016, 119). Eri lähteiden käytön tarkoituksenmukaisuus on kuitenkin hyvin tapauskohtaista, ja kultaisen keskitien kulkijoitakin on. Edwards (2016, 8, 17) kuvailee, että perinteisen journalismin keinoin juttuja tuottavat toimittajat ovat tänäkin päivänä sanomalehdille elintärkeitä. Nämä toimittajat muun muassa haastattelevat omia lähteitään ja kehittelevät omia ja tuoreita juttuideoita. Samalla Edwards kirjoittaa, että internet tarjoaa toimittajille todella arvokkaan tiedonlähteen ja internetin kautta toimittajat voivat saada ideoita juttuihinsa monista eri väylistä. Juttuidea voi lähteä sosiaalisen median päivityksestä tai yhtiön sivuilla julkaistusta tiedotteesta.

Internetin tarjoamat mahdollisuudet toimittajien lähdekäytäntöihin sisältävät eittämättä kompastuskohtia. Tämänkin tutkielman aineistossa merkittävän roolin saaneiden medialainojen ja -siteerauksien osalta huolenaiheena on ollut erityisesti journalistisen sisällön yksipuolistuminen. Vaarana on nähty, että mikäli toimittajat lopettavat omien uutisten etsimisen ja nojaavat liiaksi muun median tarjontaan, yhteiskunnallisesti tärkeät aiheet jäävät penkomatta. Lisäksi tiedon nopea leviäminen ja medialainojen helppous pitävät aina sisällään riskin siitä, että mikäli jossain kohdin tapahtuu virhe, se kertaantuu ja leviää. Tärkeää olisikin, että lähdekäytännöt ovat avoimia, jotta yleisöllä on mahdollisuus arvioida tietojen paikkansapitävyyttä. (Juntunen 2011, 1, 51, 57).

Yksipuolistumisen lisäksi journalismin itsenäisyyden on väitetty heikentyneen. Toimittajat käyttävät perinteisen työprosessinsa aikana tekemillään valinnoilla agenda setting -teorian mukaan valtaa. Se tarkoittaa, että joukkoviestimet suuntaavat ihmisten huomion valitsemiinsa aiheisiin ja ongelmiin (Kunelius 2010, 142–143). Demokratiassa pidetään yleisesti tärkeänä, että agenda setting -valta pysyy tiedotusvälineillä, jotta esimerkiksi lainsäätäjiä, tuomioistuimia tai suuryrityksiä arvioisivat myös muut kuin ne itse. Pääasiallisena huolenaiheena agenda setting -teoriaan liittyen on ollut, että mikäli tiedotusvälineet nojaavat aihevalinnoissaan liiaksi ulkopuolisten tahojen tarjoamaan sisältöön, valtaapitävillä on mahdollisuus ohjata huomio pois aiheista, jotka olisivat näille haitallisia ja aiheisiin, jotka sopivat näiden agendaan (Chandler, Munday 2016).

Etenkin pr-materiaaliin tukeutuvien toimittajien on nähty luopuvan agenda setting -vallastaan, mutta sama ongelma voi olla esimerkiksi medialainoissa ja sosiaalisen median, elokuvien ja kirjojen hyödyntämisessä lähteinä. Mikäli jokin edellä mainituista on jutussa lähteenä, lienee paikallaan kysyä, onko lähde ollut alkusysäys jutulle vai onko lähteen luokse päädytty vasta toimitusprosessin loppupäässä. Lähdekäytännöistä tuotettu tieto onkin tärkeää, jotta voidaan arvioida, mihin suuntaan toimitusten itsenäisyys kehittyy. Pidetään yleisesti tärkeänä, että tiedotusvälineiden sisältö pysyy monipuolisena ja itsenäisenä, jotta valtaapitävien valintoja tarkastellaan monesta eri näkökulmasta eikä pelkästään tukeuduta materiaaliin, jota joku ulkopuolinen lähettää toimitukseen.

Toisaalta itsenäisenkään toimitus ei tarkoita sitä, että toimittaja istuisi tyhjiössä ilman mitään ärsykeitä ja yrittäisi miettiä juttuideoita, joihin ei olisi vaikuttanut mikään hänen aiemmin näkemänsä tai kuulemansa. Kuten mainittua, internet on toimittajille korvaamaton lähde, jonka kautta juttuideoita voi tulla ja syntyä monia eri väyliä (Edwards 2016, 17). Samaan aikaan internet myös mahdollistaa melko vaivattomat medialainat ja kritiikittömän kommenttien ja tiedonjyvästen nappaamisen sosiaalisesta mediasta. Niinpä täydellistä kokonaiskuvaa lähdekäytännöistä ei voi saada pelkästään eri lähteiden numeerisesta mittaamisesta, vaan esimerkiksi Twitteriä voi käyttää journalistisena lähteenä hyvin laiskasti, mutta läheskään aina sen käyttö ei tarkoita journalistisen itsenäisyyden hylkäämistä.

Myös urheilussa ja urheilujournalismissa on piirteitä, joiden valossa tietyt lähteisiin liittyvät valinnat näyttävät yksipuolistumisen ja itsenäisyyden menettämisen sijaan järkeviltä, joskin toisinaan hieman pakon edessä tehdyiltä. Isoimmat urheilutähdet ovat ympäri maailman tunnettuja julkikkaita, jotka saattavat haluta kontrolloida julkisuuskuvansa – niinpä urheilujournalistien ja merkittävimpien urheilijoiden välinen kuilu on joissakin urheilulajeissa ja -sarjoissa kasvanut, samoin kuin pr-materiaalin määrä (Boyle & Haynes 2009, 178). Kuten kandidaatin tutkielmassani (Kuisma 2016, 24) pohdin, etenkin internetin luomat mahdollisuudet ovatkin monilta osin perusteltu ratkaisu esimerkiksi yksittäisen urheilijan kommenttien välittämiseksi yleisölle. Joidenkin urheilijoiden kohtaama kiinnostus maailmalla on suurta, ja mikäli maailman jokaisen F1-sarjasta kirjoittavan lehden toimittaja haluaisi kysyä erikseen Kimi Räikköseltä hänen haikukirjastaan, Räikkösellä tuskin olisi aikaa harjoittaa ammattiaan. Ja jos kyse on aiheesta, johon yleisön osoittama mielenkiinto on suurta mutta jonka on sinänsä vaikea nähdä liittyvän yhteiskunnan ydinkysymyksiin, eiköärkevintä ole toteuttaa vähimmän vaivan lakia ja kenties sitä kautta vapauttaa resursseja lehden omaan uutistuotantoon?

Tuloksistani ei nähdäkseni ole mielekästä tehdä päätelmiä siitä, piileekö jonkin luvun takana churnalismiin otteen tiukentuminen suomalaisista urheilujournalisteista tai onko esimerkiksi toimituksille valmiiksi toimitetun tiedon käyttäminen ollut perusteltua. Tutkielmani tarkoitus on olla avaus keskustelulle suomalaisen journalismin lähdekäytännöistä urheilujournalismin näkökulmasta, ja mahdollisuuksia lisätutkimukseen on runsaasti.

Ensinnäkin aineistostani olisi ollut mahdollista tuottaa syvällisempää tietoa esimerkiksi tutkimalla, kuinka paljon pr-materiaalia oli tuettu omalla tiedonhankinnalla tai millaisissa aiheissa pr-materiaalia oli käytetty. Tämä puolestaan tuottaisi paremmat mahdollisuudet keskustelulle siitä, missä määrin toimitukset ovat riippuvaisia heille tuotetusta materiaalista ja kuinka usein valmiiksi saadun materiaalin käyttäminen on ollut perusteltua.

Samalla otteella on mahdollista pureutua oikeastaan jokaiseen tutkielmani luokitusrungon lähdekategoriaan. Niin henkilölähteistä, sosiaalisen median lähteistä, medialainoista kuin uutistoimistomateriaalistakin on mahdollista tuottaa tarkempaa tietoa, joka puolestaan mahdollistaisi niin haluaville tarkemman analyysin suomalaisen urheilujournalismin toimitusrutiinien mahdollisuuksista ja kompastuskivistä.

Samoin aineiston lehtien jutuista on mahdollista tutkia, ketkä niissä pääsevät ääneen. Voisi olla mielenkiintoista tutkia, missä asemassa olevia henkilöitä lehtien toimittajat ovat itse haastatelleet. Näin voitaisiin esimerkiksi tutkia, kuinka suorituskeskeisiä urheilujutut ovat ja kuinka paljon huippu-urheilua tarkastellaan merkittävänä yhteiskunnan osa-alueena. Entä onko urheilijoiden ja urheilutoimittajien välinen kuilu todella kasvanut ja ovatko äänessä yhä enemmän muut kuin urheilutähdet itse? Uskoisin, että myös sukupuolentutkimuksella olisi annettavaa suomalaisen urheilujournalismin tutkimukseen.

Tämän tutkielman tulokset voivat myös toimia vertailukohtana mahdollisille tuleville tutkimuksille, joissa tarkastellaan suomalaisen journalismin lähdekäytäntöjä urheilujournalismin näkökulmasta.

Lähteet

Arponen, Antti O. (1986) *Suomen urheilutoimittajat 1986*. Helsinki: Urheilutoimittajien liitto.

Boczek, Karin, Koppers, Lars & von Nordheim, Gerret (2018) Sourcing the Sources: An analysis of the use of Twitter and Facebook as a journalistic source over 10 years in The New York Times, The Guardian and Süddeutsche Zeitung. *Digital Journalism* 6(7): 807–828.

Boyle, Raymond (2017) Sports Journalism: Changing journalism practice and digital media. *Digital Journalism* 5(5): 493–495.

Boyle, Raymond & Haynes, Richard (2009) *Power Play: Sport, the Media and Popular Culture*. Second Edition. [2000] Edinburgh: Edinburgh University Press.

Brookes, Rod (2002) *Representing Sport*. London: Arnold.

Chandler, Daniel & Munday, Rod (2016) *A Dictionary of Media and Communication* (2 ed.). Oxford: Oxford University Press.

Davies, Nick (2008) *Flat Earth News: An Award-Winning Reporter Exposes Falsehood, Distortion and Propaganda in the Global Media*. London: Chatto & Windus.

Edwards, Vanessa (2016) *Research Skills for Journalists*. London: Routledge

English, Peter (2016) Twitter's diffusion in sports journalism: Role models, laggards and followers of the social media innovation. *New Media Society* 18(3): 484–501.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha (1998) *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.

Franklin, Bob (2014) The Future of Journalism: In an age of digital media and economic uncertainty. *Journalism Practice* 8(5): 469–487.

Galtung, Johan & Ruge, Mari Holmboe (1965) The Structure of Foreign News: The Presentation of the Congo, Cuba and Cyprus Crises in Four Norwegian Newspapers. *Journal of Peace Research* 2(1): 64–91.

Harcup, Tony (2004) *Journalism: Principles and Practice*. London: Sage.

Harcup, Tony, O'Neill Deirdre (2001) What is news? Galtung and Ruge revisited. *Journalism Studies* 2(2): 261–280.

Harcup, Tony, O'Neill Deirdre (2017) What is news? *Journalism Studies* 18(12): 1470–1488.

Harju, Auli, Koljonen, Kari & Heinonen, Ari (2017) *Yhteistä uuteen alkuun : toimittajien kertomuksia mediatyön murroksesta*. Tampere: Tampere University Press.

Hemánus, Pertti (1983) Urheilujournalismi ja huippu-urheilu: Heijastussuhde vai symbiosi? Teoksessa Vuolle, Pauli (toim.) *Liikuntaviestintä*. Jyväskylän yliopisto: Liikuntasuunnittelun laitoksen opetusmoniste nro 9, 40–53.

Hopeakunnas, Maisa (2015) *Kenen taloustietoa ja -näköyksiä uutiset välittävät? : suuren yleisön talousuutisten lähdekäytäntö*. Tampereen yliopisto: Pro gradu -tutkielma.

Hopeakunnas, Maisa (2016) Katsaus toimittajien käyttämiin lähteisiin ja tietokäyttämiseen. *Informaatiotutkimus* 34(1–2). <https://journal.fi/inf/article/view/53745> [viitattu 19.10.2018.]

Jaakkola, Maarit (2013) *Hyvä journalismi : Käytännön opas kirjoittajalle*. Vantaa: Hansaprint Oy

Johnston, Jane & Forde, Susan (2017) Churnalism: Revised and revisited. *Digital Journalism* 5(8): 943–946.

Juntunen, Laura (2011) *Leikkaa–liimaa-journalismia? Tutkimus uutismedian lähdekäytännöistä*. Helsingin yliopisto, Sosiaalitieteiden laitos, Viestinnän tutkimuskeskus CRC. Helsinki: Unigrafia.

Jyrkiäinen, Jyrki (2008) *Journalistit muuttuvassa mediassa*. Tampere: Kopio Niini Finland Oy.

Kiviranta, Uolevi (1989) Journalistit lähteitä ammentamassa. *Tiedotustutkimus* 12(1): 56–61.

Kiviranta, Uolevi (1990) Vähäisimmän vaivan laki journalismissa. *Tiedotustutkimus* 13(3): 49–55.

Koljonen, Kari (2000) *Asiamiesten selostuksista ammattilaisten analyysihin. Helsingin Sanomien urheilujournalismi vuosina 1973–1998*. Tampereen yliopisto. Tiedotusopin laitos. Toimittajatutkinnon tutkielma.

Krippendorff, Klaus (1984) *Content Analysis : An Introduction to Its Methodology*. Fourth Printing. [1980] London: Sage.

Kristensen, Nete Nørgaard (2018) Churnalism, Cultural (Inter)Mediation and Sourcing in Cultural Journalism. *Journalism Studies* 19(14): 2168–2186.

Kunelius, Risto (2010) *Viestinnän vallassa : Johdatus joukkoviestinnän kysymyksiin*. Helsinki: WSOYpro Oy.

Kunelius, Risto, Noppari, Elina & Reunanen, Esa (2010) *Media vallan verkoissa*. Toinen, korjattu painos. Tampereen yliopisto, Tiedotusopin laitos. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy.

Kuutti, Heikki (2012) *Mediasanasto*. Jyväskylä: MediaDoc.

Kuutti, Heikki (2015) *Todenmukainen journalismi*. Jyväskylä: Grano.

Laine, Antti (2011) *Urheilujournalismin Suomi–Ruotsi-maaottelu : Vertaileva tutkimus suomalaisten ja ruotsalaisten iltapäivälehtien Ateenan 2004 ja Torinon 2006 olympiauutisoinnista*. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Laitinen, Minja (2017) *MOT – mikä oli tutkittava : tietolähteet tutkivassa journalismissa*. Tampereen yliopisto: Pro gradu -tutkielma.

Lewis, Justin, Williams, Andrew, Franklin, Bob, Thomas, James & Mosdell, Nick (2008) *The Quality and Independence of British Journalism. Tracking the changes over 20 years*. Journalism & public trust project. Cardiff University: Cardiff.

Nikunen, Kaarina (2011) *Enemmän vähemmällä: laman ja teknologisen murroksen vaikutukset suomalaisissa toimituksissa 2009–2010*. Tampereen yliopisto, Viestinnän, median ja teatterin yksikkö. Tampere: Kopio Niini.

Pietilä, Veikko (1973) *Sisällön erittely*. Helsinki: Gaudeamus.

Pänkäläinen, Seppo (1998) Lyhyt johdatus suomalaiseen urheilujournalismiin ja sen tutkimuksen historiaan. Teoksessa Halmesvirta, Anssi & Roiko-Jokela, Heikki (toim.) *Urheilu, historia ja julkisuus. Suomen urheiluhistoriallisen seuran vuosikirja 1998*. Jyväskylä: Atena, 45–54.

Pänkäläinen, Seppo (1991) *Urheilujournalismin synty ja kehitys suomalaisessa päivälehdistössä ennen vuotta 1945*. Tiedotusopin lisensiaattityö. Tampereen yliopisto.

Rowe, David (2004) *Sport, Culture and the Media: The Unruly Trinity*. Maidenhead, Berkshire: McGraw-Hill Education 2004.

Saridou, Theodora, Spyridou, Lia-Paschalia & Veglis, Andreas (2017) Churnalism on the Rise?: Assessing convergence effects on editorial practices. *Digital Journalism* 5(8): 1006–1024.

Thurén, Torsten (1986) *Vinklad verklighet: journalisten, sanningen och fantasin*. Solna: Esselte Studium.

Tiffen, Rodney, Jones, Paul K., Rowe, David, Aalberg, Toril, Coen, Sharon, Curran, James, Hayashi, Kaori, Iyengar, Shanto, Mazzoleni, Gianpietro, Papathanassopoulos, Stylianos, Rojas, Hernando & Soroka, Stuart (2017) Sources in the News: A comparative study. *Journalism Studies* 15(4): 374–391.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2018) *Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi*. 5., uudistettu laitos. Jyväskylä: Tammi.

Van Hout, Tom & Van Leuven, Sarah (2016) Investigating 'Churnalism' in Real Time News. Teoksessa Franklin, Bob & Eldridge, Scott (ed.) *The Routledge Companion to Digital Journalism Studies*. New York: Routledge, 117–125.

Julkaisemattomat

Kuisma, Lassi (2016) *Tehtailutoimittaminen suomalaisessa urheilu-uutisoinnissa: Toisen käden lähteiden käyttäminen suomalaisen urheilujournalismin eurooppalaisesta jalkapallosta ja NHL:stä kertovissa jutuissa*. Tampereen yliopisto: Journalistiikan ja viestinnän kandidaatintutkielma.

Verkkolähteet

ESPN (2018) *Qatar 2022 World Cup stadium contractor not paying workers – Amnesty report*.

<http://www.espn.com/soccer/fifa-world-cup/story/3647413/qatar-2022-world-cup-stadium-contractor-not-paying-workers-amnesty-report>

Viitattu viimeksi 6.11.2018

Heikkilä, Tuomas (2011) *LitM Laine jumppaa ja räksyttää*. Keski-suomalainen 24.22.2011.

<https://www.ksml.fi/mielipide/kolumni/LitM-Laine-jumppaa-ja-r%C3%A4ksytt%C3%A4%C3%A4/599858>

Viitattu viimeksi 6.11.2018

Helsingin Sanomat (2012) *Vuoden 2008 taloudellinen taantuma Suomessa luultua syvempi.*

<https://www.hs.fi/talous/art-2000002518851.html>

Viitattu viimeksi 6.11.2018

Kilpeläinen, Jaakko (2017) *Irtisanomiset vähenivät viime vuonna selvästi.* Journalistiliitto 6.2.2017.

<https://journalistiliitto.fi/fi/irtisanomiset-vahenivat-viime-vuonna-selvasti/>

Viitattu viimeksi 6.11.2018

Lahti, Petri (2017) *Urheilusanomista tulee Urheilulehti.* Ilta-Sanomat 31.5.2017.

<https://www.is.fi/muutlajit/art-2000005233849.html>

Viitattu viimeksi 6.11.2018

Snyder, Matt (2015) *In honor of Veterans day, here's an All-Star team of MLB war veterans.* CBS 11.11.2015.

<https://www.cbssports.com/mlb/news/in-honor-of-veterans-day-heres-an-all-star-team-of-mlb-war-veterans/>

Viitattu viimeksi 6.11.2018

Yle (2018) *Räikkönen-kirjaa myyty jo yli 100 000 kappaletta – ohitti selvästi Selänteen kaikkien aikojen tilastoissa.*

<https://yle.fi/urheilu/3-10415835>

Viitattu viimeksi 30.1.2019

Liitteet

LIITE 1

Luokitusrunko

1. Julkaisu: 1 Helsingin Sanomat 2 Ilta-Sanomat 3 Iltalehti

2. Päivämäärä/otsikko

(Päivämäärä ja jutun otsikko tunnistusta varten)

3. Jutun asema urheiluosastolla: 1 Lähtöjuttu 2 Muu osaston lähtöaukeaman juttu (ei Lyhyesti) 3 Pääjuttu muilla osaston sivuilla 4 Kakkosjuttu, kolmosjuttu jne. muualla kuin avausaukeamalla (ei Lyhyesti) 5 Lyhyesti-palstan juttu tai muuten asemoinniltaan pienelle huomiolle jäänyt juttu.

Luokat:

1 Lähtöjuttu on selkeästi urheiluosaston avausaukeaman näkyvin juttu tai etusivun juttu.

2 Muu urheiluosaston lähtöaukeaman juttu, joka ei ole lähtöjuttu eikä lyhyt uutinen

3 Muilla kuin avausaukeamalla tai Ilta-Sanomien urheiluliitteen etusivulla julkaistu juttu, joka hallitsee kyseistä sivua tai aukeamaa.

4 Lyhyt juttu tai juttu, joka kuvan koon ja muun taitollisen ratkaisun vuoksi jää sivulla tai aukeamalla pääjuttua pienemmälle huomiolle, eli esimerkiksi reunaan tai alareunaan

Juttutyypit Maarit Jaakkolan (2013, 173–251) mukaan, tutkielmaan sovellettuina:

4. Juttutyyppi: 1 Uutinen 2 Ilmiöjuttu 3 Haastattelu 4 Henkilökuva 5 Reportaasi 6 Kommentti 7 Kolumni 8 Pakina

Luokat:

1 Uutinen kertoo nimensä mukaan jonkin uuden tiedon ja vastaa kysymykseen ”mitä on tapahtunut”.

2 Ilmiö- eli ajankohtaisjuttu on taustoittava juttutyyppi, joka perustuu näkökulman kehittelyyn.

3 Haastattelu juttutyyppinä toteutetaan joko kysymys–vastaus-muodossa tai referoivan tekstin ja suorien sitaattien vuorotteluna.

4 Henkilökuva on jonkun ajankohtaisen ja kiinnostavan ihmisen muotokuva

5 Reportaasi on juttutyyppi, joka perustuu toimittajan läsnäoloon paikan päällä.

Tavoitteena on välittää tunnelmaa ja vaikutelmia

6 Kommentti, usein vinjetillä nimetty kommentiksi.

7 Kolumni on mielipidekirjoitus, jonka tarkoituksena on vaikuttaa lukijan mielipiteisiin.

Kolumni rakentaa väitteen ja esittää perusteluja sen puolesta

8 Pakina on kärjistävä, poleeminen mielipidekirjoitus, jonka tehtävänä on irvailla aikamme ilmiöille ja tilanteille.

5. Jutun pääasiallinen aihe: 1 Jääkiekko 2 Jalkapallo 3 Pohjoismaiset hiihtolajit (maastohiihto, mäkihyppy, yhdistetty) 4 Ampumahiihto 5 Formula 1 6 Ralli 7 Yleisurheilu 8 Koripallo 9 Pesäpallo 10 Voimistelu 11 Taitoluistelu 12 Lentopallo 13 Hevosurheilu 14 Golf 15 Nyrkkeily 16 Tennis 17 Paini 18 Keilailu 19 Käsipallo 20 Vapaaottelu 21 Alppihiihto 22 Voimailu 23 Ratamoottoripyöräily 24 Muu

Luokat:

24 Juttu, jonka ei voi määritellä käsittelevän vain yhtä lajia tai urheilusarjaa

6. Jutun maantieteellinen sijoittuminen: 1 Suomi 2 Muu

7. Jutussa sisällä mainitut lähteet: 0 Ei ole 1 STT 2 Ulkomainen uutistoimisto 3 Muu suomalainen media 4 Ulkomainen sanoma- tai verkkolehti 5 Facebook 6 Twitter 7 Instagram 8 Pr-materiaali 9 Oma haastattelu 10 Kirja tai elokuva 11 Muu dokumentti 12 Oma selvitys/toimeksiannettu tutkimus 13 Ei-journalistinen julkaisu

Luokat:

0 Jutussa ei kerrota käytetyn lähteitä

1 Suomen Tietotoimisto

2 Esimerkiksi Reuters, Associated Press

3 Muu suomalainen media kuin tarkastelussa oleva lehti

4 Ulkomainen journalistinen julkaisu

5 Sosiaalisen median palvelu Facebook

6 Sosiaalisen median palvelu Twitter

7 Sosiaalisen median palvelu Instagram

8 Pr-materiaali

9 Lehden toimittajan tekemä haastattelu

10 Kirja tai elokuva

11 Esim. Raportit, oikeuden asiakirjat

12 Oma selvitys/toimeksiannettu tutkimus

13 Verkkosivusto tai muu julkaisu, joka ei ole journalistinen tai pr-materiaalia